

Kárpátaljai Hírmondó

I. évfolyam 2. szám, 2005. november

Kölcsey Ferenc

Huszt

Bús düledékeiden, Husztnak romvára, megállék;
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.
Szél kele most, mint sír szele kél; s a csamok elontott
Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.
És mond: Honfi! mit ér epedő kebel e romok ormán?
Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?
Messze jövődövel komolyan vess öszve jelenkort:
Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!

Cseke, 1831. december 29.

A huszi református templom

Ajánló

- * Balatonföldvári találkozó
- * Hitélet
- * Irodalom, képzőművészet határok nélkül
- * Barangoló Kárpátalja váraiban
- * Magyar iskolák a végeken
- * Mementő: a sztálini légerek foglyaira emlékezünk
- * Híres szülötteink
- * Népszerű tudomány

Az ungvári vasútállomás épülete

KÁRPÁTALJAI **Hírmondó**

I. évfolyam, 2. szám
2005. november

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: dr. Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dupka György,
Nagy Zoltán Mihály,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

Kéziratokat nem őrünk meg
és nem küldünk vissza. Az aláírt
cikkekért a szerzők viselik a
felelősséget. A szerkesztőség
fenntartja az írások szellemét és
tartalmát nem érintő rövidítések
jogát.

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik 500 példányban.

A folyóiraton nyereség nem
képződik.

A tartalomból

* Köszönet az 1 százalékért!
* A Kárpátaljai Szövetség tagságának
hagyományos szeptemberi találkozásán

* Szervezeti élet: Debrecen

* Magyar iskolák a végeken

*Látogatóban a Técsői Magyar Tannyelvű
Református Líceumban*

*Magyar tannyelvű általános iskola lesz
Kőrösmezőn*

* Hitélet

* Honismereti tábor Budapesten

* Kultúra, közművelődés

* Mementó: a sztálini lágerek foglyaira
emlékezünk

* Híres szülőtteink: Almássy Gábor hegedű-
művész

* Népszerű tudomány

A Rákóczi-szabadságharc postája

Középkori Akadémia Esztergomban

* Korkép

* Gyökerek: Beszélgetés Györke László
újságíróval

* Emlékezzünk régiekről

* Irodalom

* A szerkesztőség postájából

* Kopogtató: Mit csinál most **Kádas Kati**
festőművész?

* Szemelvények a művelődési és oktatási élet
eseményeiből

“Hass, alkoss, gyarapíts...”

A Kárpátaljai Hírmondó második számát tartja a kezében a tisztelt olvasó. A szerkesztőbizottság tagjai ezúton mondanak köszönetet Önöknek a támogatásért, a visszajelzésekért. Egy új lapnak nehéz életteret nyerni a mai információ-áradatban. Mi úgy érezzük, megtaláltuk azt az olvasói réteget, amelyhez eleve szólni kívántunk.

Mostani lapszámunkat tematikusnak is mondhatjuk: november van, hat évtized óta az a hónap, amely a kárpátaljai magyarság számára – éljenek bár a szülőföldön vagy az anyaországban – a sztálini légerekbe elhurcolt több ezer magyar férfi emlékét eleveníti fel. Szomorú és nehéz terheket hordunk. Mégis ide kívánczok Kölcsy versének két sora:

“És mond: Honfi! mit ér epedő kebel e romok ormán?

Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?”

Azon túl, hogy emlékezünk, levonhatjuk a tanulságot: félre kell tenni a gyűlöletet, csak a megbékélés (de nem a feledés!) vihet előre mindnyájunkat. Sokszor szoktuk hangoztatni: gondolkodjunk globálisan, cselekedjünk lokálisan. E globális és lokális gondolkodás magában

hordozza a költő intelmét is: “Hass, alkoss, gyarapíts!”

A kárpátaljaiak idei balatonföldvári találkozásán örömmel tapasztaltuk: nagyon sokan vannak olyanok, akik az anyaországban megtalálták számításaikat. Ők azok, akik adományaikkal tevőlegesen segítik a Kárpátaljai Szövetség jótékony-sági szervező munkáját. Köszönjük!

Tudjuk, vannak olyanok is – határon innen és túl –, akik soha semmivel nincsenek megelégedve. Nekik, gondolatébresztő gyanánt a Kádas Kati képzőművésszel készült, a mostani számunkban olvasható interjúnk egy mondatát idéznénk: “Ha Kárpátalján örök elégedetlenségben éltem volna, azt magammal hozom Magyarországra, de akár Amerikába is...”

A karácsonyi hangulat lassan belengi az országot. Kívánjuk olvasóinknak, hogy a szeretet, az egymás iránti megbecsülés ne csak néhány napig tartson: mentsünk el ezekből a nemes érzésekből tavaszra, nyárra, őszre és jövő télre is...

Áldott, boldog karácsonyt kívánunk minden kedves olvasónknak!

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1 százalékaival támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját. A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadja tagjai felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéséért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk. Erőt ad ez az önkéntes hozzájárulás munkánk végzéséhez és még szélesebb körű fejlesztéséhez. 2004-ben a kapott 630 ezer forintot a kárpátaljaiak hagyományos balatonföldvári találkozójára és kulturális rendezvényeire, valamint gyermekek nyaraltatására fordítottuk.

2005-ben nagyon fontos, a kárpátaljaiak hazai szervezeti életét befolyásoló esemény történt. Az anyaországban és Kárpátalján élő íróink, költőink, újságíróink összefogásával sikerült megjelentetni a Kárpátaljai Hírmondót. A lapot eljutattuk az ország minden részébe, a fontosabb hivatalos szervezetek és külföldi tagjainkhoz is, hírt adtunk a kárpátaljai magyarság életéről, helyzetéről, nemzetudatokról.

Nagyon fontos lépés ez a kárpátaljai magyarság megmaradásáért folytatott harcban, mert nemcsak a hivatalos, szűk

körű utakon, hanem a társadalom szélesebb rétegeinek informálásán keresztül is szólni tudunk a civil szervezetekhez a 160 ezer kárpátaljai magyar problémáinak állandó napirenden tartása érdekében.

További jelentős esemény volt a Kárpátaljai Írók, Költők Művészek Magyarországi Közösségének létrehozása. Az alkotók fő feladata, hogy Magyarországon a hazai társadalommal megismertessék a kárpátaljai magyarság életét.

E szervezet működtetéséhez is pénzforrásokra van szükség. Ezért a köszöneten túl azzal a kéréssel fordulunk támogatóinkhoz, hogy segítsenek céljaink megvalósításában. Segítsenek abban, hogy újabb támogatók ajánlják fel adójuk 1 százalékát.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége meg van győződve arról, hogy számíthatunk mindazokra, akik Kárpátalján születtek, de Magyarországon találták meg a boldogulásukat. Bízunk benne, hogy akik jól ismerik a kárpátaljai magyarság helyzetét, ezután sem tagadják meg a rászorulóktól a támogatást.

OTP számlaszámunk: 11711034-20834951

Érdeklődjenek a 06-1-267-0198-as telefon/faxon

*PAPP LÁSZLÓNÉ,
a Kárpátaljai Szövetség társelnöke*

Váci Mihály

Valami nincs sehol

Süvítnek napjaink, a forró sortűzek – valamit mindennap elmulasztunk. Robotolunk lélekszakadva, jöttévön, – s valamit minden tétben elmulasztunk. Áldozódunk a szerelemben egy életen át, – s valamit minden csókban elmulasztunk.

Mert valami hiányzik minden ölelésből, – minden csókból hiányzik valami. Hiába alkotjuk meg s vívunk érte naponta, – minden szerelemből hiányzik valami. Hiába verekszünk érte halálí: – ha miénk is, – a boldogságból hiányzik valami.

Jóllakhatsz fuldoklásig a gyönyörökkel, – az életeredből hiányzik valami. Hiába vágysz az emberi teljességre, – mert az emberből hiányzik valami. Hiába reménykedsz a megváltó Egészszen, – mert az Egészből hiányzik valami.

A Mindenségből hiányzik egy csillag, – a Mindenségből hiányzik valami. A Világból hiányzik a mi világunk, – a Világból hiányzik valami. Az égboltról hiányzik egy sugár, – felőlünk hiányzik valami. A Földből hiányzik egy talpalatnyi föld, – talpunk alól hiányzik valami.

Pedig így szólt az ígélet a múltból: – „Valahol! Valamikor! Valami!” Hirdették a bölcsék, hitték a hívők, – amióta élünk, e hitetést hallani, De már reánk tört a tudás: – Valami nincs sehol! – s a mi dolgunk ezt bevallani, s keresni azt, amit már nem szabad senkinek elmulasztani.

Újra kell kezdeni mindent, – minden szót újra kimondani. Újra kezdeni minden ölelést, – minden szerelmet újra kibontani. Újra kezdeni minden művet és minden életet, – kezünket mindenkinek újra odanyújtani.

Újra kezdeni mindent e világon – megteremtani, ami nincs sehol, de itt van mindnyájunkban mégis, belőlünk sürgetve dalol, újra hiteti, hogy eljön valami, valamikor, valahol...

VÁCI MIHÁLY (Nyíregyháza, 1924. december 25. – Hanoi, 1970. április 16.): költő, műfordító volt. József Attila-díjas (1956, 1962), Kossuth-díjas (1965).

Önemestő vallomásokban nyilatkozott alkotój vívódásairól, cselekvési korlátairól. Erzelmes forradalmisága, utópista jövőtudata népszerűvé tette, számos alkotása vált „pódiumverssé”, publicisztikája pedig kordokumentummá.

Kulturális delegációval járt Vietnamban, ott érte a halál. Kárpátaljához szoros szálak fűzték, Drávai Gizellával, a neves beregszászi pedagógussal és tan-könyvszerzővel hosszú évekig levelezett.

„A nemzeti egység, legalább ebben a körben, helyreállt...”

A Kárpátaljai Szövetség tagságának hagyományos szeptemberi balatonföldvári találkozója egyik rendezvényén Pomogáts Béla irodalomtörténész mondta ki a címadó mondatot. Ő fogalmazta meg azt az érzést, amely a három napon keresztül fészket rakott minden résztvevő lelkében. Ezért volt az, hogy búcsúzáskor egy kicsit emeltebb fővel, vidámabban mondtuk egymásnak: „Jövőre veletek, ugyanitt!”

De ne vágjunk a dolgok elébe, haladjunk sorjában. Hónapokkal az idei találkozó előtt az egyik elnökségi ülésen vetődött fel az ötlet, hogy a Kárpátaljai Szövetségen belül létre kellene hozni a Kárpátaljáról elszármazott írók, költők, képzőművészek magyarországi egyesületét, oly módon, hogy a szülőföldön maradt alkotókat is felkérnénk az együttműködésre. Az elnökségi ülésen csupán körvonalazódott a közösség megalakulásának fontossága: hogy a Magyarország különböző településein élő kárpátaljai alkotók tudjanak egymásról, hogy közös kiállításokat, író-olvasó találkozókat tartsanak, segítsenek a befogadó magyarországi társadalomba való beilleszkedésben, egyszóval, hogy valamilyen módon érezzék, a Kárpátaljai Szövetség számon tartja, támogatja őket.

Katona Tamás, S. Benedek András, Lator László, Benda István és Papp Lászlóné az előkészítő csoport tagjai

Az ötletből valóság lett. Katona Tamás elnökünk támogató biztatásával létrejött egy előkészítő csoport. Lator László Kossuth-díjas költő – aki annak idején részt vett az 1989-ben alakult Kárpátaljai Kör szervezésében –, Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke, Benda István elnökségi tag, S. Benedek András Beregszászból elszármazott irodalomtörténész, illetve Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője részvételével elkezdődtek a felderítő munkálatok: kit hol lehet utolérni. Ez volt a Katona Tamás által később kedvesen KIKMMAK-nak keresztelt közösség alakuló ülésének előzménye.

Létrejött egy alkotóközösség

Szeptember 9-én Balatonföldváron megtartotta alakuló ülését a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége. Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnökének tájékoztatója után Benda István elnökségi tag felolvasta a létrehozandó szervezet alapszabály-tervezetét, amely többek között kimondja: a közösségnek tagja lehet minden Kárpátalján élő, illetve Magyarországra áttelepült magyar író, költő, szakíró, képző-, ipar- és előadóművész, az egyesület szívesen befogadja a céljaival egyetértő és azok elérését tevékenyen segítő rokonszenvezőket. Az alapszabályban szó volt közös rendezvények szervezéséről a szülőföldön, illetve az anyaországban, a Kárpátalján élő alkotókkal való kapcsolatteremtésről és számos más fontos feladat véghezviteléről is.

Az egyesület a Kárpátaljai Szövetség társszervezeteként működik, vezetőik tárgyalási joggal részt vesznek egymás vezetőségi ülésein.

Több hozzászólást követően, némi módosítással a jelenlévők elfogadták a dokumentumot.

Ezután az egybegyültek Lator László Kossuth-díjas költő személyében elnököt választottak. Társelnökként az írók és költők érdekeit S. Benedek András költő, irodalomtörténész, az alkotóművészekét Kutlán András festőművész képviseli majd. Az alkotóközösség titkára Benda István nyugalmazott újságíró, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja.

Az egyesület székhelye a Magyarok Házában működő Kárpátaljai Szövetség irodája (1052, Budapest, Semmelweis u. 1-3., tel./fax: 267-0198).

A Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége nyitott, tagja lehet bárki, aki egyetért a közösség céljaival és képzőművészeti, illetve irodalmi vagy publicisztikai alkotásainak színvonalára (képzőművészeti kiállítások, publikációk) erre feljogosítja.

A tisztségviselőknél kívül az egyesület tagja lett Kádas Katalin, Koszták István, Cserniga Gyula, Prófus Marianna, Dupka György, Horváth Sándor, Füzesi Magda, Barzós Tibor, Bornemissza Eszter, Nagy Zoltán Mihály, Bundovics Judit, Györke László, Schober Ottó, Weinrauch Katalin, Szöllősy Tibor, Csanádi György, Kudla György, Lengyel János, Bakos Kiss Károly. Függetlenül attól, hogy most éppen hol élnek, mindannyian kárpátaljai magyarok. Különböző műfajokban alkotnak, de abban egyetértenek, hogy szükség van az alkotóegyesületre, merthogy a határok „légiesítése” igazából csak egy virtuális szellemi hazában képzelhető el.

A rendezvényen részt vett és felszólalt Gulyás Róbert, a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatalának kárpátaljai referense is.

Kiállítások

Kiállításokat is rendeztek a találkozó keretében. Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója (aki „100 képben százféleképpen” sorozatával több ízben kápráztatta már el a dokumentumfotók iránt érdeklődőket) ezúttal „Tüzzről pattant legények – régen és most, 1938–2005” címmel a tüzoltókról készített fényképekkel lepte meg az egybegyülteket. Kuriózumszámba menő fotókat láttunk a közelmúltban tüzskárt szenvedett beregszászi Arany Páva étterem (az egykori Beregmezei Üri Kaszinó) épületének oltásáról is.

Öröndetes volt látni a kárpátaljai és a Magyarországra áttelepült alkotók közös seregszemléjét. Kádas Katalin és Koszták István beregszászi gyökerű festőművészek, illetve Pókos Szeptelana néhány szép festménnyel mutatkoztak be a különböző régiókból érkezett műpártolóknak, Prófus Marianna, a népművészet mestere, a Beregszász székhelyű Bereg Alkotóegyesület elnöke pedig a saját, az alkotóegyesület népművész tagjai, illetve tanítványai, a Nagyberegi Középsőiskola diákjai kézimunkáit hozta el a találkozóra.

Kutlán András a KIKMMAK társelnöke és Prófus Marianna, a népművészet mestere

„A nemzeti egység, legalább ebben a körben, helyreállt...”

„Tanuljunk meg távlatokban gondolkodni!”

Szeptember 10-én, szombaton délelőtt 11 órától került sor a Kárpátaljai Szövetség tagsága találkozójának központi rendezvényére, ahol mérlegre került az idei esztendőben végzett tevékenység. Katona Tamás elnök bemutatta a vendégeket. Köszönetet mondott Benza György elnökségi tagnak azért, hogy három napra a Kárpátaljai Szövetség rendelkezésére bocsátotta a tulajdonát képező balatonföldvári Riviéra szállót.

Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Ezután az elnök beszámolót tartott a 2005. évi eseményekről. Kihangsúlyozta: jól sikerült az idei honismereti tábor, ahol számos kárpátaljai diák mélyítette el az összmagyarssággal kapcsolatos ismereteit. Még az ukrainai vámtörvény-szigorítás előtt 5 kamionnyi irodabútort szállítottak ki Kárpátaljára magyar intézmények megsegítésére. A Kárpátaljai Szövetség továbbra is fontosnak tartja magyar óvodák patronálását, különösen azért, mivel a Szülőföld-program már nem terjed ki a gyermekintézményekre. Az elnök úr tájékoztatta az egybegyűlteket a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége megalakulásáról, illetve bemutatta a Kárpátaljai Hírmondó, a Kárpátaljai Szövetség lapjának első számát. A beszámoló legfontosabb gondolata talán az volt, hogy „az ostoba határok ellenére se engedje el egymás kezét a két régió”, tanuljunk meg távlatokban gondolkodni, de azért cselekedjünk lokálisan, azaz, Weöres Sándort idézve: „Minden virágszál említésre vár./ Minden marék por megjegyzésre méltó”.

Pomogáts Béla, az Illyés Közalapítvány elnöke

Pomogáts Béla irodalomtörténész (aki más tisztiségei mellett elnöke az Illyés Közalapítványnak, és a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának is) szólt arról: fontosnak tartja a Kárpátaljai Szövetség lapja megjelenésének támogatását. Sok sikert kívánt azoknak a kárpátaljaiaknak, akik értelmiségiként vagy alkotó emberként Magyarországra áttelepedve szellemi vérfrissítéssel gazdagítják a megroppant nemzeti identitású anyaországot.

Galajda József, a „Beregszász 900 éves” Városvédő, -szépitő és Művelődési Alapítvány elnöke a fennállásának most egy évtizedét méltató közösség tevékenységéről szólt. Elmondta: a közelmúltban az Arany Páva, illetve a járási nyomda patinás épületében keletkezett tűzkár valószínűleg sajnos sokáig rontja még a városképet, mivel a helyreállítási munkálatok igen sokba kerülnek. Köszönetét fejezte ki Budapest Főváros Önkormányzatának, amely 3 millió forint segélyt ajánlott fel e célra. A pénzből Magyarországon szereznek majd be tetőfedő cserépet.

Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke is az összefogásra buzdította az egybegyűlteket. Példa-

ként hozta fel a kárpátaljai Kisszelmenc és a felvidéki Nagyszelmenc, az országhatárral elválasztott, de egykor egy testet képező település esetét, amelyet, ha csak határátkelő formájában is, végre egy székelykapu egyesített.

Borbély Ibolya, a KMPSZ képviselője

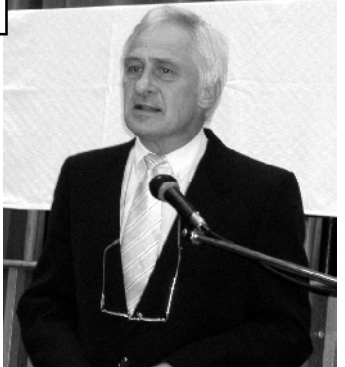
lyozta, de szólt a hagyományörzés, illetve az identitástudat elmélyítésének módjairól is.

Horkay Sámuel, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség beregszászi járási szervezetének egyik alelnöke az általa képviselt szövetség tevékenységét vázolta. Többek között megjegyezte: a 2004. december 5-i ügdyöntő népszavazás kapcsán sokféle vélemény alakult ki a kisebbségbe szakadt magyarság körében, de ne bántsuk a nemmel szavazókat: ki tudja, hasonló esetben a kárpátaljai magyarság többsége hogyan döntött volna... Hangsúlyozta, hogy a KMKSZ következetes és kiszámítható politikát folytat, megvannak a koncepciói: önálló magyar tankerület, Tisza-meléleti járás, az elhurcoltak rehabilitálása, a vízumkényszer rendezése.

Itt szeretném megjegyezni: a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, illetve a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség évek óta először képviseltette magát a Kárpátaljai Szövetség tagságának hagyományos őszi találkozásán. Az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség Dupka György személyében alelnökét, Pirigy Béla személyében a beregszászi városi szervezetének elnökét delegálta. Ez a közlekedés talán beszámolóink címadó gondolatát is megerősíti: a nemzeti egység, legalább ebben a körben, erre a rövid időre, helyreállt.

Hozzászólásaikkal tartalmasabbá tették a közgyűlést Szegediné Kosztur Ilona, Szomor Kornélné, Szutor László, Géczy Tihamér tagtársak, akik a Kárpátaljai Szövetség különböző tagszervezeteit képviselték és megszívlelendő javaslatokkal éltek.

A beregszászi Borbély Ibolya tanárnő a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség képviselőjeként vett részt a rendezvényen. Felszólalásában a fiatalok nevelésének fontosságát hangsú-

Horkay Sámuel, a KMKSZ beregszászi járási szervezetének egyik alelnöke

A találkozó résztvevői

„A nemzeti egység, legalább ebben a körben, helyreállt...”

Író-olvasó találkozó

Szombat délután a Riviéra szálló mozitermében író-olvasó találkozóra került sor. Az egybegyűlteket a Kárpátaljai Szövetség nevében Schober Ottó közíró, elnökségi tag köszöntötte, majd átadta a szót Dupka György költőnek, az ungvári székhelyű Intermix Kiadó igazgatójának, az Együtt című folyóirat felelős kiadójának.

Rendkívül érdekes élményben lehetett részük mindazoknak, akik szombat délutáni programként az író-olvasó találkozót választották. Sokan tudják, hogy az Együtt című folyóirat elődje 1965-től 1967-ig az Ungvári Állami Egyetem magyar szakos hallgatóinak szamizdat (író-egyen sokszorosított és kéziról kézre terjesztett) lapjaként látott napvilágot. Most azonban arra is fény derült, hogy volt egy „ős” Együtt is, mégpedig „magyar időben” (1942–44-ben) a Beregszászi Állami Reál gimnázium diákjainak kiadásában, amely mindössze két esztendő-t élte meg. Az író-olvasó találkozón jelen volt a lap egykori főszerkesztője, a mindannyiunk által tisztelt Géczy Tihamér református lelkipásztor (a Kárpátaljai Szövetség ökömenikus lelkésze, lapunk Hitélet rovatának vezetője), aki elmondta: azért lett az egykori diáklap neve Együtt, mert a hosszú cseh megszállást átélte beregvidéki magyar fiatalok a kiadványt magyarországi diáktársakkal szerették volna együtt szerkeszteni. A tiszteletes úr azt is megemlítette, hogy Bolemányi úr, az egyik beregszászi nyomda igazgatója ingyen jelentette meg a diáklapot, hogy segítsen a fiatal alkotóknak.

Barzsó Tibor, Schober Ottó, Dupka György és Pomogáts Béla

A találkozó jellemzője volt, hogy ezúttal elsősorban a szülőföldről érkezett alkotók adtak ízelítőt írásaikból. Felolvastak műveikből Horváth Sándor, a Magyar Írószövetség tagja, Kudla György, az Ungvári Nemzeti Egyetem tanára, Barzsó Tibor, az Együtt című folyóirat olvasószerkesztője, Bakos Kiss Károly, illetve Lengyel János, a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem történelem karának hallgatói, Weinrauch Katalin gyermekvers-író, a Magyar Kultúra Lovagja. Könyvbemutatóra is sor került: Igyártó Gyöngyi, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jogi Karának végzőse monográfia formájában megírt és az Intermix Kiadó gondozásában megjelent „A máramarosi koronavárosok” című könyvével ismerkedhetek meg az egybegyűltek.

Az író-olvasó találkozón részt vett Pomogáts Béla irodalomtörténész is, aki az anyaország határain túli magyar irodalomról osztotta meg gondolatait az egybegyűltekkel. Itt hangzott el a beszámoló címadó mondata is: „A nemzeti egység, legalább ebben a körben, helyreállt.”

Ezután a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete kórusának képviselői vették birtokba a színpadot, akik „Trianon, 1920. június 4.” címmel zenés irodalmi összeállítással emlékeztek nemzetünk legújabb kori Mohácsára. Megrendítő és szívszorító volt, hogy az előadás végén kórustagok és nézők, kárpátaljaiak és anyaországiak együtt énekeltek, reménykedve, lélekben összefonódva, de (Váci Mihállyal szólva) együtt érezve: „Valami nincs sehol...” Ráadásként Schober Ottó – Balackij Vlagyimir: „Túl a Tiszán van egy város, Beregszász” című dalát énekelte a kórus. Mondanom sem kell, a dal nagy tapsot kapott. Mi is büszkéek voltunk elnökségi tagunk, Schober Ottó sikerére.

Ünnepi vacsora, utána zene, tánc

Igy hirdette a találkozó programja a Kárpátaljai Szövetség hagyományos szeptemberi találkozójának utolsó rendezvényét. Így is volt. A vacsora után viszont még egy eseményben volt részünk: Finta Zenóbiusz vállalkozó, a Beregszászi Kossuth Lajos Középkola egykori végzőse számos szép dísz tárgyat ajánlott fel, hogy tombolajegyek vásárlásával segítse az alma mater épülete nagytartozásának munkálatait. A jegyek árából 114 ezer forint gyűlt össze, a Pókos Szvetlana Budapesten élő, orosz származású képzőművész által e célra felajánlott festmény pedig 15 ezer forinttal növelte az összeget. Tavaly is (ugyancsak Finta Zenóbiusz felajánlása révén) 126 ezer forintot „tomboláztak össze” a találkozó résztvevői, amelyet, mint arról a Kárpátaljai Hírmondó előző számában hírt adtunk, az iskola tetőszerkezetének felújítására fordított az igazgatóság.

És hogy milyen volt a találkozó további része? Érdekes, tartalmas, összeborulós. Voltak – elsősorban írók, költők, képzőművészek –, akik több évtized óta nem látták egymást és a három napot beszélgetéssel, laccímek, telefonszámok cseréjével töltötték. Voltak, akik az est folyamán úgy belemelegedtek a táncba, hogy háromszor váltottak inget, voltak, akik kiscsoportos tereferével „váltották meg” a világot, és voltak olyanok is, akik azt mondták: nem is gondolták volna, hogy a Kárpátaljai Szövetség rendezvényén ilyen jól és tartalmasan lehet kikapcsolódni.

A balatonföldvári találkozó résztvevői köszönetet mondanak Papp Lászlónénak, illetve Salgói Józsefnek, a Kárpátaljai Szövetség társelnökeinek, Petruska Márta, Benedekné Kövér Katalin, Benda István, illetve Schober Ottó elnökségi tagoknak a szervezőmunkáért, azért, hogy minden résztvevő felejthetetlen élményekkel töltődött fel az együtt töltött három nap rendezvényein.

A szervezők jövőre is várják az érdeklődőket, a Kárpátaljai Hírmondó munkatársai pedig remélhetőleg jövőre is ott lesznek a rendezvényeken, hogy megörökítsék az otthon és itthon élők együttgondolkodásának pillanatait.

Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja átadja a tombolajegyek árából összegyűlt pénzt Micik Juliannának, a Beregszászi Kossuth Lajos Középkola igazgatójának

Tudósítónk

A Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének kórusa

„Amit Isten eddig adott, hálát mondok érte, amit ezután ad, előre megköszönöm...”

Így kezdte a beszélgetést június 25-én délután a debreceni közösség szokásos havi találkozója előtt Géczy Tihamér nyugalmazott református lelképásztor, a Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezetének elnöke. Bár már 83 esztendő nehezedik a vállára, ma is örömmel tartja össze mindazokat, akiknek Kárpátalja nemcsak az elszakadt gyökereket, hanem a szülőföldet is jelenti.

Géczy Tihamér Nagyberegen született. Beregszászban érettségizett, majd 1943 szeptemberében felvételt nyert a Debreceni Teológiára. Ám a háború az ő élete alakulásába is beleszólt. 1945. január 1-jén egy szál ruhában hagyta el

szülőfaluját. Kisvársányba került segédlelkésznek, majd Monostorpályiba vezetete a jó szerencse. Szerette ezt az egyházközséget. Mint mondja, a sors csodálatos ajándéka volt, hogy fél évszázad után, 1995-ben fél évre ismét visszaké-
rült ide. Felesége, Katalin asszony (aki erdélyi gyökerű és Körösi Csoma Sándor, a híres utazó, áziakutató leszármazottja), mindenhová elkísérte a lelképásztort. Ilyenkor szoktuk megjegyezni: minden sikeres ember mögött egy kiegyensúlyozott családi háttér van. Így van ez Géczy Tihamér tiszteletes úr életében is: ma is azért tud annyi időt fordítani a közösségi tevékenységre, mert megértő hitvese mindenben segíti.

Bár már régóta pihenhetne, nem tud feladatok nélkül élni. Hivatása során számos jóérezsű személlyel vette fel a kapcsolatot, így mód van arra, hogy most is segítse a Kárpátalján élő, perifériára került embereket. Hollandiai barátai révén megszervezte a négy kárpátaljai református líceum és a lelkészözvegyek támogatását. Egy Svájcban élő ikerpár, Heé Gyula és Jenő tavaly 500 svájci frankot ajánlott fel a gyülekezetek számára templomépítésre, óvodabővítésre.

A Csóra Cipő Kft. jóvoltából 150 pár utcai cipőt vitt a kárpátaljai rászorulóknak.

A debreceni székhelyű regionális szervezet támogatja a feketepataki református óvodát, a huszti gyülekezetet. Az elhurcoltak emléknapiján tagjai rendszeresen ellátogatnak a kárpátaljai településekre. Azt tervezték, hogy az idén november 18-án a búcsúi emlékműnél koszorúznak majd.

A szervezet három tagját – Géczy Tihamért, Debreceni Józsefet és Balogh Miklóst – a közelmúltban vitézzé avatták Szegeden a Dél-Alföldi 56-osok. Itt jegyzém meg, hogy bár Balogh Miklós nem Kárpátalján született, ám az édesapja valamikor Guton volt lelképásztor. Ezért kereste a kapcsolatot a közösséggel, fontosnak tartja az összetartozást. Olyannyira fontosnak, hogy javaslatot is készített a regionális szervezet működési

programjához. Alább ebből a programjavaslatból idézünk részleteket.

„Az összejövetelek első részében sor kerülne a már előzőleg elfogadott téma ismertetésére vagy az előadás megtartására. A második részben aktuális témákat beszélünk meg. Arról, hogy ehhez műszaki feltételek – tv, videomagnó – álljanak rendelkezésre, én gondoskodom. Szükséges, hogy mindenki adjon témajavaslatot, vitassuk meg azokat, olyan programokat fogadjunk el, amelyek elnyerik a többség tetszését és a tagság hajlandó közreműködni azok sikeres lebonyolításában.”

Balogh Miklós néhány témát is hozott az aznapi találkozóra. Elmondta: 12 részből álló 40–40 perces videoanyaga van Kárpátalja történetéről a honfoglalástól napjainkig, felajánlotta, hogy előadásokat szervez Kárpátalja várairól, műemlékeiről, híres embe-
reiről, szívesen szervez egy kirándulást Beregszászba, a Beregvidéki Múzeumba.

A tagtársak nagy érdeklődéssel hallgatták Balogh Miklós javaslatait. Jómagam örömmel konstatáltam: Debrecenben a Kárpátaljai Szövetségnek olyan együttgondolkodó csapata tevékenykedik, amelynek munkája példaértékű más közösségek számára is.

Ezután Györgyné Csorba Katalin, a debreceni szervezet egyik legidősebb tagja néhány tréfás vers elmondásával színesítette az együttlétet (a képen).

A debreceni szervezet júniusi találkozó-
ján részt vett tagjai ezután arról döntöttek, hogy nyári szünetet tartanak, erőt gyűjtenek az új feladatokhoz. Lapunk felkérésére emlékképet készítettek: íme, ők azok, akik Debrecenben öregbítik a Kárpátaljai Szövetség jó hírét: (ülnek) Kondorné Fanta Mária, Györgyné Csorba Katalin, Márton Erzsébet, (állnak) Mitók Miklós, dr. Kövér György, Géczy Tihamérné Ördög Katalin, Géczy Tihamér, György László, Zseltevay Sándor, Balogh Miklós és a cikk szerzője.

Kellemes délutánt töltöttünk együtt a debreceni tagtársakkal. Szerkesztőségünk nevében megígérem: más régiókban működő tagtársainkhoz is szívesen ellátogatunk.

Füzesi Magda

Látogatóban a Técsői Magyar Tannyelvű Református Liceumban „Hogy lábunk nyomát be ne lepje a hó...”

Ambrus Pállal, a Técsői Magyar Tannyelvű Református Liceum igazgatójával és László Károly Ugocsa-Máramaros-i esperessel idézzük a múltat, elemezzük a jelent és faggatjuk a jövőt a Felső-Tisza-vidék „csángóinak” szellemi oázisában.

– **Igazgató úr, esperes úr, ez a tanintézet immáron ötödik alkalommal bocsátotta a nagybetűs Élet útjára végzőseit. Őt év nem nagy idő, de alkalom arra, hogy összegezzünk, véleményt alkossunk és visszatekintsünk a megtett útra.**

– Técső, az egykori máramarosi koronaváros színmagyar település volt, ám ma már csak a lakosság egyharmada tartozik az anyanemzethez –

kezde Ambrus Pál. – Szemtanúi és szenvedői voltunk a sorvadásnak, az erőszakos asszimilációnak. Belső indíttatású kényszerként élt bennünk, hogy menteni kell a menthetőt, létre kell hozni és életben tartani egy tanintézetet, ahová „behajózhatjuk” a zátonyra futtatott

A liceum alapkövének elhelyezése.
Dr. Antall Józsefné vakolókanállal a kezében.
Técső, 1993. május 2.

anyanyelvi hajtörötteket, építeni kell egy olyan bástyát, amely védelmet nyújt a megtépzott nyelvi elővédeknek, mert látjuk-tudjuk annak a veszélyét, hogy ha elesik a védővonal, az ellen könnyű a hátszágba vonulni.

A 90-es évek politikai széljárása kedvezett dédelgetett álmunknak és így lépni tudtunk. A kezdeményezés a técsői Hollósy Simon Középiskola, a Técsői Magyar Kulturális Szervezet és a Técsői Református Egyházközség érdeme. 1992-ben pályázatot nyújtottunk be az Illyés Alapítványhoz, erkölcsi és anyagi támogatást kérve a liceum létrehozásához. Megírtuk, hogy a kárpátaljai magyarság nyelvhátára fölött, a Tisza eredetének és felső szakaszának völgyében – Rahón, Bustyaházán, Kőrösmezőn, Gyertyánligeten – 18–20 ezer magyar él kisebb-nagyobb közösségekben, egymástól elszigetelve. Ezek a településeken nincsenek magyar óvodák, iskolák. Néhány helyen működnek anyanyelvi körök, klubok (legismertebb a rahói Petőfi Sándor Anyanyelvi Klub), illetve vasárnapi iskolák, de ezek nem képesek kielégíteni a máramarosi magyarságnak az anyanyelvi oktatás iránti örvendetesen megnövekedett igényeit. Ezért határoztunk úgy, hogy kezdeményezzük: a középiskola mellett nyissanak egy bentlakási lehetőséget is nyújtó regionális Felső-Tisza-vidéki Magyar Tannyelvű Liceumot. Atanintézet – mint levelünkben írtuk – nemcsak liceum lenne, itt szeretnénk kialakítani az egységes és egészséges nemzeti szellemi élet központját is, amelynek koordinálására létrehoztuk a Felső-Tisza-vidéki Magyar Kulturális Alapítványt.

– Céljaink között hangsúlyozottan az is szerepelt – kapcsolódott be beszélgetésünkbe László Károly esperes úr –, hogy keresztyén erkölcsre, tudásra, nemzeti értékeink megőrzésére és ápolására neveljük a ránk bízott gyerekeket Isten Igéje szerint: „**Eppen ezért minden igyekezetetekkel törekedjete arra, hogy a hitetekben mutassátok meg az igaz emberséget, az igaz emberségben ismeretet, az ismeretben önuralmat, az önuralomban állhatatosságot, az állhatatosságban kegyességet, a kegyességben testvéri szeretetet, a testvéri szeretetben pedig minden ember iránti szeretetet.**”

– **Miként valósult meg e nemes terv?**

– 1993. január 23-án – folytatta Ambrus Pál – értesítést kaptunk az Illyés Alapítvány kuratóriumának pozitív döntéséről. Mondanom

sem kell, határtalan volt az örömünk. Felkértük a helyi római katolikus és református egyházakat, legyenek segítségünkre az építkezés szervezésében.

– Mi azonnal igent mondtunk – vitte tovább a témát László Károly –, vállaltuk a szervezést, az építkezést is sajátunkként kezeltük. Atadtuk a liceumnak az egyház birtokában lévő épületet és a földterületet, mindaddig használhatja a tanintézet, amíg magyar nyelvű intézményként működik.

– **Ne vegyétek rossz néven, ha most nem kérdezek benneteket a gáncoskodásokról, amelyek nemcsak az aktuális szervek, hanem egyes magyar szervezetek és személyek részéről is megnyilvánultak. Szóljatok inkább a mérföldkövekről.**

– Valóságos népiünnepély volt 1993. május 2-a, az alapköletétel. Ezen az ünnepségen, amely egybeesett Hollósy Simon szobrának a leleplezésével, sajnos nem tudott részt venni Antall József miniszterelnök úr, aki a Hollósy Simon Középiskola tiszteletbeli igazgatója volt, de eleget tettek meghívásunknak felesége, dr. Antall Józsefné Fülepp Klára, akinek técsői gyökerei vannak, Entz Géza, a Határon Túli Magyarok Hivatalának akkori elnöke, Kálmán Attila, az Oktatásiügyi Minisztérium akkori államtitkára, az állami és egyházi intézmények képviselői. Dr. Antall Józsefné betonból kiöntötte azt az alapkövet, amelybe acélhengert tettünk. Ebben dokumentumokat helyeztünk el, de többek között Reményik Sándor örök érvényű sorait is: „Fogadd el, s véd meg karsznyi földedet / Azt a sírodnak is kevés humuszt... / De azt aztán foggal és körömmel, / Démoni dühvel és örült örömmel –/ Ahogy lehet... Ahogy lehet...”

Majd következtek a verejtékes hétköznapiak, a kalákában végzett munkafolyamatok. 1998-ban, éppen nagypénteken az illetékes szervek hivatalosan is kiadták a működési engedélyt, 1999. augusztus

Dr. Antall Józsefné Fülepp Klára átvágja a liceum avatószalagját.
Técső, 1999. augusztus 28.

28-án megtörtént az ünnepélyes átadás, amelyet jelenlétükkel megtiszteltek az immár „hazajáró” dr. Antall Józsefné, Laborczy Géza, az Illyés Alapítvány Kuratóriumának titkára, az egyházi és állami szervek képviselői, a máramarosszigeti és anyaországi barátaink. Ekkor avattuk fel dr. Antall József emléktábláját és domborművét is a kollégium homlokzatán, azon az épületen, amely az ő nevét viseli. A Kárpátaljai Református Egyház 2001. áprilisától a liceumot besorolta a kárpátaljai református liceumok közé.

– **Az elmondottakból is kitűnik, hogy mindezek szívmengető, emlékezetes pillanatok voltak, ám következett az érdemi munka...**

– 1998-ban tartottuk az első felvételit. 17 diákot vettünk fel. Ez az osztálya Hollósy Simon Magyar Tannyelvű Középiskola speciális osztálya volt, a két tanintézet egy fedél alatt működött. A

Magyar általános iskola lesz Kőrösmezőn

Kőrösmező a Bliznyica, a Hoverla (Ukrajna legmagasabb pontja) és a Petrosz hegyek lábainál, a Fekete Tisza és a Lazescsina folyók találkozásánál, a Tatár-hágótól mindössze néhány kilométernyire terül el. Akorabeli okmányokban először 1555-ben találunk említést a településről. Egy királyi leirat szerint a település és a környékén lévő földek a Drágffy-család tulajdonát képezték. 1583-ban Kőrösmező a Károlyi-család birtokába jutott, viszont 1672-ben már a nagybocksói kincstári domíniumhoz tartozott. II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának éveiben a községben több felkelő csapat alakult. Az 1848-49-es magyar forradalom előtt a községben vámhivatal, kétosztályos elemi iskola működött.

Mára sok minden megváltozott Kőrösmezőn, mint ahogy bárhol másutt. A festői szépségű Felső-Tisza-vidéket járva felkerestük többek között a kőrösmezői magyar iskolát is. A nagyközségben jelenleg több száz magyar ember él, ennek ellenére évtizedekig nem volt itt magyar iskola.

Aztán a '90-es években pozitív változás történt: bár csak vasárnapi iskola keretében, de a magyar gyerekek újra anyanyelvükön tanulhattak. Am a heti egy alkalom kevésnek bizonyult a nyelv elsajátításához, így a helyi magyarság állhatatos munkájának köszönhetően 2002-től elemi iskola működik Kőrösmezőn.

A tanintézetben Vizaver Magdolna helyi nyugdíjas pedagógus, napközis tanár fogadott bennünket, mutatta be az iskolát. A földszinten tiszta, jól felszerelt helyiségek tárultak szemünk elé.

— Csak itt van rend, a tetőtérben, hála Istennek, nagy munka zajlik — mondta a pedagógus, miközben felkísért bennünket az emeletre, majd így folytatta — a tetőtéri munkálatokhoz májusban kezdtek hozzá. A World Servants holland szervezet nemcsak anyagilag támogatja az iskolát, hanem fizikailag is: a szervezet 42 önkéntese egy héten át kemény munkát fejtett ki, hogy mihamarabb elkészüljenek a munkálatokkal. Egyébként öt tanterem, egy hatvan személy befogadására alkalmas nagyterem, könyvtár, orvosi rendelő, valamint zuhanyzó lesz itt rövidesen.

Vizaver Magdolna nagy örömmel mondta, hogy a 2006—2007-es tanévben már általános iskolaként működnek majd.

— **Lesz-e igény az általános iskolára?**

— Minden bizonnyal. Ha annak idején — három évvel ezelőtt — volt igény az elemi iskolára, akkor lesz igény az általánosra is, hiszen a múlt tanévet 35 magyar gyermek fejezte be, most pedig 46 tanulónk van. A szülők meg vannak elégedve a munkánkkal, s örülnek, hogy községünkbe újra visszatér a magyar nyelv — hangzott a válasz.

Mint megtudtuk, jelenleg négy pedagógus foglalkozik a gyerekekkel, de a továbbiakban természetesen több tanárra lesz majd szükség. A kőrösmezőiek úgy a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, mint az UNE végzőseire egyaránt számítanak.

— Tanárainkkal meg vagyunk elégedve, munkájukat jól végzik, a gyerekekkel igyekeznek minél jobban elsajátítani a magyar nyelvet. Sok szemléltetőt készítenek, amire nagy szükség van, hiszen ebből és a tankönyvekből nagy hiány van nálunk — tudtuk meg.

HEGÉDŰS CSILLA

középiskolában tanuló diákokat – figyelembe véve adottságaikat, vonzalmukat a különböző tantárgyak iránt – már eleve orientáljuk, abba a líceumi osztályba irányítjuk, ahol hangsúlyozottan oktatjuk e tantárgyi ismereteket.

– 2000. augusztus 14-én az egész Kárpátalján meghirdetett felvételre már 84 diák jelentkezett. Közülük 49 nyert felvételt – tért ki a jelenre Ambrus Pál. – Ebben az évben nyílt meg a kollégium, ahol a tanulók az egyház jóvoltából teljes körű ellátásban részesültek. Jelenleg a három évfolyamon hat osztályban 120 tanulót oktatunk, közülük 97 kollégista. Általuk Kárpátalja három egyházmegyéje, hét járása van képviselve. Örvendetes tény, hogy a Felső-Tisza-vidékről évről évre egyre több magyar gyerek jelentkezik líceumunkba, de vannak ukrán anyanyelvű diákjaink is.

Tanintézetünk nem táltosistálló, de igyekszünk felszínre hozni a diákok tehetségét, érvényesíteni adottságaikat. Oktatói problémáink nincsenek: a tantestületben 21 szaktanár és 3 nevelő végzi áldozatos munkáját. Többségük az Ungvári Nemzeti Egyetem, illetve a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diplomásai, középiskolánk volt végzősei. Háziarendünk szigorú, de nem drákói. Lehetőséget teremtünk mindarra, ami fejleszti a szellemi és testi erőt. A líceumban az egyházi rend dominál: fontosnak tartjuk a bibliaismeret, a keresztyén hit- és erkölcsstan, az egyháztörténet oktatását, az istentiszteleteken való részvételt, az áhítatok, csendes napok szervezését.

– **Az aulában tetten érhetőek az eredmények, a sikerek: számos serleg, érem, diploma látható. Az is köztudott, hogy gyakori vendég a tanintézetben a média és a kárpátaljai, illetve az anyaországi tanintézetek képviselői is egymásnak adják a kilincset. Úgye, nem esek túlzásba, ha mindezt az elismerés látható jeleként definiálom?**

– Szerénytelenség nélkül mondhatom: informatikai termünk, a Móricz-terem (a svájci illetőségű Móricz Éva, a híres Móricz család leszármazottja 29 számítógépet ajándékozott a líceumnak – Sz. T.) a legmodernebb felszereltséggel büszkélkedik. Az emelt szintű informatika-oktatás lehetőséget ad az ECDL-bizonyítvány megszerzésére is. Diákjaink gépkocsivezetői tanfolyamot is végeznek, jogosítványt kapnak. Tanítványaink sikeresen vesznek részt a járási, a megyei, illetve az anyaországi tanulmányi versenyeken, jó eredményeket érnek el magyar nyelvből és irodalomból, angol és ukrán nyelvből, informatikából, matematikából, diákjaink között tudhatjuk a Magyar Gyerekek Világtalálkozója győzteseit, helyezetteit, asztalitenisz-, illetve labdarúgó-bajnokaink vannak. Több diákunk jelentkezik versekkel, esszéikkel, novellákkal a megyei lapokban. Elismerésnek örvend – erről több díj is tanúskodik – énekarunk, amelynek műsorán egyházi és klasszikus művek, illetve népdalfeldolgozások szerepelnek. Gyümölcsöző kapcsolatot építettünk ki Kárpátalja, Erdély, valamint az anyaország rokon intézményeivel, sok vendéget fogadunk, sokat járunk látogatóba. A nyári szünetben például turistaszállóként működött kollégiumunk. De talán a legbeszédesebb eredmény, amire nagyon büszkék vagyunk: eddig 143 növendékünk érettségizett, közülük 17 éremmel végezte el tanulmányait. Végzőseink 85 százaléka tovább tanult, túlnyomórészt itthon. Eddig mindössze 8 végzősünk ment külföldre tanulni vagy dolgozni.

– **Olvasom a főbejárat fölött a líceum vezérigéjét: „Utaid, Uram, ismertesd meg velem.” Ebben benne van a líceum jelene és jövője, céljaitok kvint esszenciája. Ide kívánczik az a gondolatsor, amelyet Sütő András fogalmazott meg: „A havasi emberek szerint a viharban eltévelyedettek akkor kerülnek végveszélybe, ha már hátrafelé sem tájékozódhatnak, mert lábuk nyomát befújta a hó.” Úgy látom, nektek, nekünk van hová, van kire visszatekinteni, tanulni és példát venni...**

– „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” – idézte szinte egyszerre Tamási Aront Ambrus Pál igazgató úr és László Károly esperes úr. – Nekünk és diákjainknak ez az otthon, ahol jól érezzük magunkat, ahol neveltjeinket hittel, tudással, a jövőbe vetett reménnyel és bizalommal vértézhetjük fel. Ez éltet minket, ezért dolgozunk és imádkozunk naponta.

y-r

„Ne csak majdnem, hanem nagyon is higgy!”

(Olvasandó: Apostolok cselekedetei 26. rész 1-29. versek)

Pál apostolt a zsidó főtanács vád alá helyezte azért, mert farizeusi neveltetése ellenére, megtérése után azt hirdette, hogy Jézus Krisztus az Úr, az Atya Isten dicsőségére. Mint született római állampolgár, azt követelte, hogy ebben a perben a császár ítélőszéke elé állítsák. Így került Agrippa zsidó király és Festus római helytartó elé. Azzal kezdődik a ki-, vagy meghallgatás, hogy Agrippa azt mondja Pálnak: **„Megengedtetik néked, hogy szólj a magad védelmére.”** Agrippa azonban nem tudja, hogy nem azért szólhat Pál a két hatalmasság előtt, mert azok kegyesek hozzá, hanem azért, mert Isten szólaltatja meg Pált. És nem a maga védelmére, hanem az Isten kegyelmének a meghirdetésére. Hogy mindenki előtt nyilvánvalóvá legyen, az Isten nem személyválogató. Hogy Jézus Krisztus minden ember számára elvégezte az üdvösség ajándékát, aki hisz Ő benne. Bármilyen bűnös is volt az élete a Krisztussal való találkozás előtt. Erről beszél Pál.

A védőbeszéd nem arról szól, hogy Pál mentegetni próbálja magát, hanem arról, hogy teljes őszinteséggel elmondja, milyen életet élt a Krisztussal

való találkozás előtt. **„Üldöztem a Krisztus követőit. Damaszkuszba is azért mentem, hogy fogságba vigyem azokat, akik Krisztust követik.”** De azt is elmondja, hogy ezen az úton a kegyelmes Isten megállította, tehetetlenné tette az életét, megtanította imádkozni és megszabadította az eddigi élete gyalázatától. Azután elküldte a krisztusi szolgálat útjára, a kegyelem hirdetésének apostolává tette Őt.

Amikor elhangzik Pál „védőbeszéde”, mind a két hatalmasság elmondja a maga választát. Először a világi hatalom képviselője, Festus helytartó nyilatkozik: **„Bolond vagy te, Pál. A sok tudománytéged örületbe visz.”** Vagyis a Krisztus kegyelméből való beszéd bolondság. Ilyet csak örültek beszélnek. Erre a válasza nem sokat mond Pál. Nem vitatkozik, csak kijelenti: **„Nem vagyok bolond, nemes Festus.”** Az istentelen – ateista világ megnyilvánulásával nincs vitatkozni valója a Krisztus bizonyágtévőjének.

A másik megnyilatkozás az Agrippáé. Őt egyenesen Pál szólítja fel a nyilatkozattételre: **„Hiszel-e a Prófétának Agrippa király? Tudom, hogy hiszel.”** És erre a kijelentésre hangzik el Agrippa válasza: **„Majdnem rávétél, hogy keresztvénné legyek.”** Nem azt mondja, hogy majdnem meggyőztél. Csak így: rávétél! Nem azt mondja, hogy nekem is bolondság amiről beszélsz, nem azt mondja, hogy semmiképpen nem hihető. Csak azt, hogy talán van benne valami igazság!

Látszólag – felületesen megvizsgálva – a két válasz között különbség van. Egyik oldalon az áll: bolondság – a másikon: majdnem rávétél. Egyik oldalon: nem hiszem; a másik oldalon: majdnem hiszem. De a kettő között lényegében nincs különbség. Akinek bolondság, és aki majdnem hiszi – az egyformán nem hiszi. És mind a kettő elutasítja a kegyelmet – az életet. És ez veszedelmes dolog – halálosan veszedelmes!

Ezek után fordul oda Pál Agrippához: **„Kívánván Istentől, hogy nemcsak majdnem, hanem nagyon is lennétek olyanok, aminő én is vagyok-e bilincsektől szabad”** – vagyis, hogy hinnétek ti is, akik most engem hallottatok – úgy ahogy én is hiszek a megváltó Jézus Krisztusban. Hogy lenne életetek a Jézus Krisztus kegyelme által. Bilincsektől – büntől – gyalázattól megváltott tiszta életek.

Az, amit Pál elmondott Festus és Agrippa előtt – a Jézus Krisztus megváltó szeretetéről szóló bizonyágtétel – az evangélium – az Isten Igéje ma is hangzik ebben a világban. És hangzani is fog a világ végéig. És az Igére mindenkor – mindenkinek választ kell adni. A válaszok ma is elhangzanak. És ugyanabban a sorrendben és ugyanolyan értékben, ahogy Pál bizonyágtételére elhangzottak.

Először a festusi – bolondság. És Festus igazat mondott. Mert a Bibliában is írva van, hogy a keresztről való beszéd bolondság. Csakhogy a Bibliában itt nincs pont, hanem vessző van és folytatódik. **„Bolondság, azoknak, akik elvesznek. De nekünk, akik megtartatunk – Isten ereje.”** A mi világunkban is azok vannak túlnyomó többségben, akik bolondságnak tartják az Isten Igéjét. Nem vitatkozunk velük, mert ügyis hiábavaló. De imádkozunk értük, mert Isten a kövekből is támaszt fiaikat: tagadók-ból is tud bizonyágtéveket formálni: és minket erre a szolgálatra hívott el Pállal együtt!

A másik válasz, az Agrippáé nagyszámú követőkre talált a mi világunkban is. Sokan vannak – még az egyházon belül is – akik így válaszolnak. Majdnem hiszek. Nem tagadam nyíltan – de nem is vallom az egészet. Hiszek belőle valamennyit! És ez egy parányival sem ér többet a másiknál. Mind a kettő kívül marad a kegyelemből – az életből. Ezt a választ nem hallgatja el Pál szóltanul. Azt mond-

ja: kívánom, hogyne csak majdnem, hanem nagyon is! Tehát én mindent megteszek, ami ebből rám hárul: imádkozom érted, hogy megismerd az Isten szeretetének mélységét és magasságát – szélességét és hosszúságát; vagyis Jézus Krisztust! Mert ez az igazi, a **„győztes válasz”**. **Hiszek Uram, légy segítségemre...**

Ateljes válasz a Tamásé, aki a feltámadott Jézusról szóló híradásra azt mondta: **„Semmiképpen nem hiszem – hacsak az ujjaimat bele nem bocsátom az Ő sebeibe. És mikor Ő is találkozott a feltámadott Úrral és azt mondta neki Jézus: Gyere Tamás, bocsásd be az ujjaidat az én oldalamba – akkor már nem volt kételkedés – csak az, hogy Tamás odaborult és elmondta a világ legcsodálatosabb bizonyágtételét: „Én Uram és én Istenem” – Hiszek benned Uram!**

Igen ez a válasz, amire az Isten vár. De ez a választ kimondani nagyon nehéz. Sőt emberi erővel és akarattal egyáltalán lehetetlen is. Hát akkor mi van? Mindnyájan elveszünk? Nincs megoldás?

A megoldás az, hogy a feltámadott Jézus a mennybemenetele előtt azt ígérte a tanítványoknak, hogy elküldi nekik a Lélek erejét – a Szentlelket és az majd megtanítja őket mindenre. Hinni is, és Róla bizonyágot tenni. És a Lélek eljött – kiáradt és itt van ebben a világban. Munkálkodik és megtanítja a kételkedőket feltétlenül és erős lélekkel himni a Krisztus kegyelmében. Csak oda kell állni a Szentlélek elé – elkérni – és engedni, hogy átzúgjon rajtad – átfújjon – tűzével megtisztítson. Hitet ad – azt megszenteli benned, és akkor rendben van minden: **„Megbocsáttattak néked a te bűneid.”** És akkor nemcsak majdnem hiszel, hanem tudod és hirdeted, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére – és a te és sokak öröme.

GÉCZY TIHAMÉR
lelkipásztor
Debrecen

Honismereti tábor Budapesten

Október 24-től 28-ig a Kárpátaljai Szövetség beregvidéki diákok részvételével az őszi iskolai szünetben honismereti tábort szervezett Budapesten. Október 24-én délután érkezünk a fővárosba. A csoportnak 29 középiskolás volt a tagja, négy tanár kísért el bennünket. Már az első napon igazi élményben volt részünk: Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke mutatta meg nekünk a budai várat.

Tanáraink, Balogh Ilona (Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola), Varga Angéla (Jánosi Középiskola), Tanczár Katalin (Zrínyi Ilona Középiskola), illetve Rajtr Zsuzsanna (Mikes Kelemen Középiskola) a látóvalókkal kapcsolatban már az indulás előtt számos információval szolgáltak. Am Katona Tamás történeosztól olyan részleteket hallhattunk a budai vár épületeinek múltjáról, amelyeket egyetlen tankönyvben sem találhatunk meg. Katona Tamás urat már jól ismertük a televízióból, illetve többször láttuk Beregszászban különböző megemlékezéseken. Azt azonban nem gondoltuk, hogy szívesen beszélget el velünk, középiskolás diákokkal. A nagy tudású kutató a budai várban sétálva még az egyszerű lakóházakról is érdekes történeteket mesélt és mi ámulva hallgattuk vezetőnket.

Látogatást tettünk a Parlamentben is. Elkápráztattak bennünket a hatalmas oszlopok, a csodálatos szoborkompozíciók, a pompás termek. Megtekinthettük a magyar tudomány vívmányait, a kor tudósainak ötletes találmányait.

A négy nap alatt több fontos előadást

is meghallgattunk. Katona Tamás az 1956-os forradalommal kapcsolatos gondolatait osztotta meg velünk. Dr. Sándor Ildikó kutató a hagyományok ápolásának fontosságát hangsúlyozta. Büszkék voltunk rá, hogy az előadó megdicsért bennünket, mivel a kárpátaljai magyar fiatalok hagyományőrző tevékenységét bizonyítva népdalokat énekeltünk, néptáncokat adtunk elő, meséltünk a szüreti és farsangi rendezvényekről. Érveltünk, vitáztunk arról is, mi az, ami hasznos vagy fölösleges volt a múltban, mit tartunk meg a szokásokból, miből okuljunk.

A magyarországi honismereti tábor egyik legérdekesebb eseménye az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark megtekintése volt. Ez a terület volt a legendákban megőrzött honfoglalás-államalapítás színhelye, ezért lett az emlékpark jelmondata:

“Itt született Magyarország”. Az emlékpark őrzi és bemutatja a nemzeti kultúrák kincseit: itt látható többek között a Festy-körkép, a Szermonostor romja. Az ide látogatók 34 állandó kiállítást tekinthetnek meg, a 42 képzőművészeti alkotással ékesített emlékparkban. A műalkotások között kiemelt figyelmet érdemel a 20 szoborból álló történelmi szoborpark a 110 éves Árpád-emlékmű térségében.

A táborban töltött idő nem lett volna olyan meghitt és barátságos, ha nem olyan emberek pártfogoltak volna bennünket, mint Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja.

A négy nap tanulságai közé tartozik, hogy végre közelebbről megismertük az anyaország néhány nevezetességét, eljuttunk a budai várba, a Nemzeti Múzeumba, a Bazilikába, a Nemzeti Színházba, látogatást tettünk a Parlamentbe.

A szép élményekért hálás köszönetünket fejezzük ki a Kárpátaljai Szövetség elnökségének, személyesen Katona Tamás elnök úrnak. Jó egészséget kívánunk mindnyájuknak további gyümölcsöző munkájukhoz.

TANCZÁR KATALIN,
a Beregszászi Zrínyi Ilona Középiskola
9. a osztályos tanulója

A Ritmus visszafogott ritmusa
SZABÓ TIBOR:

„...a nehézségek ellenére is tudtunk eredményeket felmutatni”

Az eszenyi Ritmus néptáncsoport fennállásának másfél évtizede alatt számos sikert ért el, nemcsak szűkebb pátriánk kultúrákedvelő lakosságának, de a környező országok magyarjainak elismerését is elnyerte. Szabó Tibor, a táncsoport vezetője beszélt lapunknak az együttesről, eddig elért eredményeiről, további terveikről.

— Néptáncsoportunkat 1989-ben alakítottuk meg nyolcan, akik közül mára csak Szabó Viktor és én maradtunk. Tavaly október 15-én ünnepeltük fennállásunk 15. évfordulóját.

— **Hogyan jellemzén az elmúlt másfél évtizedet?**

— Nehezen értük el azt, amit mára a magunkénak tudhatunk. Ennek talán az lehet az oka, hogy sokan meg akarták akadályozni együttesünk létrejöttét és működését. De mi összetartottunk és megmutattuk, hogy boldogulunk, eredményeket tudunk felmutatni a nehézségek ellenére is.

A 15 év alatt számos helyen megfordultunk, vendégszerepeltünk. Kárpátalja szinte minden magyarlakta településén jártunk már, de felléptünk Kijevben, Lembergben és Ukrajna más nagyvárosaiban is. Ezenkívül Magyarországon, Romániában, Szlovákiában is bemutatkoztunk.

— **Jelenleg hány tagja van az együttesnek?**

— 42-en vagyunk, akik állandóan fellépünk. De több mint száz tagunk van, hiszen sokan még csak tanulják a táncot. Három korcsoportra oszlik tagságunk. Van gyerek, ifjúsági és felnőtt táncsoportunk.

— **Milyen gyakran van alkalmuk fellépni?**

— Hála Istennek, elég sok fellépésünk van. Kárpátalja szinte minden kulturális rendezvényén ott vagyunk, ezenkívül rengeteg falunapi felkérésünk van, amelyeknek szívesen teszünk eleget. De vendégszerepelünk külföldön is. Nemrégiben például Budapesten léptünk fel.

— **Hogyan alakultak ki kapcsolataik a határon túli együttesekkel?**

— '95-ben váltunk ismertté, amikor megkezdődtek a külföldi vendégszereplések. Mind a közönség, mind az együttesek elfogadtak, s megszerettek bennünket. Ezeknek az ismeret-ségeknél köszönhető, hogy egyre több helyre hívtak meg minket. Van egy nagyon kedves barátunk, Goldschmied József programigazgató, aki sok külföldi táncegyüttesnek mutatott be bennünket, nagyon sokat köszönhetünk neki.

— **Mit tud mondani egy kicsit a jövőbe tekintve? Mik a terveik?**

— Soha nem tervezhetünk előre semmit. Nemrégiben például horvátországi utunk lett „füstbe ment terv” az utolsó pillanatban. Ezért inkább igyekszünk a jelennek élni, s az adott pillanatban a maximumot kiharozni magunkból.

—CSILLAG—

Testvérek találkozója

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Máriapócson tartotta soros közgyűlését az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat (ORKÖ) vezető testülete, amelynek témája a kisebbségi intézmények működésének eddigi eredménye, folyamata, a közeli és a távoli jövő terveinek megvitatása és elfogadása volt.

A közgyűlés színhelyének kiválasztása nem véletlen, ugyanis Máriapócson, ezen a méltán világhírű településen sok hittestvér és nemzettestvér ruszin él. A települést a helyi bazilikában lévő ikon, a Könnyező Madonna tette ismertté: éppen száz éve annak, hogy harmadszor könnyezett a Szűzanya képe. Nagy György polgármester és a város vezető testülete önzetlenül vállalta a szervezést, a jeles esemény zökkenőmentes lebonyolítását.

A rendezvény hálaadó misével vette kezdetét a II. János Pál pápa által meglátogatott és kis bazilikának (Basilica Minor) nyilvánított kegytemplomban, majd a polgármesteri hivatal tanácstermében folytatódott.

Giric Vera, az ORKÖ elnökhelyettese alá vette a ruszin önkormányzatok tevékenységét, azok jelenlegi állapotát, elemezte a hiányosságokat, munkatervet bocsátott vitára. Volt miről beszélni, hiszen a nyolc éve alakult és az utóbbi négy évben megújult testület jelentős eredményeket könyvelhet el. A több mint ezer tagot számláló 16 budapesti és 16 vidéki szervezetnek saját könyvtára, múzeuma, folyóirata van, évente ruszin naptár-almanachot ad ki, a Borsod megyei közösségekben ruszin nyelvű oktatás folyik, szoros kapcsolatokat alakítottak ki a kárpátaljai, a szlovákiai, a kanadai testvérszervezetekkel, élénk társadalmi és művészeti-kulturális tevékenységet folytatnak.

— Célunk nemcsak a pusztá fennmaradás – hangsúlyozta köszöntő bevezetőjében Giric Vera elnökhelyettes –, hanem nemzeti értékeink felkutatása, megőrzése, azok felajánlása minden olyan honfi-, illetve nemzetársunknak, aki érdeklődik kultúránk iránt.

A közgyűlés határozat elfogadásával ért véget, majd nagyszabású, immár informális találkozóval folytatódott a Máriapócsi Idősek Otthonában, amelyet a helyi görög katolikus egyházközség építtetett és tart fenn.

A gazdagon terített asztalok mellett helyet foglaltak a közgyűlés résztvevői, a házigazdák, a vendégek, a helyi ruszinság képviselői, a testvérszervezetek meghívottai. Öröm volt találkozni a régi kárpátaljai barátokkal, megható volt hallani és énekelni a ruszin himnusz, a ruszin szózatot, a népdalokat.

A házigazdák filmvetítéssel is kedveskedtek a vendégeknek: ismertették Máriapócs, valamint a helyi görög katolikus egyházközség életét, tevékenységét.

Giric Vera elnökhelyettes, megköszönve a meleg testvéri fogadtatást, az optimális munkafeltételeket, ajándékokat nyújtott át Nagy György polgármester úrnak és csapatának: Atanáz Fedinec (Fruci) hucul falut ábrázoló festményét, illetve az ORKÖ kiadványait, folyóiratait, DVD-ket.

Emlékeztetésekre maradtak Nagy György polgármester gondolatai: „Ezzel a találkozóval mi lettünk gazdagabbak: ajtóink és szívünk mindig nyitva lesz számotokra”.

SZÖLLŐSY TIBOR, Máriapócs

Ezt olvastuk

Orosz törvény a magyar műkincsekről

Az orosz alsóház elfogadta azt a törvényt, amely lehetővé teszi, hogy az egykori Szovjetuniót 1941-ben megtámadó országok egyike visszakapja a területéről hadizsákmányként elhurcolt kulturális kincsek egy valóban értékes részét. A törvény a Sárospataki Református Kollégium könyvtárából származó 134 könyvre vonatkozik. Ezek ugyanis bizonyíthatóan egyházi tulajdonban voltak, így visszaszolgáltatásuk nem ütközik abba a 2000-ban hatályba lépett orosz törvénybe, amely az egykori agresszor országok esetében csak akkor teszi lehetővé a műkincsek visszaadását, ha azok egyházi tulajdonban voltak, vagy a fasizmus által üldözött személyektől kerültek – közvetve vagy közvetlenül – szovjet kézre.

(A HVG című folyóirat nyomán)

Búg a csiga: Trill Zsolt is ott van a díjazottak között

A Sűgő Csiga Díjat 2001 óta ítéli oda a magyar kultúra fogyasztói közönség az általa legjobbnak ítélt színésznek/színésznőnek, az Estmédia, azon belül is a színházi programmagazin Pesti Est Sűgő által létrehozott közönségdíjjal.

A 2005-ös Sűgő Csiga Díj nyertesei: Alföldi Róbert, Bereczki Zoltán, Fekete Ernő, Földes Tamás, Gálffi László, Kaszás Attila, Kern András, Kulka János, Nagy Ervin, Náray Erika, Szinetár Dóra és Trill Zsolt, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház művésze.

(Az *Aktív Szemeszter*, az *Országos Felsőoktatási Magazin* nyomán)

40 éves a Beregi Múzeum

A határmenti Vásárosnaményban a közelmúltban két-napos rendezvénysorozat keretében méltatták a Beregi Múzeum fennállásának 40. évfordulóját. A múzeumnak helyet adó egykori Máthé-kúriában szép számban gyűlték össze mindazok, akik szívügyüknek tekintik a beregi tájegység törté-

nelmi, néprajzi, kulturális örökségének megőrzését. A házigazdák finom sajtos pogácsával, kapos-túrós lepénnyel fogadták a vendégeket.

A rendezvény tiszteletére ünnepi díszbe öltözött a múzeum előtere: itt került sor dr. Tomcsányi Pálné Szemere Sarolta aranykoszorús kézműves mester kiállítására „Régi magyar templomok kazettás mennyezetképei hímezésen és üvegtárgyakon” címmel. A résztvevőket dr. Dám László köszöntötte, a kiállítást dr. P. Szalay Emőke, a debreceni Déri Múzeum osztályvezetője nyitotta meg, majd az alkotó tartott rövid tárlatvezetést. Tomcsányiné Szemere Sarolta elmondta: munkásságának célja a festett kazetták motívumaiban rejlő gazdag kulturális örökség megőrzése. Ezeket szeretné bemutatni úgy, hogy lakásdíszítésre is alkalmas tárgyakon (textil és üveg) szemlélteti.

A kiállítást követően az Esze Tamás Művelődési Központban emlékünneprégre került sor. Elsőként Felhősné dr. Csiszár Sarolta igazgató ismertette a múzeum 40 esztendejét „A légtalmai pincétől a világhálóig” címmel. A múzeum megalapítása elsősorban Csiszár Árpád református lelkésznek köszönhető, aki saját gyűjteményéből, illetve egy korábban összegyűjtött iskolatörténeti kiállításból hozta létre az első tárlatot.

Csiszár Árpád múzeumteremtő tevékenységét dr. Ujvári Zoltán, a Debreceni Egyetem professzora méltatta. Az esti műsorban Zoltáni Zsolt és Tóth Attila dalénekesek léptek fel, akik magyar költők mezenésített verseit adták elő.

Másnap délelőtt a jelenlévők megkoszorúzták Csiszár Árpád múzeumalapító emléktábláját. Beszédet tartott dr. Patakiné dr. Baráth Ida, a Beregi Múzeum Baráti Kör elnöke. Ezután az ünnepség tudományos konferenciával folytatódott. dr. Erdélyi István professzor a MTA Régészeti Csoportjának beregi ásatásairól szolt, dr. Patay Pál ősrégész pedig „Beregi harangok” címmel tartott érdekes előadást. A további előadók: dr. Balla Terézia (Miskolc), Vig Márta (Kunhegyes), Varga György (Csúza — Horvátország), Zubánics László (Beregszász) az „Egyházi jegyzőkönyvek és anyakönyvek, mint a történettudomány forrásai” témakörben osztották meg gondolataikat a jelenlévőkkel.

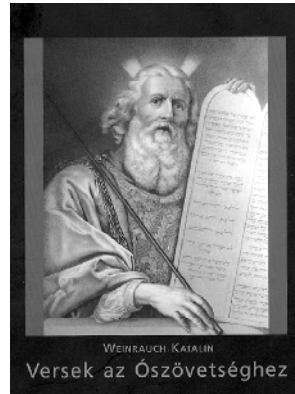
A konferencia mérlegét dr. P. Szalay Emőke, a debreceni Déri Múzeum múzeológusa vonta meg.

GUTHY CSABA

Könyvespolc

Weinrauch Katalin:

Versek az Ószövetséghez

Újabb könyvet vehetünk kezünkbe földünk, Weinrauch Katalin tollából, aki ezúttal az Ószövetség témáit dolgozta fel versek formájában. Aszínés, neves festőművészek munkáival (Veronese, Ebbinghaus, Raffaello, Rubens) illusztrált kötet Ábrahám történetével kezdődik, bemutatja a zsidóság életét, a babiloni fogságot, majd A Makkabeusok anyja című verssel zárja a Biblia ószövetségi eseményeit.

A kiadványhoz Gyulai Endre szeged-csanádi megyéspüspök írt ajánlást:

„Weinrauch Katalin újabb, kiadandó könyve került a kezembe. Kárpátalja is a vasfüggöny mögötti világ volt sokáig. Gyerekeknek szóló meséi után most a biblia történetei jelennek meg verseiben, könnyen érthető képek formájában. Biztos, hogy ott is hiánycikk volt az Isten szava az emberekhez: a biblia. És biztos az is, hogy a hosszú történetek nem e gyerekek olvasási türelméhez szabottak. Szép és értékes kísérletezés, versbe szedve, röviden összefoglalva, itt-ott erkölcsi tennivalókkal is ellátva adni ezeket a gyerekek kezébe. Gondolom sokan forgatják majd érdeklődéssel is és haszonnal is.”

Túlélő falvak

Gondolatok és tervek a Kárpát-medencében

Új kiadványt tett le az olvasók asztalára a stockholmi székhelyű Erdélyi Könyv Egylet. A szerkesztők – Veress Zoltán (Stockholm) és Dávid Gyula (Kolozsvár) – az EKE 15. kötetébe olyan írásokból válogattak, amelyek a kárpát-medencei magyar falvak XXI. századi sorsának alakulásáról, pusztulásuk és túlélésük lehetőségeiről szólnak. A kötetben Füzesi Magda és Nagy Zoltán Mihály személyében kárpátaljai szerzők alkotásai is helyet kaptak.

2005. július 7-én a budapesti Nagy Ignác utcai unitárius egyházi központ gyülekezeti termében könyvbemutatóra került sor, amelyen részt vettek az egyes tanulmányok magyarországi, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és délvidéki szerzői is.

A fenti felvételen Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író láthatják Veress Zoltán költő, a kötet stockholmi szerkesztője (és a Kárpátaljai Hírmondó) társaságában.

Túlélő falvak
Gondok és tervek
a Kárpát-medencében

Szerednye

A várrom Szerednye község délnyugati részén fekszik. (Ha valaki fel szeretné keresni a romot, a községen áthaladva a malom mögött lévő bal oldali úton, a patak partján lehet eljutni az épülethez, amelynek környéke a helybelieknek "köszönhetően" személtlerakóvá változott. Pedig a várrom műemlék – erről tanúskodik az ukrán nyelvű tábla is.)

A szerednyei rom különlegessége, hogy egyike volt a ritka síkvidéki váraknak, amely megőrizte a legrégebbi középkori vártípusok alapvető vonásait. Ez a vártípus Európa-szerte már a X-XI. században elterjedt, mintájukat a Karoling-kori erősségektől vették.

Az egykori vár eredetileg egy központi toronyból (donjon) állt, köréje épültek fel a vár egyéb épületei és védművei. Az eredetileg kétszintes (egyések szerint háromszintes) torony méretei igen lenyűgözőek: 19x18 méteres, a falak vastagsága pedig elérte a 3 métert is. Mára csupán az első szint maradt meg részleteiben, a faragott követ nagy részét a helyi lakosság hordta szét építkezés céljából. A torony alagsorában a borospince és a börtön, az első szinten a lovagterem és a kisebb helyiségek, míg a másik szinten a földesúri lakrész kapott helyet. A lakótoronyt vastag kőfalak, illetve kettős sánc- és árokrendszer védte, ez utóbbiba vezették a szomszédos patak vizét.

A várat a XII. században a Templomos Lovagrend építette, akik II. Géza király hívására érkeztek Franciaországból. (A Templomos Lovagrendet 1119-ben alapította Jeruzsálemben Payns-i Hugó lovag a szentföldi zarándokok védelmére. Utóbb kórházi szolgálatot is teljesített. Fehér ruhán vörös keresztet viseltek. A rend élén álló nagymester székhelye Jeruzsálemben, majd Cipruson, végül pedig Franciaországban volt. A templomos lovagok, akik egy személyben szerzetesek és katonák voltak, a rend alapításakor még betartották a szabályzatukban szereplő nőtlenségi és szegénységi fogadalmat. A szentföldi hódítások következtében azonban a lovagok meggazdagodtak, s ezzel pedig megnőtt hatalomvágyuk is. A rend nagymesterei beavatkoztak a szentföldi államok politikájába, s nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a moszlim uralkodók, különösen Szaladdin sorra meghódítsa

azokat. Miután kiszorultak a Közel-Keletről, a Pireneusi-félszigeten vettek részt a mórok elleni küzdelemben. A lovagrend erődjei védelmezték a zarándokok biztonságát a Santiago de Compostelába vezető úton.

A Franciaországban is hatalmas vagyonra és nagy befolyásra szert tett lovagrend (pénzkölcsönzésükkel kezükben tartották a királyságot) kihívta maga ellen IV. (Szép) Fülöp francia király haragját. (A király korábban székhelyén fogásba ejtette magát VIII. Bonifác pápát

is, majd annak halála után Avignonba tette át a pápák székhelyét.) A király eretnekséggel, istenkáromlással és erkölcstelenséggel vádolta meg a lovagrendet, annak vagyonát elkoboztatta, tagjait elfogatta és bebörtönöztette. V. Kelemen pápa (a francia király kreatúrája) a viennei zsinaton kiközösítette és feloszlatta a rendet, a rend nagymesterét, Jacques de Molay-t és társait a párizsi Cite-szigetén elégették. A nagymester halála előtt megátkozta a királyt és családját, amely így az idő távlatából nézve tényleg "megfogant": a királlyal és három fiával férfiuodok híján kihalt a Capet-dinasztia, s kezdetét vette a százéves háború.)

A rendet Magyarországon 1169-ben említik először, amikor Dalmáciában, az apostoli Szentszékek feljárnálót vránai (aurániai) perjelségben telepedtek le. Később Bélaváron (Kőrös vármegye), illetve Esztergomban kaptak birtokokat.

Miután Magyarországon is feloszlatták a rendet, a birtokaik többségét a johanniták kapták meg, míg a szerednyei vár az egyetlen magyar alapítású szerzetesrendnek, a pálosoknak jutott. De ők sem bírhatták sokáig a várat, a szerzeteseket néhány év múlva elkergették.

Ezután világi tulajdonba került a birtok, elsősorban a Pálóczi család birtokolta Szerednyét és a hozzá tartozó fálvakat: Császlócot, Nagygejőcöt, Ignécet, Beregrákost, Ungtölgyest, Ungordast stb. A Pálócziak Zsigmond király uralkodása idején az észak-keleti Felvidék egyik legnagyobb családjává küzdöttek fel magukat: a család nádort, országbíró, sőt a

katolikus egyház fejét, az esztergomi érseket adta az országnak.

Pálóczi Antal, a család utolsó férfi-tagja 1526-ban a mohácsi csataterén esett el. Mivel nem volt férfiági leszármazottja, birtokai a közeli rokonokat, a Dobókat illették meg. A rokonok azonban csak a pálóci és szerednyei uradalmakat tudták megszerezni, a legnagyobb birtokot, Sárospatakot Perényi Péter koronaőr kaparintotta meg. A Dobók idejében épült ki a szerednyei vár teljes vérendszerre, illetve, mivel a család borkereskedelemmel alapozta meg vagyonát, ekkor vájatták ki török rabokkal a ma is használatban lévő borospincéket (ezekben a pincékben érnek a szerednyei Leánymag Agrárcég nemzetközi díjnyertes borai).

A vár egyik legismertebb tulajdonosa Dobó István, az egri vár védelmének (1552) megszervezője volt. A főúr, aki később számos várat és uradalmat kapott az uralkodótól, nagyon kedvelte a kis erősséget, számos alkalommal tartózkodott itt, gyakran vadászott a környező erdőségekben. Itt is érte a halál 1572-ben. A holttestét a család ruszkaí sirboltjában helyezték örök nyugalomra. A szívét viszont itt, Szerednyén temették el.

A Dobók után a Homonnai Drugeth család szerezte meg a várat (ez a család birtokolta Ung megye közel felét). A vár romlása a Rákóczi-szabadságharc után indult meg, miután elveszítette katonai jellegét. Ekkor a Perényi és a Barkóczy család örökölte részbirtokként, viszont a urak nem sokat fordítottak a szabadságharc során keletkezett károk kijavítására. Jelentős károkat okozott az a tűzvész is, amelynek nyomaira a múlt század 70-es éveiben lefolytatott ásátások során bukkantak.

A XIX. század elejére a vár már csak romjaiban állt. Így várja ma is az érdeklődőket, pedig kisebb munkával meg lehetne tisztítani a környéket, s akkor a látogatóknak nem kellene a szederbokrokon és a kihordott szemeten átküzdeniük magukat, ha látni szeretnék a középkori építészeti remekét.

Zubánics László

Újabb emléktáblával gazdagodott Beregszász

Július 2-án, szombaton került sor a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola (vagy ahogy ők mondják: a Bocskai úti iskola) 40 éve érettségizett diákjainak osztálytalálkozójára. A rendezvényen az öregdiákokon kívül részt vettek volt tanáraik is. Az egybegyűlteket Lovay Attila, a tanintézet akkori igazgatóhelyettese köszöntötte (aképen). Mint elmondta, nem voltak hiábavalók azok az évek, amelyeket a jelenlévők diákként az iskola padjaiban töltöttek, hiszen az életben mindannyian megállták a helyüket. Az osztályfőnökök — Kóser Sándor, illetve Terebesi Viktor helyett felesége, Katalin asszony (a képen) névsorolvasást tartottak. Ha most kellett volna jelentenie az ügyeltesnek, bizony sok hiányzóról számolt volna be. Sajnos, sokan már nem mondhatták, hogy "jelen".

Ezután a találkozó résztvevői az épület bejáratához mentek, ahol leleplezték Bocskai István emléktábláját. Mint azt Dalmay Árpád, az egyik kezdeményező elmondta: szerettek volna va-

lami emléket ajándékozni egykori iskolájuknak. A választás azért esett éppen Bocskai Istvánra, mert idén méltatjuk a győztes Bocskai-szabadságharc kezdetének 400. évfordulóját, továbbá Beregszász egyik főutcája — amelyen a tanintézet is áll — sokáig a fejedelem nevét viselte, s a város magyar ajkú lakossága ma is Bocskai útként emlegeti. Ezt követően az öregdiákok megkoszorúzták az újonnan felavatott emléktáblát és Kossuth Lajosnak, az iskola névadójának mellszobrát.

Bocskai István, Erdély és Magyarország fejedelme kiemelkedő szerepet játszott a magyar protestantizmus megerősödésében. Bihar megyei birtokosként került kapcsolatba a hajdúkkal, segítségükkel jelentős katonai kontingensre tett szert, később a hajdúkat saját birtokain telepítette le.

A Habsburg-ellenes felkelés élére állva egész Felső-Magyarországot elfoglalta, fővárosát Kassán rendezte be. Élete végéig a munkácsi uradalom, így Beregszász város birtokosa is.

T. J.

Főhajtás az egykori főispán, országgyűlési képviselő emléke előtt

Beregszászban szeptember 30-án az egykori vármegyeháza épületének homlokzatán felavatták magosligeti dr. Hagara Viktor, Bereg vármegye volt főispánja, az Interparlamentáris Unió magyar alapítójának emléktábláját.

Az ünnepség kapcsán Beregszászban tanácskozott az Interparlamentáris Unió Magyar Nemzeti Tagozatának (elnök Hárs Gábor parlamenti képviselő), illetve az Ukrán-Magyar Baráti Tagozat (elnök Oreszt Klimpus parlamenti képviselő) küldöttsége. A megbeszélésen — amelynek munkájában részt vett Jurij Muska, Ukrajna magyarországi nagykövete, Tóth János, a Magyar Köztársaság kijevei nagykövete — a házigazdák: Gajdos István parlamenti képviselő, Erdélyi Károly, a járási tanács elnöke, Csizmár Béla, a járási állami közigazgatási hivatal elnöke és Zsupán József, Beregszász város polgármestere — tájékoztattak a kárpátaljai magyarság helyzetéről, problémáiról.

A tanácskozást követően a résztvevők átvonultak az egykori vármegyeháza épületéhez, ahol sor került dr. Hagara Viktor emléktáblájának a felavatására. Az ünnepségen felszólalt Hárs Gábor képviselő, Zsupán József, Oreszt Klimpus, Gazda László, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, illetve Katona Tamás történész. A Kárpátaljai Szövetség elnöke kihangsúlyozta a mokányi termetű, rendkívüli munkabírási ember személyes tulajdonságait, aki mellett, hogy jelentős mezőgazdasági szakember volt, hallatlan szociális érzékenységgel is bírt, hiszen a kisdédvők mellett kiemelt figyelmet fordított a Bereg megyében élő ruszinság gazdasági felemelkedésére. Rokonával, Egan Edével együtt sokat tettek annak érdekében, hogy a vidék lakossága kerüljön az uzsoratóke karmai közül.

Katona Tamás egy jó hírrel örvendeztette meg a Hagara-kutatók tábort: egy csoportképen sikerült azonosítani az országgyűlési képviselő arcképét, így a hálás utókor arcról is ismerheti azt az embert, aki a filoxérajárványt követően sokat tett a vidék szőlészetének újjáélesztéséért.

A rendezvény végén a jelenlévő szervezetek és intézmények vezetői elhelyezték a tisztelet koszorúit az emléktáblánál.

TUDÓSÍTÓNK

A szolymai emlékpark

„... Egész sortelepülésen német és magyar nemzetiségű hadköteles személyek élnek, akiket ugyanúgy, mint az ellenség katonáit, le kell tartóztatni (...), külön csapatokban, listákszerint, konvoj alatt hadifogolytáborba kell irányítani...”

A 4. ukrán front 0036. számú határozatából. 1944. november 13.

1944 őszén, amikor Kárpátalján már véget ért a második világháború, jött Szolyva – az újkori Golgota. Aztán végeláthatatlan sorok kígyóztak a térdig érő hóban át a Kárpátok hágóin, majd marhavagonokba préselve vitt az ítélet nélkül, ártatlanul elhurcolt tízezrek útja Orsára, Vityebszkbe, Krasznouralszkba, Boriszlóba, Tobolszkba, Kazanyba, Kolimára... Bűnük az volt, hogy magyarnak születtek. Összeállításunkkal rájuk emlékezünk.

„Fogolytábor volt a javából”

Az új rend diktátorai „jóvoltából” a kárpátaljai magyarsággal szembeni atrocitás 1944 ősztől kezdve több hullámban is szedte áldozatait. A „málenkij robot”, a kulácperek, a papok meghurcolása összetevői voltak annak a sztálini politikának, amelynek célja az őslakosság kiirtása volt. Aszilencium feloldása után – végre – megszólalhattak ebűnös korszak túlélői és szenvedői, hogy elmondják az igazságot „a felszabadulás feledhetetlen napjairól”, hogy kimondják a szentenciát azokról az évekről, szörnyűségekről. A „felszabadítás” első napjaival beindult gátlástalan népirtás lelki-erkölcsi sanyargatással folytatódott, amelynek egyik láncszeme szakemberképzés ürügyén a fiatalok elhurcolása volt. Ez az 1948-ban kezdetét vett „átnevelési folyamat” a mai napig felderítetlen, részleteiben ismeretlen szakasza fél évszázados „internacionalista” múltunknak.

– Sztálin nem hitt a kárpátaljaiaknak, mármint a magyaroknak, sváboknak, zsidóknak, de még a ruszinoknak sem, nem bízott bennük: nem hívta be szolgálatra a vörös hadseregbe az 1926–29-ben születetteket, hanem dolgozni, robotolni, amolyan „fogolytáborokba a javából” vitték minket – kezdte a visszaemlékezését AJTAY SÁNDOR, a Felső-Tisza-vidék megbecsült kőfaragó mestere.

– Engem úgy négyszáz korombelivel egyetemben 1948 augusztusában szabályos katonai behívóval a helybéli katonai parancsnokságra rendeltek és közölték velünk, hogy Donbászra visznek munkára. Mi már hallottunk annak előtte a behívásokról és tudtuk, hogy semmi jóra nem számíthatunk. Apáinkat négy évvel azelőtt vitték el a „málenkij robotra”, azt mondván, hogy utakat, hidakat főgnak építeni és láttuk, mi lett a vége. Sokan el is bujdosnak, volt, aki Romániába szökött, voltak olyanok is, akik megcsonkították magukat. Én is megszöktem a parancsnokság udvarából, de éjszaka értem jöttek a fegyveresek és vissza-vittek. Másnap bevagoníroztak marhaszállító vagonokba, vitték vagy tíz napig, amíg megérkeztünk Sztalinóba. Ott egy katonai laktanya udvarán felsorakoztattak minket – lehettünk pár ezren – csoportokba osztottak és vitték tovább Harcsinszkba. Ez egy szénbányász városka volt. Betelerték a városka szélén lévő barakkba – később megtudtuk, hogy ez német hadifogolytábor volt. Ott helyben összerogytunk a fáradtságtól és az

éhségtől. Nem is csoda, hogy reggelre mindenünket, azt a keveset is, amit magunkkal cipeltünk, meg alábbelinket, ellopták a zsulikok. Romos volt minden, se ajtó, se ablak, az őrök meg ittasak voltak, vagy tán maguk is besegítettek. Megérkezésünk másnapján egyenruhát kaptunk, amire azt mondták, hogy a szakközépiskolások formaruhája. Attól a naptól fogva – parancsnokaink mondták – fezeósok (szakmunkásképzősök) lettünk. Azt is mondták, hogy öt évig főgnak tanulni és dolgozni. Dolgoztunk is, vagy inkább robotoltunk napi nyolc-tíz órát: romokat takarítottunk, sokszor kapartunk ki a romok alól foszlott hullákat, csontvázakat. Este pedig tanítottak: kit kőművessegre, kit asztalosnak, kit meg bányásznak. Amit tanítottak, egy kukkot sem értettünk belőle, hiszen nem tudtuk oroszul. A fegyelem katonái volt, nem is bírta mindenki. A helyi lakosság ellenségnek tartott minket, kiadta a szőkevényeket. Rájuk sóztak három évet, majd amikor letöltötték, hozták vissza őket a bányába. Az elején nem nagyon vettek emberszámba minket, de mivel mi, magyarok szorgosak voltunk, békén hagytak. Hanem a ruszinokat nem szerették, hiába hangoztatták, hogy rokon nép, verték és árulóknak nevezték őket.

– *Milyen volt az ellátás, kaptatok-e pénzt a munkátokért?*

– Hat hónapig nem kaptunk semmi egyebet, csak kosztot, ha annak lehet nevezni a napi 30 deka kenyert, egyszer a nap folyamán valami lötytyöt, vagy kását. Mondták, hogy felszámoltak nekünk fizetést, de nem adták ki, mert – mint megtudtuk – levonták a pénzünket koszt és szállás fejében, habár sem az ellátás, sem a szállásolás nem változott, ugyanabban a barakkban laktunk, nyolcan egy lyukban, ahol a lehetünkkel „fűtöttünk”. De a fegyelem naponta erősödött. Ha valaki lazált a munkán vagy késett néhány percet, szigorúan megbüntették.

– *Kiengedtek a városba, mit láttatok, kikkel találkoztatok?*

– Egy év múlva, azokat, akik nem voltak büntetve, kiengedték a városba. Nem nagyon éltünk a lehetőséggel, mert veszélyes volt: rengeteg volt a rablás, fényes nappal is, az embereket a zsulikok levétköztették, megverték, ha úgy jött, meg is ölték. Ha ki is mentünk, akkor is csak a bazárba, hogy valamit cseréljünk, élelemhez jussunk. Általában hatan-

nyolcan mentünk, a pufajkánk ujjába egy-egy vasdarabot tettünk, hogy legyen mivel védekezni. Jól is jött a fegyver. Emlékszem, 1949 tavaszán sorstársaimmal elmentünk a szomszédos Makejevka piacára valami rongyot venni. Utunk egy fás-bokros területen vezetett, amikor kiabálásra lettünk figyelmesek. Nem nagyon figyeltünk oda, gyakran lehetett ilyet hallani, de ezek a szavak magyarul hangzottak, segítséget kértek. Meg is fordultunk, szaladtunk a hang irányába, és ahogy odaértünk, láttuk, hogy két nő fekszik a földön, félig levetkezett, felettük meg három haramia, az egyik kezében kés volt. Amúgy futtában leütöttük őket, aztán futás, mert ha feleszmélnek, biztosan megölnék bennünket. Mikor már úgy-ahogy biztonságban voltunk, kérdezősködni kezdünk a lányoktól. Elmesélték, hogy nem messze, Zugreszben van egy hatalmas tábor, lehetnek vagy kétezren. Még 1946-ban hurcolták ide őket Magyarországról. Egyetlen bűnük, hogy a szüleiük gazdagok voltak. Marhaszállító vagonokban hozták őket Magyarországról. Orosz katonák kísérték őket. Az egyik lány arca, nyaka tele volt forradásokkal, mert a vagonban meg akarták erőszakolni és ő védekezett. A másik a fülét mutatta, amely sallangokban csüngött: a katonák kitépték belőle a fülbevalót. Elkísértük, majd néhányszor meglátogattuk sorstársainkat, a drótkerítésen át beszélgettünk velük, vittünk nekik egy kis kenyeret is, mert nagyon éheztek szegények. 1950-ben aztán már nem találtuk őket, a légert felszámolták, valahová elszállították a foglyokat.

– *A munkán kívül mivel foglalkoztatott?*

– Politikai oktatás az első naptól kezdve volt. Egy repülő tiszt vezette. Nem értettünk mi abból egy bűdös szót se, csak azt jegyeztük meg, amit állandóan hangoztatott: „velikij Sztalin” (a nagy Sztalin), „szpaziba Sztalinu” (köszönet Sztalinnak) meg ilyesmi.

– *Mikor kerültél haza?*

– 1952 karácsonyára értem haza. Egnapon összeteltek bennünket és közölték velünk, hogy kivettük a részünket az öt éves terv teljesítéséből, a kezünkbe nyomtak egy papírt és azt mondták, indulhatunk haza. Akinek volt pénze, vonatjegyet vett, akinek nem volt, eladott valamit és így jutott pénzhez. Indulhattunk...

Lejegyezte Sz. T.

... Ez év novemberének utolsó vasárnapján láthatóan más volt a gyász napja, mint eddig: nagyon sokan jöttek ki a temetőkerbe. Itt voltak a határon túlról azok is, akik évek óta nem látogattak haza. Rengeteg koszorú volt, a virágcsokrok nagyobbak, a nemzeti színű szalagok szélesebbek, a gyászszalagok feketébbek voltak, mint máskor, a Hiszekegy és a Miatyánk ércesebben szólt, magasabban szárnyalt a Te benned bízunk, több volt a könny és a sóhaj, fehérebbek voltak a megbicsaklott fejek. Nem előzte meg kampány ezt a napot, nem volt hangos a hírverés és hangoskodó a hirdetés. Csak úgy, mint a 90-es évek eleje óta minden évben, a református és a római katolikus papok adták tudtára a gyülekezeteknek, hogy a délutáni istentiszteletet és a misét a sírkertben tartják a sztálini haláltáborokba hurcolt és ott elpusztult áldozatok emlékműve előtt, amelyen az örökmécsesek örökös fénynyalábjában százhárom név olvasható.

A gyászolók és emlékezők feketébe merevedett tömegében nem beszélgettek, nem szóltak egymáshoz, ám mindannyian egyre gondoltak: a hatvan éve történt és az azt követő borzalmakra, a sokat szenvedett és haza nem tért szeretteikre, Szolyvára, a Gulágra. A túlélőkben – az ötvenes években úgy másfél százán kerültek haza a közel háromszáz elhurcoltból – már csak Kaszó János bácsi él, őt unokája hozta ki Skodájával. Nem szállt ki az autóból, mert úgy két éve lebénult a fél oldala. A letekert ablaküveg felett bámult üres tekintettel a jelenbe és a múltba. A megemlékezés után csak lassan oszladozott a tömeg, nem indultak hazafelé, hozzátartozóik sírjaihoz mentek.

Én is mentem édesanyám sírjához, hogy elmondjak felette egy imát, elmondjam neki a tegnap és tegnapelőtt történéseit, tanácsot kérjek tőle. Azután kimentem a temetőt átszelő gyalogútra, visszafordultam, végigpásztáztam a kertet, felmérve az utóbbi hónapok veszteségeit: mennyivel lettünk kevesebben, hány ismerős, rokon, barát, hittárs költözött ide. Az utat szegélyező friss hantok sorában, a magyar feliratos fejfák között megpillantottam egy idegen nyelvű táblát, amelyre oroszul volt felírva: Fedorova Natalja, pom. 29. 11. 2002. Furcsálltam, szokatlan volt. A más felekezetűeket a temetőkert jobb szárnyában hantolták el, ide, a bal szárnyba a reformátusokat és a katolikusokat temették.

– Ugye, feltűnő? – szólalt meg a hátam mögött lelkészünk. Mielőtt reagáltam volna, előrelépett, imádkozott néhány percig a sír felett, majd egy csokor virágot helyezett a fejfa alá.

– Ide Fedorovát, egy orosz asszonyt temettünk – folytatta. – Ő kérte, hogy ide, a mi parcellánkba temessük, a mi halottunk volt.

Mivel nem értettem a dolgot, kérdezni sem akartam.

– Fedorova Natalja – folytatta a tiszteletes, miközben elindultunk a város felé – bentről jött, valahonnan az Urálon túlról úgy tíz-tizenöt éve. A férjével érkezett, aki hivatásos katona, határőr volt. Ide irányították szolgálatra. Kinn laktak a Tisza mellett, a város szélén a tiszték és tisztések számára kijelölt negyedben. A férje nyolc évvel ezelőtt meghalt, de az asszony nem utazott vissza szülőföldjére, végleg itt maradt. Mivel el kellett hagynia a szolgálati lakást, a város önkormányzata kiutalt számára egy egyszobás lakást. Ott húzta meg magát, morzsolta napjait, éveit. Jó embernek, jó szomszédnak bizonyult, valamiképp magyarul is megtanult. Szomszédjai mesélték, hogy megkedvelte a magyaros ételeket, átjárt hozzájuk tanácsért, egy kis tereferére, de talán azért is, hogy ismerkedjen, szelídítse a magányt. Kezdetben ünnepnapokon, majd idővel minden vasárnap eljött a délelőtti istentiszteletre. Eleinte szomszédjai kíséretében, de jött egyedül is. Mindig fenn ült a karzaton az utolsó sorban. Nem láthattam a szószékről, énekelt-e, de azt igen: lehajtott fővel ült és gyakran vetett keresztet, ami elég szokatlan a mi református templomunkban.

Egy napon felkeresett a parókián és szinte félve kérdezte: nem tiltott-e nálunk, hogy pravoszláv létére a református templomba jár? Amikor megnyugtattam, valami köszönésfélét rebegett, felvidult, mikor kifelé tartott. Az viszont engem is meglepett, amikor a temetőkerben megláttam őt a gyásznapunkon, de az még jobban,

hogy virágot tett az elhurcoltak emlékműve alá, imádkozott és keresztet vetett magára és az emlékműre. Ezt gyászoló testvéreink is észrevették, de nem tette szóvá senki. Később megszokták a jelenlétét.

– Egy orosz asszony a magyar áldozatok emlékművénél? – néztem kérdően a lelkipásztorra.

– Jőmagam is szerettem volna rákérdezni, de nem tettem – mondta. – Többé nem látogatott meg a parókián – halkult el beszélgetőtársam, majd némi szünet után folytatta: – Két éve, egy novemberi napon felhívott a kórház sebészeti osztályának főorvosa, személyes ismerősöm. Azt mondta: tiszteletes úr, itt fekszik az osztályunkon egy Fedorova nevű beteg, inkurábilis az állapota. Arra kért, hívjam fel önt, látogassa meg. Jöjjön minél előbb, mert már csak napjai vannak hátra. Még aznap délután meglátogattam. Restelkedve kért tőlem elnézést, amiért magához kéretett.

– Tiszteletes úr, atyám – préselte ki magából zihálással telített pihenőket közbeiktatva –, mennem kell, ez Istenünk akarata. Így mondta: Istenünk. Nagyon kérem, temessen el, ha eljön a nap és imája végén mondja ki: megbocsát

nekem az Isten és megbocsátanak maguk is!

– Nem egészen értettem – folytatta a tiszteletes úr –, vártam a folytatást, a magyarázatot.

– Tudja, én pravoszláv hitben születtem, úgy is nőtem fel, úgy éltem az életemet, habár ez ott, mifelénk bűnnek számított. A férjem, annak ellenére, hogy hivatásos katonaként szolgált, szintén hívő volt. Bárhová irányították bennünket, mindig magunkkal vittük ikonunkat. Igaz, nappalra letakartuk, csak ajtózáras után fedtük fel, amikor imádkoztunk. Az apámat 1942-ben besorozták, harctérre irányították. Innen, Kárpátaljáról kaptuk tőle az utolsó hírt, majd eltűntnek nyilvánították. A háború befejeztével többször is kérelemmel fordultunk a katonai parancsnokságokhoz, írtunk a hadi leltáraknak, de mindig azt a választ kaptuk, hogy apám eltűnt. Idővel férjhez mentem. A férjem hivatásos katona, azaz tisztas volt. Kértem, ha van rá mód, helyeztesse magát Kárpátaljára, hátha ráakadunk apám nyomára. Jártam a temetőket, de a sírját nem találtam. Közben megismerkedtem az itteni magyarokkal, megszerettem őket.

A lelkész elmondta: látta, hogy az asszony mélyeket lélegzik, neheze érik minden szó, ezért azt ajánlotta, majd újra meglátogatja. De az asszony tiltakozott:

– Nem, nem! Már nem fér bele az időmbe. Szomszédjaimtól sok mindent megtudtam, ők hívtak el a maguk templomába. Azt is elmesélték, miként hurcolták el az enyéim apáikat, férjeiket, testvéreiket, gyermekeiket a haláltáborokba. Pedig én úgy tudtam, a szovjet katonák a felszabadulást hozták ide. Kezdetben nem akartam elhinni, amit mondtak, de később, a gyásznapokon meggyőződtem róla, hogy igazuk van. Becsapva, megalázva éreztem magam. Sokat imádkoztam, mentem az önök templomába. Mindig arra gondoltam: vajon az apám nem volt azok között, akik a halálba kergették a szerencsétleneket? Kitaláltam mindenféle magyarázatot, csak hogy elűzzem kételyeimet, a borzasztó felismerést, de nem tudtam meggyőzni magam. Arra gondoltam: ha nem ő tette, akkor azok a bajtársai voltak, akik vele egy oldalon álltak. De higgye el nekem, ők sem voltak bűnösök: azokat hibáztattam, akik kitalálták, akik ezt megparancsolták...

A pap nagyot sóhajtott:

– Megfógtam csonttá száradt kezét, de nem tudtam semmi biztatót, megnyugtatót mondani.

Aztán ismét felidézte a beszélgetést.

– Köszönöm, tiszteletes úr – próbált mosolyt erőltetni szintelen vonásaiba –, én mindig, mióta ismerem magukat, azért imádkozom, hogy bocsássanak meg apámnak, nekünk...

Csend üledett közénk, a tiszteletes megállt, a temetőker felé fordult.

– Ő volt az első, és ezidáig az egyetlen, aki bocsánatot kért...

Szóllósy Tibor

Az orosz asszony

Hol sírjaink domborulnak...

Kerekhegy (Okrugla) apró falucska a Kárpátokban, a Técső-patak kies völgyében. Atelepülés alig több mint nyolcszáz lakosának nyolcvan százaléka magyar, valamennyien római katolikusok. A történelmi Libaváros – mert így is nevezték a helységet – a külszíni sófejtés egyik központja volt, bányászok lakták. Gyakran jártam a faluban és környékén, élveztem a táj szépségét, az ott élők vendégszeretétét, becsültem megingathatatlan hitüket.

Féltek az emberek

Évekkel ezelőtt rábukkantam egy enyészetnek induló fakeresztre: benn a hegyeket szegő völgyben, a falu határában, a gyomverte keresztútól úgy száz lépésnyire, évszázados tölgyek figyelő-óvó koronái alatt. Mivel a kereszten nem volt semmi írás, érdeklődni kezdtem a faluban, ám vajmi keveset tudtam meg. Akkor, a 90-es évek elején még kísértett a múlt, a kommunizmus szelleme még nyomasztotta az embereket, nehezen oldódtak a kábulatból. Az elejtett félmondatokból csak azt tudtam meg, hogy egy magyar katona pihen a hant alatt.

Majd, mikor már oldódott a szilencium, újra ellátogattam a kis faluba, ahol éppen búcsú volt. Újra csak érdeklődni kezdtem. Eljutottam a falu krónikásához, aki az eset szemtanújaként fél évszázada hordozta a titkot. A kilencvenhez közeledő Szűcs Péter bácsi ugyanis a véletlen folytán látta, mi játszódott le azon az őszi vasárnapon 1944-ben.

A hazáért, Magyarorszáért!

– Hazafelé tartottam a malomból – kezdte visszaemlékezését Péter bácsi –, onnan átról, a hegyen túlról. Szombaton mentem, de nem merem nekivágni a visszaútnak, mert akkor még sűrűn lövöldöztek. Meg aztán azt sem tudta az ember, ki az úr: a németek, a mieink, vagy már a muszkák. Világos volt, mire a falu határába értem. Kibálást, lövöldözést hallottam a Farkas-patak másik oldaláról. Elbújtam egy fa megé, és onnan néztem kifelé, amikor látom, hogy két alak bukkan ki a hegyoldali sűrűből. Felismertem őket, habár hosszú köpeny volt rajtuk: magyar katonák voltak. Futás közben visszafordultak üldözőik irányába, az egyik vissza is lőtt néhány sor, miközben elértek a patakhoz a völgybe. Ott az egyik átszaladt a pallón, a másik megállt. Az első intett neki, mintha mondta volna, gyere, siess! Am az visszafordult az erdő felé, ahonnan vagy tizenöt-húsz orosz katonabukkant elő. Erre az első futásnak eredt, eltűnt az erdőben, tőlem néhány méternyire. Az, amelyik ottmaradt, tüzelni kezdett és ma is hallom, hangosan kiáltott: „A hazáért, Magyarorszáért!”

Nem sokáig tartott az egész, mert úgy látszik, kilőtte a municióját, felegyenesedett, át akart szaladni a pallón, de alig tett két lépést, lerogyott, eltalálta egy sorozat. Az üldözők odamentek, levették a köpenyét, a derékszíját, a pisztolytáskáját és sietve visszavonultak az erdőbe.

Meg is taposta a halottat

Egy idő múlva kiléptem a fák közül és odamerészkedtem a halotthoz. Ott feküdt szegény a pallón. Voltam én is katona, tudtam, mit kell ilyenkor csinálni. Keresem a dőgcédulát meg a papírjait. Meg is találtam, magamhoz vettem és rohantam a tisztelendőnkhez, hogy szóljak neki. Elmondtam Minyó Lajos tisztelendő úrnak, hogy mit láttam és odaadtam neki a halottnál talált papírokat. Még ma is emlékszem, mi volt bennük. A beírások szerint a halott zászlós volt a 71-es gyalogezredben. A neve Tóth Sándor, görög katolikus vallású, Pozsonyban született, polgári foglalkozása takács volt. Az apja nevére nem emlékszem pontosan, azt hiszem, János vagy Sándor volt.

Indultunk is izibe a tisztelendő úrral, de mire odaértünk, azt láttuk, hogy a szomszédos domboldalon lakó Kljucsej Celyu lehúzott mindent a szerencsétlenről és láncot akasztott a nyakába, egy lóval elvonszolta egy gödörig. Mivel a gödör kicsinek bizonyult, még meg is taposta a halottat, hogy beleférjen és földet dobált rá. Nem mertünk szólni neki, mert a fajtái gyilkoltak...

A sok baj mellett nem mertünk törődni a sírral, a tisztelendő is kivándorolt Amerikába. Am egyszer csak fakereszt jelent meg a sírhanton: senki sem tudja, ki tette oda.

Harangzúgásban

Ma már nem fa-, hanem vaskereszt van a sírhanton. Péter bácsi éppen befejezte visszaemlékezéseit, amikor megkonult a távoli falu templomának harangja. A kis tisztásról mintha nem akart volna elköltözni a nyár. A sírhanton vaskereszt hirdette a soha el nem múlt emlékeztést, alatta egy csokor őszirozsa.

– Pihenj te is békességben, úgy, mint százezernyi hős honfitársunk – emelte meg a kalapját Péter bácsi, miközben letörölt néhány könnyecseppet ráncoktól barázdált arcáról.

Sz. T.

Hadisírgondozás Ukrajnában

A közelmúltban ismét Kárpátalján jártak a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténelmi Intézet és Múzeum hadisírgondozó irodájának munkatársai. Dr. Holló József Ferenc vezérőrnaggyal, a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténelmi Intézet és Múzeum főigazgatójával az ukrajnai hadisírgondozás kérdéseiről beszélgettünk.

— *Úgy tudom, intézményük globálisan foglalkozik a katonatemetők felkutatásával...*

— Így igaz. A hadisírgondozó iroda a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum egyik igazgatósága. Ez az iroda hivatott arra, hogy

foglalkozzon azoknak a katonáknak a hantjaival — legyen az Magyarország területén vagy azon kívül —, akik valamelyik háborúban estek el. Ötvennégy országban próbáljuk feltérképezni ezeket a sírokat, s gondoskodni azok állapotának megőrzéséről. A Genfi Egyezmény ugyanis előírja, hogy például a nálunk elesett más nemzetek katonáinak sírjait nekünk kell ápolnunk. Ez vonatkozik a többi országra is. Ukrajnával, Oroszországgal, Németországgal, Olaszországgal — amely országok területén nagyon sok halottunk talált végső nyughelyre — kétoldalú kormányközi egyezményeket kötöttünk, amelyek elősegítik a hadisírgondozó munkát. Ennek az a lényege, hogy mindkét fél kölcsönösen elősegíti az adott ország területén a katonasírok megővását és hosszú távon biztosítja azok megőrzését.

— *Mióta járnak Kárpátaljára?*

— Elég régen. Mint ahogy már említettem, az ukrán és a magyar kormány között kétoldalú kormányközi egyezmény van életben. Ebből kifolyólag a mi feladatunk, hogy a hadisírgondozó-egyezményt aktivizáljuk. Kijevben több alkalommal is részt vettünk a hadisírgondozó-konferenciákon, és Ukrajna területén megpróbáljuk feltárni azokat a magyar katonasírokat, amelyekről még egyáltalán nem vagy kevésbé tudunk. Ha sikerrel járunk, igyekszünk elősegíteni helyreállításukat, megővését. De az ukrán sírokat is gondozzuk Magyarországon. Átadtunk Ukrajnának egy 48 ezer nevet tartalmazó adatbázist, amely elősegíti az ukrán katonák neveinek beazonosítását. Szintén ugyanilyen gesztussal 13 ezer nevet Ukrajna adott át nekünk, a Hadtörténelmi Intézetnek és Múzeumnak. Az adatfeldolgozást már megkezdtük, de a számok még nem pontosak, nem véglegesek.

— *A magyarlakta vidéken milyen katonatemetők vannak?*

— Beregszászban 87, a II. világháborúban hősi halált halt katonáról van szó. Akatonák adatait mára sikerült beazonosítani. A beregszászi önkormányzattal szeretnénk pontosítani azokat, és együttműködési szerződés keretében segítséget nyújtani a városnak. Az emlékpark kialakítása legalább fél éves munkát igényel: a keresztek, a névtáblák elkészítése stb.

Hatalmas munka húzódik amögött, hogy a hősi halált halt katonák temetői rendezettek legyenek, s azokat bárkinek meg lehessen mutatni. Hiszen az adott ország nagykövetsége folyamatosan ellenőrzi a temetőket, és nagyon szégyenletes dolog lenne, ha a hadisírgondozóiroda nem lenne tisztában azzal, hogy milyen állapotban vannak a sírok.

— *Ha a terveik felől érdeklődnék, gondolom, a beregszászi temetőnek kialakítandó emlékpark is ott szerepelne...*

— Így igaz. Ez az első nagy tervünk. Ezzel párhuzamosan foglalkozunk még más dolgokkal is, de Beregszászt prioritásként kezeljük.

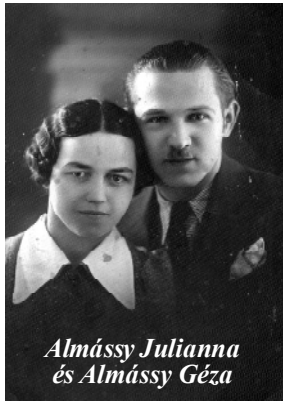
HEGEDŰS CSILLA

Hatvan év után is fájdalmas

November 19., Erzsébet-nap. Szomorú nap volt ez családuknak. 1944. november 19-én hurcolták el édesapámat, Almássy Gézát „háromnapos munkára”, ahonnan sohasem tért haza. Mi testvéremmel gyerekek voltunk, bátyám 7, én 4 éves. Édesanyám, özv. Almássy Gézáné Varga Julianna elbeszéléseiből tudjuk az akkori szomorú eseményeket.

Édesapámat 1944. október 25-én szerelték le a tényleges katonai szolgálatból.

Másnap Beregszászba bevonultak az orosz csapatok. Ennek ellenére családunk boldog volt, mert együtt voltunk. Édesapám visszament a malomba, ahol főkönyvelőként dolgozott. 1944. november 13-án magyar nyelven megjelent a városparancsnokság parancsa, amely a 18–50 éves magyar nemzetiségű férfiakat jelentkezésre utasította — aki nem jelentkezik, haditörvényszék elé kerül. A malom munkásai felmentést kaptak a jelentkezési kötelezettség alól, mivel munkájukra szükség volt.

Almássy Julianna és Almássy Géza

Édesapám november 19-én a megszokott módon munkába ment, de ébredre nem jött haza. Csak délután jött egy férfi, akivel üzent, hogy ha édesanyám látni szeretné, menjen a Bocskai utcai iskolához. Az történt, hogy a délelőtti folyamán orosz katonák jelentek meg a malomban, néhány kivételével összeszedték a magyar férfiakat és a gyűjtőhelyre terelték őket. Estefelé mentünk oda édesanyámmal. Szerencsére néhány percre kiengedték a kapuhoz édesapánkat. Anyukánk nagyon sírt, mint aki érzi, hogy többé nem jön haza apuka. Ő vigasztalta, hogy csak 3 napról van szó, és utána hazajön. Másnap láttam utoljára édesapámat. Akkor hajtották őket az állomásra. Anyuka csomagot készített, de amikor megláttuk apukát a sorban és odaszaladtunk, egy katona megütötte anyukát, durván ellökte és nem engedte átadni a csomagot. Ez az utolsó emlékem édesapámról. Kicsi voltam, de a szomorú nézése mai napig szemem előtt van.

Édesanyám elbeszéléseiből tudjuk, hogy milyen nehéz időszak következett ezután. Édesanyám terhes volt a harmadik testvéremmel. Egyedül maradtunk, nagyszüleim már nem éltek, édesanyám nőtlen öccsét is elvitték a lágerbe.

Az elhurcolt férfiak itthon maradt feleségei megtudták, hogy az embereket a szolvai nagy gyűjtőtáborba vitték, hogy majd onnan viszik őket tovább. Az asszonyok próbáltak eljutni Szolyvára, hogy valami ételment és melegebb ruhát vigyenek, mert jöttek a hírek a rossz élelmiszerről, a nehéz körülményekről. December elején édesanyám is elindult Szolyvára. Ahogy később elmesélte, egy fát szállító tehervagon tetején utaztak. Nagyon hideg volt. Csontfagyva érkeztek meg. Szerencsésük volt: a csomagot sikerült átadni és néhány percig édesapámat is láthatta. Akkor látta, hogy a mindig pedáns, sosem betegeskedő apukám gondozatlan, beteges. Nem csoda, hiszen tisztálkodásra nem volt lehetőségük, betonpadlón aludtak, éheztek.

Anyukám januárban még egyszer elment Szolyvára. Munkácsig székérelt, onnan

tehervonattal, de sajnos nem láthatta apukát, az orosz katona nem engedte az asszonyokat felmászni a hegyoldalon, majdnem lelőtte őket. Ez az utazás, a szekéren való rázkódás szomorú következményekkel járt: meghalt a magzat és anyukámat is alig tudta az orvos megmenteni.

Már nagyok voltunk a testvéremmel, amikor anyukánk elővette az erekléként féltve őrzött leveleket (9 darab), amelyeket apukám juttatott ki a lágerből. Annyi éve telte után anyuka végigsírta, míg elolvastuk a leveleket és a kis cetlikre írt sorokat. A levelekben édesapám nem panaszkodik, inkább a családjáért aggódik; bizakodik, hogy egyszer hazatér. Csak szűkszavúan ír a lágerben uralkodó helyzetéről. Ezekből a levelekből tudtuk meg, milyen borzalmas volt a lágerélet.

Például 1944. november 30-án írja: „**Még eddig mást, mint paszulylevest, nem kaptunk enni, azt is naponta kétszer**”.

1944. december 11-én: „**Lassan tönkremegyünk mindnyájan a rossz élelmizés és a rossz fekvőhely végett. Mi például egy rossz istállóban vagyunk 600-an, elhíheted, nem lehet valami kellemes. Legalább volna szalma alattunk, de nincs. De bízom a jó Istenben, hogy hazavezet egyszer hozzátok, és akkor minden jó lesz**”.

A december 27-i levélben a Karácsonyt írja le: „**Elmulta Karácsony és még mindig nincs szabadulás. Sajnos, nagyon szomorú volta karácsonyunk, ilyen még nem volt. Szentestén imádkoztunk sokat, és hazagondoltunk mindnyájan szeretteinkre. Én sokat sírtam, és elgondolkodtam, hogy milyen szomorú lehet Neked és az én két drága gyermekemnek a szent este**”. Ugyanebben a levélben írja: „**Most itt tifuszciklás van, és így zárlatalatt vagyunk január 5-ig, ekkor feloldják a tábor, ha több megbetegedés nem történik, tehát hazamenésről január 5-e után lehet szó**”. Itt írja, hogy az ismerősök közül többen már meghaltak.

Anyuka öccse is tifuszos lett, őt, hogy ne a lágerben haljon meg, hazaengedték. Otthon ugyan felgyógyult, de élete végéig betegeskedett. Apuka is beteg lett, de őt nem engedte haza az orvos, mondván „még nem olyan, mint egy csontváz”.

A legutolsó levél dátuma 1945. január 20. Ebben írja: „**Holnap megyünk el Szolyváról, hogy hová, nem tudjuk. Csomagot ne küldj többet. A jó Isten áldjon meg benneteket és vigyázzon reátok**”.

Több levél nem jött. Csak a hazatérő túlélőtől tudta meg édesanyám, hogy apuka már az úton nagybeteg volt. Szolyváról gyalog hajtották őket Szamborba, az ottani gyűjtő-és elosztó lágerbe.

Tél végén, tavasszal lassan kezdtek hazaszállingózni a lágerből az emberek. Mi anyu-

kánkkal minden nap kimentünk az állomásra, remélve, hogy hátha hazakerül apukánk. De hiába. Egy nap anyuka unokatestvére hazajött, ő hozta a rettenetes hírt, hogy ne várjuk haza apukát, mert még Szamborban meghalt. Ő látta, amikor a csontfagyott holttesteket egy gödörbe dobálták. Apukámon szép bőrkabát volt. Egy orosz katona éppen húzta le róla, amikor az unokatestvér észrevette, hogy a kabát belső zsebében papírosok vannak. Mondta a katonának, hogy az ő rokona és így megengedte, hogy kivége. Néhány anyuka által írt levél volt és egy fénykép, amelyen anyukám, testvérem és én vagyunk. Ez a fénykép ma is megvan.

Édesanyám nehezen beszélt ezekről az időről. Eleinte félt is beszélni, de később is mindig sírt, ha beszélgettünk róla.

Édesanyám 94 éves korában, 2002-ben meghalt. Ezzel a visszaemlékezéssel neki akarok emléket állítani, aki egész életét a gyermekeinek szentelte. 36 éves volt, amikor egyedül maradt, de nem ment férjhez, nem akarta, hogy nekünk mostohánk legyen. Éjt nappalá téve dolgozott, hogy tanulhassunk, hogy ember legyen belőlünk.

Hivatalos igazolást arról, hogy édesapám a lágerben pusztult le, soha nem kaptunk. Édesanyám az 50-es évek elején kerestette a Vöröskereszten keresztül, de azt a választ kapta, hogy a szambori lágerben az első időkben még nem volt nyilvántartás az elhunytakról. Soha nem tudtuk vinni egy szál virágot a sírjára.

Először a 90-es években a beregszászi református templomban elhelyezett márványtáblán voltak felírva a sztálinizmus áldozatainak nevei, majd a Puskin téren nagyon szép emlékművet állítottak tiszteletükre, ahol minden év novemberében megemlékeznek az elhurcoltakról.

Mindig szerettük volna megtudni, hol van az a tömegsír, ahová a lágerben elhunytakat temették. Bátyám, aki Lembergben él a többi ottani magyar és német nemzetiségűekkel, akik érintettek, kezdték el a kutatómunkát 2004 elején. Sztarij Szamborban és Novij Szamborban a polgármesteri hivatalban először nem voltak segítségükre. Később szerencsére felszembek lettek: előkerült egy névsor is az elhunytakról, akiket Novij Szamborban temettek el, ezen 143 magyar név szerepelt, de ők hadifoglyok voltak. Majd Sztarij Szamborban megmutattak egy helyet, ahol az elhurcolt civil emberek lágere volt, később katonai alakulat, amit nemrég felszámoltak. Szerencsére élnék még

A sztálinizmus magyar áldozatai emlékkeresztje Szamborban

idős emberek, akik akkor mint tizenévesek szemtanúi voltak a málenkij robotosok tömegsírokban való eltemetésének, és megmutatták a helyet. Itt 2004. november 13-án a Lembergi Magyarok Szövetsége és a Lembergi Németek Szövetsége megemlékezést tartottak és egy keresztet állítottak fel. Nekünk bátyámmal ez megbékélést nyújt, mert így tudjuk, hol van örök nyugvóhelye édesapánknak.

TUBA ENDRÉNÉ ALMÁSSY MAGDOLNA nyugdíjas pedagógus, Bátyú

Almássy Gábor

Mindig öröm számunkra, ha szűkebb pátriánk, Kárpátalja olyan szülötteinek életútjáról, sikereiről számolhatunk be, akik tehetségükkel, igyekezetükkel kivívták a nagyközönség megbecsülését. Almássy Gábor Lembergben élő hegedűművész. Beregszászban született 1937-ben. A művészetek, a zene iránti szeretetét családi örökségként hozta magával. A művésszel életéről és munkásságáról beszélgettünk.

— **Hogyan emlékszik vissza a gyermekkorára, a Beregszászban eltöltött évekre?**

— Nagyon nehéz időszak volt ez családjunk életében. Kisgyermekként éltem át a háborús időket. 1943-ban iratkoztam be az első osztályba, de 1944 őszén a háború miatt nem indult az iskola, csak később, és akkor orosz nyelvű. Meg kellett ismételnem az első osztályt. Majd 1945-ben újra indult a magyar iskola és ott folytattam a második osztálytól. Édesapámat 1944. november 19-én elhurcolták „háromnapos” munkára, ahonnan sohasem tért haza. Húgom 4, én 7 éves voltam akkor. Ott maradtunk édesanyámmal árván, aki egész további életét annak szentelte, hogy tisztességesen felneveljen bennünket. Nem ment többé férjhez, sohasem tudta elfelejteni édesapámat. Nagyon nehéz körülmények között éltünk. Édesanyám eleinte nem dolgozott, így a sok szép ruháját, a kézimunkákat, ágyneműket adogatta el, hogy legyen nekünk élelem és ruhanemű. 1946 márciusától a Beregszászi Ruhagyár bedolgozó munkásaként, majd a kórház szemészeti osztályán, mint takarítónő dolgozott. 1949-től nyugdíjazásáig a villanytelep pénztárosa volt. Amit anyagilag nem adhatott meg, igyekezett szeretetével, gondoskodásával pótolni.

— **Mikor kezdett el zenével foglalkozni?**

— Mindig is nagyon vonzott a zene, szerettem volna én is muzsikálni valamilyen hangszeren. Így amikor alkalmam nyílt rá, 1948-ban beiratkoztam a beregszászi zeneiskolába hegedű szakra. Tanárom a zeneiskola egyik alapítója, Jefim Flomen hegedűművész volt. Rögtön egész hegedűn kezdtem tanulni, mert nem volt a zeneiskolában kisebb. Flomen három évig tanított itt. 1951-ben meghívták Ungvárra tanárnak és a Filharmóniába szólólistának. Szeretett volna magával vinni Ungvárra, mert tehetségesnek tartott, az iratokat is beadta, de osztályfőnököm, Mile Barna lebeszélte róla. Igaz, én se szívesen mentem volna akkor, mert sok nyusztit tartottam. Azokat etetni, gondozni kellett és sajnáltam őket otthagyni. Így Flomen nemetszése ellenére nem mentem Ungvárra, hanem a helyi zeneiskolában folytattam tanulmányaimat.

— **Végül mégis a zenei pálya mellett döntött...**

— Mivel a magyar iskola csak hétosztályos volt, az orosz iskola 8. osztályába iratkoztam be. Itt nehéz volt a tanulás, mivel nem ismertem az orosz nyelvet. A hegedű azonban napról napra többet jelentett nekem, a zenéhez való kötődésem egyre erősödött. A zeneiskolában együtt tanultam Jonó Lacival, Stumpf Jencivel. Velük nagyon jó barátságban voltunk, ami egész életünkre megmaradt. Ők később a zeneművészeti szakközépiskolában tanultak. Sokat gyakoroltam és egy év múlva, 1952-ben felvételiztem és felvettek az Ungvári Zeneművészeti Szakközépiskolába.

— **Mondjon néhány szót a diákéveiről!**

— Első tanárom Herdlička Sztaniszlav volt. Mivel édesanyámtól nem akartam pénzt elvenni, elváltam az iskola fűtését. Hajnalban mentem a cserépkályháka tüzet rakni (az aprófát is nekem kellett készíteni). Így a keveske fizetés, amit kaptam, elég volt a megélhetéshez. A tanárom látta a munkám és nem akarta, hogy a kezeim tönkremenjenek, ezért tanítványokat szerzett nekem. A tanítványoktól kapott honoráriumból haza is tudtam adni valamennyit. A szakközépiskolát 1956-ban kitüntetéssel fejeztem be. Még abban az évben a Lembergi Konzervatórium (zeneakadémia) diákja lettem. Ekkor is dolgoznom kellett a tanulás mellett, de itt már zenészként tevékenykedtem: 1958-tól a Lembergi Szimfonikus Zenekar első hegedűseinek egyikéeként működtem. Ez bizonyos fokig a tehetségem elismerése is volt. A konzervatóriumot 1961-ben fejeztem be.

— **Beszéljen a művészi pályafutásáról!**

— A szimfonikus zenekari munkám

mellett 1962-től 25 évig dolgoztam félállásban előadóként a konzervatórium kamarazenei tanszékén. Itt a tanszéken több magyar zeneszerző (Kadossa Pál, Dobos Kálmán, Weiner Leó, Sugár Rezső), valamint kárpátaljai magyar zeneszerző (Márton István, Zádor Dezső, Czikajló Pál, Kobulej Emil, Stadler József) műveit igyekeztünk bemutatni, megismertetni a lemergi közönséggel.

Közben a Filharmónia zenészeiből megalakítottam egy vonósnégyest, ennek én lettem a vezetője. A nyilvános hangversenyeken, az akkor megalakult tv-ben és rádióban Márton István és Zádor Dezső több művét először játszottuk, amelyek ezután jelentek meg nyomtatásban.

1975-ben Lacánics Igor (különben ő is kárpátaljai származású), a Lembergi Operaház vezető karmestere meghívott az operaház zenekarába, ahol 1982-ben a zenekar szólamvezető hegedűse lettem (koncertmester). Itt, az operában új kvartettet alapítottam, amivel a mai napig is fellépünk. Leginkább fiatal zeneszerzők műveit mutatjuk be, többek között fiam, Almássy Zoltán vonósnégyesét. Vokális darabokat is átitrok vonósnégyesre és ezeket így adjuk elő. Ezzel a kvartettel rendszeresen vendégszerepelünk Lengyelországban és Németországban.

— **Említette a külföldi vendégszerepléseket. Voltak-e ott is sikereik?**

— Az operaházal több országban is jártunk vendégszerepelni (Lengyelország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Libanon), ahová a sikeres szereplés után újra és újra visszahívnak minket. Ezen kívül a lemergi zeneiskolák tanáraiból álló kamarazenekarnak vagyok a vezetője és a szólólistája. Ezzel a kamarazenekarral is több országban (Magyarország, Lengyelország, Ausztria, Németország, Olaszország) felléptünk.

— **Kárpátalján is szokott koncertezni?**

— Ha meghívják, mindig szívesen jövök. A Beregszászi Zeneiskola megalakulásának 50. évfordulója alkalmából rendezett hangversenyre a szervezők meghívták az iskolaegykori diákjait, többek között engem is. Nemrégiben pedig a vonósnégyessel Nagyszőlősen léptünk fel egy helyi rendezvényen.

Magyarságismereti Mozgótábor

— 1999-ben nyugdíjba vonult. Hogyan változtatta ez meg az életét?

— Azóta is dolgozom. A koncertmesteri posztot az operaház zenekarában átadtam, de a zenekarnak ma is tagja vagyok. Mellékesen már 15 éve tevékenykedem az Operában és a Zeneakadémián, mint zongorahangoló mester.

— **Kérem, beszéljen a családjáról!**

— Feleségem, Olga közgazdász, ma már ő is nyugdíjas. Két fiam van. Az idősebbik, András mérnök, családjával Lembergben él. A fiatalabbik, Zoltán örökölte a zenéhez való vonzódást. Ő zeneszerző, csellóművész. A Kijevi Zeneakadémia tanára.

— **Sok elfoglaltsága mellett van-e ideje kikapcsolódásra? Mi a hobbija?**

— Hogy mi a hobbi? 35 éve gyűjtöm a kaktuszokat. Jelenleg kb. 300 fajta kaktuszom van, több mint 1000 példány. Ez mind a 8. emeleti lakásomban. Az erkélyt alakítottam át a kaktuszgyűjtemény számára. Gyűjteményemben megtalálhatók Észak- és Dél-Amerika különböző kaktuszai. Kaktuszkülönlegességeim is vannak, ezeket a volt Szovjetunió különböző városaiban és külföldön vásárolt magokból neveltem. Igazi kikapcsolódás a kaktuszaim közt töltött idő. Szeretem gondozni, nevelni őket és gyönyörködni bennük. Van egy telkem is Lembergtől 25 km-re, ahol feleségemmel együtt dolgozgatunk. Itt is vannak kaktuszok és jukkák. A kerttől nem messze van egy erdő, gyakran járunk oda gombázni. Szeretem a természetet. Ismerem a gombákat, a gyógynövényeket. Régebben az ásványokat is gyűjtöttem. Egész csinos ásványgyűjteményem van. A természet szeretetét fiaim is örökölték. Ha időnk engedi, szívesen megyünk együtt kirándulni, horgászni, szalonnát sütni a szabadba.

Másik kedvenc kikapcsolódásom a fényképezés. A gyerekeim életének minden jelentős pillanatát megörökíttetem születestől fogva a családi album számára.

— **Ennyi szülőföldjétől távol eltöltött idő után is szépen beszél anyanyelvét. Milyen magyarnak lenni Lembergben? Hogyan sikerült megőrizni magyarságát?**

— Gyakran hazalátogatók Kárpátaljára a rokonokhoz és sokat olvasok magyarul: könyveket és a kárpátaljai magyar lapokat, amelyek eljutnak hozzám. Lembergben sok Kárpátaljáról elszármazott magyar él. Többségük diplomás ember, akik tanulni jöttek és ma a munkájuk ide köti őket. Megalakítottuk a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetségét, amelynek kezdetől tagja vagyok, mint a kulturális bizottság vezetője. A városban rendszeresen megtartjuk a magyar kultúra napjait. Ezek a rendezvényeken fellép az általam vezetett vonósnégyes és kamarazenekar is.

— **Köszönöm a beszélgetést! Kívánom, hogy még sokáig tudja népszerűsíteni a magyar kultúrát Lembergben.**

SZEMERE JUDIT

Az idén nyáron a kanadai Rákóczi alapítvány támogatásával a határon túli magyar fiatalok számára 12. alkalommal került megrendezésre a "Students Without Boundaries" Magyarságismereti Mozgótábor. A program célja, hogy a fiatalok megismerhessék az anyaország történelmi és kulturális emlékhelyeit, tájait, természeti szépségeit.

Az erdélyi, délvidéki és felvidéki magyar fiatalokkal együtt 28 kárpátaljai diák is részt vehetett a táborban, ahová pályázat útján lehetett bekerülni. Nagy örömmel szolgált, hogy én is köztük lehettem. Már indulás előtt tudtam, hogy feledhetetlen élményben és tartalmas szórakozásban lesz részem. A mozgótábor 17 napja alatt Magyarország több mint 30 települését és rengeteg nevezetes helyet látogattunk meg.

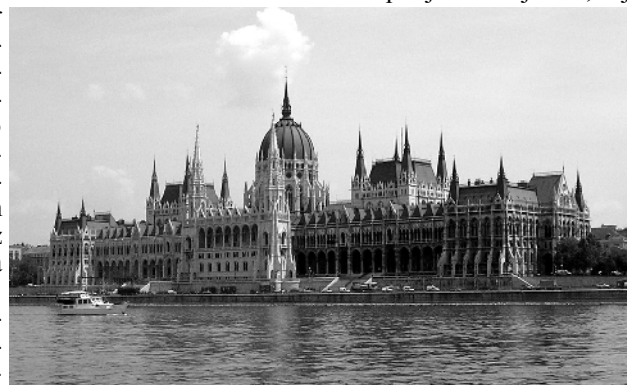
Június 25-én korán reggel az ukrán határnál gyűlt össze a csapat, innen autóbusszal folytattuk utunkat egészen Budapestig. Ott már vártak minket a tábor vezetői — Aykler Béla és Zsuzsa, akik kanadai magyarok, és az ő lelkes munkájuknak köszönhetően jött létre az idén is ez a tábor.

Első délután a résztvevőket három csoportra osztották, megszületett a Rákóczi-, a Zrínyi- és a Bethlen-csapat. Az éjszakát még mindannyian Csillebércen töltöttük, másnap azonban a 3 csapat különböző útvonalon indult el és járta be az országot. A csoportokat úgy állították össze, hogy mindegyikben legyen képviselője mind a négy országból érkezett fiataloknak, így az anyaország megismerése közben egymással is megismerkedtünk, barátságok kötődtek. A csapatok feladatuk kapták, hogy a külön töltött idő alatt dolgozzanak ki egy, a névadójukra és a csoportra jellemző indulót és csatakiáltást.

En 41 társammal együtt a Rákóczi-csapatba kerültem. Csapatunk útvonala és programja a következő volt: Eger — Miskolc — Jósza — Aggtelek — Rudabánya — Diósgyőr — Lillafüred — Sárospatak — Tállya — Gyomaendrőd — Debrecen — Hortobágy — Kecskemét — Ópusztaszer — Szeged — Kiskőrös — Kalocsa — Soltvadkert — Mohács — Siklós — Szigetvár — Pécs — Sukoró — Veszprém — Tihany — Győr — Székesfehérvár — Pannonhalma — Sopron — Nagycenk — Fertőd — Esztergom — Visegrád — Zebegény — Budapest. A felsorolt helyeken meglátogattuk a történelmi nevezetességeket, múzeu-

mokat, templomokat; történelmi és helytörténeti előadásokat hallgattunk. Emellett kötetlenebb szórakozási lehetőségek is kínálkoztak: csónakázás a Hámori-tavon, borkóstolás Tállyán, aggteleki barlangtúra, szekerelés a Hortobágyon.

Nekem legjobban az Ópusztaszeri Történeti Emlékparkban tett kirándulás tetszett. A helyhez történelmünk két fontos, sorsdöntő eseménye kapcsolódik: a honfoglalás és az 1945-ös földosztás. Először megnéztük az Árpád-emlékművet és a földosztás emlékére állított táblát, majd szabadidőt kaptunk, hogy mindenki a számára legérdekesebb helyre látogathasson el. Rengeteg érdekes program közül választhattunk. Ellátogattunk az egykori kolostor romjaihoz, ahol a honfoglaló magyarok temetője és faluja volt, valamint egy korabeli szegedi tanyához. Megtekintettük az erdő-ember múzeumot, a szabadtéri néprajzi gyűjteményt. Látogatást tettünk a tónál, amelynek partján a tutajozást, hajóépítést bemutató múzeumot tekinthetünk meg. Lehetőségünk nyílt megnézni egy lovas bemutatót, és aki akart, lovagolhatott is. Ebéd után, amikor újra összegyűlt a csapat, közösen indultunk

megnézni a Feszty Árpád vezetésével festett, A magyarok bejövetele című körképet.

Négy nappal a tábor vége előtt a három csapat Esztergomban találkozott, innen közös volt a programunk. A tábor utolsó napjai budapesti városnézéssel teltek. Voltunk a Parlamentben, a Gellért-hegyen, a Terror Házában, a Szépművészeti Múzeumban, a Csodák Palotájában, utazhattunk a libegőn. A budai vár bástyájáról gyönyörködhetünk Budapest látképében, sétálhattunk a Halászbástyán, megtekinthettük a Mátyás-templomot. A Nemzeti Galériában megcsodálhattuk Munkácsy Mihály híres festményeit.

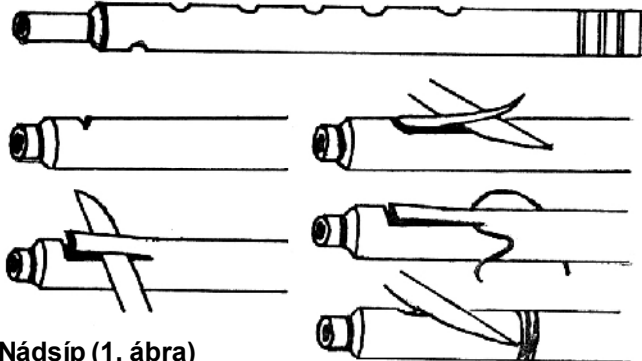
Utolsó nap élményekkel tele indultunk az autóbushoz. A hazaúton mindenki elmesélte, mi történt vele, melyik hely tetszett neki a legjobban. Ezt a csodálatos élményt a tábor szervezőinek, Aykler Zsuzsának és Bélának köszönhetjük. Tizenkét évvel ezelőtt ők indították a tábort, s azóta is ugyanolyan lelkesedéssel szervezik. Remélem, jövőre is megrendezésre kerül, hogy még több határon túli magyar fiatal részt vehessen benne, ismerkedjen az anyaországgal.

CSATÁRY ANDREA

ÜGYESKEDJÜNK:

Népi gyerekjátékok nádból

Ahogy a gyékény, úgy a nád is vízben terem, mégpedig térdig érő vízben. A levágott nádat kékébe kötik, hazaszállítják. Általában nádfalat, nádszönyeget készítenek belőle. A másik felhasználási módja a tetőfedés. Nádtetőt természetesen ott alkalmaztak, ahol termett nád. A nádból hangadó eszközt, nádsípot is készítettek. Ez leginkább a pásztorok – és természetesen a gyerekek – eszköze volt.

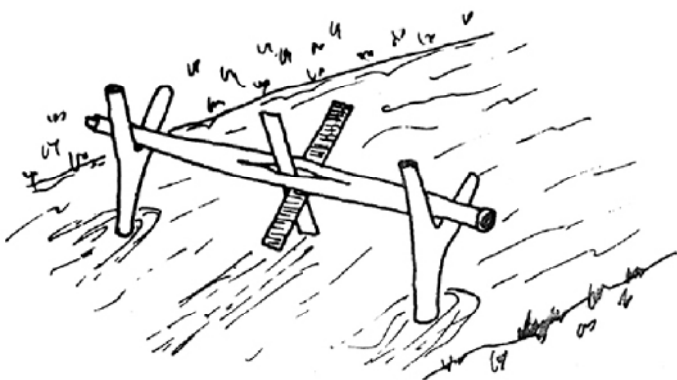
Nádsíp (1. ábra)

A nádat úgy kell levágni, hogy egyik végén a bűtyök rajta maradjon. Jó, ha betömjük pl. bodzabéllel vagy viasszal, hogy ne szeleljen. Ide kerül majd a nyelv. Ferdén vágjunk bele a nádba. Ha a falat átvágjuk, feszegessük kissé felfelé a nyelvet, hogy tovább hasadjon. Az alatta lévő hárttyát bicskával kikaparjuk.

Vegyük a szánkba a nádvéget, nádnyelvvvel együtt és kezdjük fújni. Ha közben megszólal, azzal a levegővétellel fújjuk ki.

Ha ügyesek vagyunk, vágjuk, ha kevésbé ügyesek, égeszük ki a lyukakat. De előbb csak egyet. A nád hossza adja az alaphangot. Majd vágjunk ki még egyet és "hangoljuk be". Egy biztos: jó hallás kell hozzá, különben csak egyhangú sípunk lesz.

Felhasznált anyagok: nád, bodzabél vagy viasz.
Szükséges szerszámok: kés és vasszög égetéshez.

Malom (2. ábra)

Keressünk két villás faágat, szúrjuk kis patak medrébe. Egy náddarabot középen két helyen, egymással ellentétes oldalon átvágunk, és behelyezünk egy-egy kis nádlapot. Ez a malom kereke. Nézzük csak, hogy forgatja a víz!

Felhasznált anyagok: nád, faágak.

Szükséges szerszámok: kés.

A rovatot szerkeszti: Prófusz Marianna, a népművészet mestere.

Főzni jó!

Rovatunkhoz Monspart Éva nagyszerű, kamaszoknak írt szakácskönyve címét kölcsönöztük. A mai rohanó világban bizony előfordul, hogy a szülők napközben nem mindig tudják megetetni az éhes szájukat. De számos olyan étel van, amelyeket már a kisiskolások is bátran elkészíthetnek. Ezek egyik legfontosabb alapanyaga a **BURGONYA**.

Egy magyar embernek nehéz elképzelni, hogyan is étkezhetek elődeink, amikor még nem ismerték a burgonyát. A növény gumója csupán kétszáz éve került asztalunkra és azóta is egyik legfontosabb táplálékunk.

Származása

Amerika bennszülött lakossága több ezer éve termeli a burgonyát az Andok magasabb fekvésű, hűvösebb éghajlatú vidékein, Mexikóban, Peruban és Chilében. Amerika felfedezése után került a növény Spanyolországba. A burgonya keletkezéséről szól a következő legenda: a spanyol királyi udvarban az amerikai útjukról éppen visszatért hajósok bemutatták a növényt az előkelő társaságnak. A burgonya szára, levele, fehér virága és zöld bogója felkellette az emberek kíváncsiságát. A főurak kóstolgatták, s bizony ehetetlennek találták,

sőt a bogók elfogyasztása gyomorgörcsöt és fejfájást okozott. Ekkor valaki mérgében a kandalló parázsába dobta az egész növényt. Rövid idő múlva kellemes illat szállt a teremben: a sült krumpli illata. Nosza, mikor rájöttek, kikaptorták, kikotorták az urak a tüzből a gumókat és élvezettel fogyasztották el a finom csemegét. Azóta van becsülete a burgonyának. Ahiteles történetírás szerint Chile meghódítása után hozták magukkal a spanyolok a burgonyát, majd innen rövid idő alatt Portugáliába, aztán Itáliába került. Hamarosan eljutott a burgonya hozzánk is.

Gyógyhatása

A gumók keményítőt tartalmaznak, de ettől még nem kell félni tőle, mert kalóriatartalma nem olyan magas. Jelentős mennyiségben található benne C-vitamin, kálium és a tojással egyenlő biológiai értékű fehérje.

Se szeri, se száma azoknak az ételeknek, amelyek burgonyából készülnek, és nélkülözhetetlen fogásai a magyar konyhának. Akadnak közöttük teljesen hétköznapi ételek is, mint a burgonyaleves vagy a burgonyafőzelék, de vannak különleges ételek is, mint például a krokett.

Burgonyacsipsz

Hozzávalók: 1 és fél kg burgonya, bő olaj a sütéshez, só.
ELKÉSZÍTÉSE:

1. A burgonyát tisztítsátok meg, majd szeleteljétek fel uborkagyalun a lehető legvékonyabbra! Tegyétek rá szalvétára, hogy a nedvséget felszívja!

2. Süssétek 3–4 percig forró olajban, majd papírszalvétára szedjétek ki, hogy a felesleges olajat felszívja! Enyhén sózzátok meg, majd forrón tálaljátok!

Sült kockaburgonya

Ugyanúgy készül, mint a burgonyacsipsz, csak formájában különbözik tőle, mert a krumplit kis kockákra kell vágni. 6–7 perc alatt megsül.

(A Szivárvány című gyermeklap nyomán)

Írták, mondták

- * Egy jó szóban három téltre elégséges meleg van. (Mongol közmondás)
- * A becsületességhez nincs szükség rangjelzésre. (Ismeretlen)
- * Más dicsérjen téged, ne a te szájad! (Péld. 27:2)

Modern könyvtár a főiskolán

A napokban került sor a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárának avatóünnepségére, amely az egykori Törvényszék épületének felújított harmadik szintjén kapott helyet.

Az ünnepségen dr. Orosz Ildikó üdvözölte a megjelenteket, akik között ott volt dr. Szabó Béla, a HTMH elnöke és Sziklavári Vilmos főkonzul (a felső képen). A főiskola elnökszónya köszönetet mondott azoknak az önkormányzatoknak, akik támogatásának köszönhetően sikerült felújítani a helyiségeket.

Az Apáczai Csere János nevét viselő könyvtár termei Nógrád, Pest, Vas megye, illetve Szeghalom (képviselőik vágták át az avatószalagokat) nevét viselik. A könyvtártermeken Szamorovszkyné Nagy Ibolya vezette végig a vendégeket. Az igazgató reményei szerint tovább gyarapodik majd könyvtárak állománya, s ezáltal még teljesebben kielégíthetik a diákok és tanárok igényeit.

B. L.

MAGYARORSZÁGI SEGÍTSÉG A SZOLYVAI GYEREKEKNEK

A Magyar Köztársaság Gazdasági és Közlekedési Minisztériuma Gényi Gábor fősztályvezető által vezetett delegációja ez év áprilisában látogatást tett a Szolyvai Református Magyar Óvodába, ahol Gerzsenyi Ibolya igazgatónő kalauzolásával megismerkedett az itt tanuló magyar gyerekek helyzetével. A látogatást követően a minisztérium szakemberei úgy döntöttek, a jövőben lehetőségeikhez mérten segíteni fogják az egyházi óvodát.

A helyettes államtitkárság dolgozói az azóta eltelt időszakban összefogtak: tankönyvek, játékok, ruhaneműk és egyéb iskolába, illetve óvodába szükséges használati tárgyak gyűjtésébe kezdtek. A gyűjtésbe a budapesti Pasaréti Gimnázium

KINŐTTÉK AZ ÉPÜLETET

A Kárpátok előhegyeinek völgyében csendesen meghúzódva terül el Szolyva. Itt már csak szórványban élnek magyarok, leginkább az idősebb nemzedék képviselői. Felnőtt egy generáció, a mostani 30-40-50 évesek, akik akkor voltak iskolások, amikor szünetelt a magyar nyelvű oktatás a városban. Am idővel egyre többen érezték az anyanyelv hiányát, s egy lelkes pedagógusnak köszönhetően ismét beindult a magyartanítás Szolyván.

Gerzsenyi Ibolya magyar szülők gyermekeként mindig is ezt a nyelvet használta odahaza. Szerette volna, hogy mások is megtanulják, s erre leginkább úgy látott esélyt, ha a gyermekeken keresztül szívárogtatják vissza a magyar szót a családokba. Az elképzelés jó ötletnek bizonyult s támogatókra is talált. Így indult be 1999-ben a vasárnapi iskola, amely mára nyolc 12—18 tagú csoporttal működik heti két alkalommal.

Az idő kerekének forgásával azonban egyre több tudást szerettek volna magukba szívni a tanulók, így a szülők kérésére négy évvel ezelőtt 12 gyerekkel beindították az első magyar osztályt. A Beregvidékről érkező fiatal tanítónő szívvel-lélekkel tette a dolgát, s a szolyvai gyermekek közül ma már négy osztályra való tanulója itt ősei nyelvét. Az elsőbe 7, a másodikba 8, a harmadikba 9, a negyedikbe 12 tanuló jár. Tanítóik fiatal pedagógusok, akik mindent megtesznek azért, hogy a kicsinyek szeressék az iskolát. Mítró Henrietta Palágykomorócról, Márton Diana Munkácsról, Derceni Irén Nagyberegről, Szamborszky Mária pedig Muzsalyból érkezett Szolyvára.

Mostanra a magyar osztályosok kinőtték az óvodának is otthont adó épületet. Gerzsenyi Ibolya közbenjárásának köszönhetően október elseje óta új helyen, az egykori erdő-kombinát óvodájában folytatják a tanulást. Az évek során leromlott állagú épület néhány helyiségét sok-sok munkával és segítséggel, többek között a KAMOT Jótékonsági Alapítvány és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség támogatásával sikerült „lakhatóvá” tenni a gyerekek számára. A tágas, világos osztálytermek falán függő szemléltetők a tanító nének kezűgyességéről, odaadásáról tanúskodnak. A tanítványok lelkesen olvassák a magyar szövegeket. Sokan közülük csak itt, az iskolában gyakorolják a magyar szót, hisz otthon már mindenki ukránul beszél.

Érdekes dolog: míg a Beregszászi járás magyarulta településein néha színmagyar szülők adják ukrán iskolába gyermekeiket, addig Szolyván a teljesen ukrán családból származó gyerekek tanítják szüleiket, nagyszüleiket a magyar nyelvre.

Bíró Gyöngyi

Általános Iskolájának 3. osztályos növendékei is bekapcsolódtak. A jótékonsági akciónak mára kézzelfogható eredménye is lett. Október 13-án a Magyar Köztársaság Gazdasági és Közlekedési Minisztériumának képviseletében Stark Viktória főtanácsos asszony és Mlaticsek Teodor tanácsadó látogatást tett a Latorca-parti városba, ahol átadásra kerültek az összegyűjtött ajándékok: tankönyvek, játékok, gyermekruhák, magyar nemzeti zászló stb. Gerzsenyi Ibolya igazgatónő az intézmény tanítóival együtt köszönetét fejezte ki az adományozóknak az ajándékokért. Mint mondotta, intézményük nyitott magyarországi partnerkapcsolatok kialakítására, és minden tőlük telhetőt megtesznek a mielőbbi kapcsolatfelvétel érdekében.

A Pasaréti Gimnázium Általános Iskolájának tanulói a jövőbeni együttműködés reményében fényképes levelet fogalmaztak a szolyvai óvoda növendékei részére.

Herdinszky Ágnes,
a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ
programmenedzsere

Rubelben vagy hrivnyában?

Beregszászban a Kossuth Lajos téren sétálok. Itt szoktak összefutni az ismerősök. A szökőkútnál egy régi barátommal összefutok én is. Örömmel üdvözljük egymást. Amióta áttelepült Magyarországra, nem láttam.

— Talán húsz éve is annak — mondja. — Eleinte problémás volt a hazautazásom. Rokonaim nem maradtak e tájon, akikhez jöhettek volna. Akkor még hívólevél nélkül megközelíthetetlen volt az egyetlen (Csap-Záhony) határátkelő. Amikor meg javultak a körülmények, a munkám nem engedte. Szóval mindig közbejött valami. Most, nyugdíjas koromban elhatároztam, hogy néhány napra hazalátogatok szülővárosomba.

— Én gyakran haza jövök, szeretem Beregszászt — lelkezem.

Beszélgetésünk közben megállapítjuk, hogy azóta sok minden történt a városban. A vendég például csak a minap szerzett tudomást arról, hogy a Leninszobrot rég ledöntötték, és szökőkút áll a helyén.

— Tudd meg, hogy ebben a szoborban az én egy napi keresetem is benne volt — jegyzi meg kesernyésen.

— Igen öt-öt rubelelkel adakoztunk akkor a Lenin-emlékmű felépítésére — erősítem meg állítását.

— Várj csak, várj csak, kijavítalak! Nem adakoztunk, hanem levonták a havi bérünkből. Ez pedig nagy különbség, kedves barátom — mondja szinte eszelősen.

— Lehet, hogy úgy volt — hagyom rá. — Régen volt, már elfelejtettem.

— De én nem! Szeretném visszakapni az öt rubeletemet, méghozzá kamatostul! Fureszállom barátomat.

— Csak nem azért az öt rubelért utaztál haza? — kérdem némi éllel.

— Nem pont azért, de ha már itt vagyok, szeretném elintézni ezt is. Ha nincs szobor, visszajár a pénz! — jelenti ki komolyan.

Gyanakvóan nézek rá: ez vagy meghibbant, vagy ugrat engem ?!

— Na tudod mit, menj a pokolba ezzel a hülyeséggel! — mondom ingerülten, és búcsúzom.

De ő megragadja a kezemet:

— Gondolod, hogy ott kifizetik? — kérdi naív kíváncsisággal.

— Hol?

— Hát a pokolban.

— Ja! — kapcsolok. — Ott igen!

— Az jó, nagyon jó! Akkor még csak annyit mondj meg, kérlek alássan, hogy rubelben vagy hrivnyában fogom megkapni a pénzt?

SCHOBER OTTÓ

Nosztalgia és valóság

Az emberiség az évszázadok során génjeiben megőrizte a nomád életmód bizonyos elemeit. Akor megváltozott, az ősi életmód, az állatokat terelve való vándorlás már a múlté. Ma már a gépkocsi, a vonat, a hajó, sőt, a légteret uraló leggyorsabb közlekedési eszköz, a szuperszonikus repülőcsoda váltotta fel a szekeret, a hátsólovat, a ladikot és a dereglyét. Ma a kíváncsiság, a távoli földrészek egzotikus élővilága, a népek szokásai, életvitele megismerésének vágya teszi vonzóvá az utazást a kiválasztottak számára. A legényecsebb turista is órákon belül eljuthat a télből a nyárba, illetve fordítva. Akülönböző egzotikumokat kínáló szubtropikus szigetek, az olasz-francia Riviéra, a sáparadicsomok, a hegyi túrakat biztosító, komfortos turisztaházak széles skálán találják a nagy választékot.

Régebben az egyszerű munkásembernek is megadatott, hogy a hét végét a szabadban töltsse. A tavasz folyamán a mag a földbe került és a kerti munka után a betakarításig az a kevés idő a közös kirándulásoké volt. A szakszervezet biztosította az utazás feltételeit és így a munkáskollektívák tartalmasan tölthették a szabadidőt Kárpátaljacsoadlatos természeti adottságait élvezve. A regenerálódás érdekében kellemesen tölthette az ember az évi megérdemelt szabadságát üdülőketben, szanatóriumokban. Igaz, a munkásosztálynak a szakszervezet csak a nyaralási idején előtt, illetve után biztosított kikapcsolódási lehetőséget — de mégis biztosított...

Teltek-múltak az évek, a világ, az ideológia, a rendszer megváltozott, felettünk is eljárt az idő, de még létezzünk! A gyárakat felszámolták, munkalehetőség nincs, megszűntek a kollektívák, a baráti körök, nincs klubélet és mindezt felváltotta a jelen: a szerény családi közösség. A sportolásból kiöregedtünk, a futballt, a röplabdát, az asztaliteniszt már csak a tévében "üzhajjuk", az aktív "testedzésből" csak a sakk maradt. Csak egy-egy félmondatból, egy-egy elejtett szóból következtettünk arra, hogy a lányoméknak valami meglepetést tartogatnak számunkra. De a titkot csakhamar tudomásunkra hozták. Igaz, alternatíva nélkül. Csengett a telefon, a feleségem vette fel a kagylót. A lányom telefonált:

— Szia, anya, jól vagytok? Hála Istennek! Azt szeretném mondani, hogy leugrunk Szocsiba egy pár hétre. Ti pedig addig a Riviérán fogtok nyaralni. Egy apartman van biztosítva számotokra, teljes kényelem, azt főzöl apunak, amit csak kíván. Hogy te se unatkozz, horgolhatsz egy pár csipkét az új stílbútorhoz, a nappal alá. Na meg itt lesz egy doboz színes fonál, hímezz

ki egy nagy asztalterítőt, azaz egy kompletet, ehhez te annyira értesz! Kivarrod, mi meg majd gyönyörködünk benne. Holnap utazatok fel hozzánk, a többit megbeszéljük személyesen.

Úgy is lett. Csengettünk. A gyerekek már vártak: az ajtó kitarult és a szülői szeretet forró öleléséből kibontakozva kaptuk meg... na nem a beutalót, csak az eligazítást.

Végigvezettek az apartmannak nevezett lakáson, hogy el ne tévedjünk. A társalgóban a csodálatos Rivierát ábrázoló poszter — tengerparti sziklaszirt, amelyet a habzó tengervíz nyaldos, verőfényes napfény biztosítja a nap 24 órájában a zavartalan napozást... Figyelmességként a kisasztalon a napozókrém. Bizonyára az anyagi leégés enyhítésére, hiszen az éléskamrát és a hűtőszekrényt üresen találtuk. Igaz, megnyugtatóként közölte a lányom, hogy a sarki ABC csak egy ugrás.

A gyerekek elutaztak nyaralni. A mosókonyha tele volt szennyessel. Megtaláltuk a vasalót, a vasalódeszkát, a gombos dobozt, de még a tűt és a cémát is. A szomszéd — régi ismerős — örömmel fogadott:

— Hallom, maradtok! Legalább lesz kivel sakkoznom!

Megnyugtattam: maradunk. Ugyanis rájöttem, hogy a poszter jelenti a Riviérát, a lakás meg az apartmant. A szomszéd és jómagam a csapból hallatszó vízcsobogáshoz hozzáképzeltük a vízesést, amelynek "tövében", a poszter alatt naphosszat sakkoztunk. Sporttársam — mintegy engesztelésül az elvesztett játszma után — magasról öntötte poharamba a saját termésű kövidinkát, én egymás után vesztettem el a partikat, a szomszéd bora pedig egyre fogyott.

Úgy elrohant az idő, hogy észre se vettük. A feleségem fáradt sóhajjal összegezte:

— A csipkét kikeményítettem, a terítőket kihímezttem, a mosott ruhát kivasalattam, a szekrényt rendbe raktam. Hála Istennek!

Csengettek: megjött a csokoládébarnára sült, no meg anyagilag is alaposan leégett család.

Amikor hazaértünk a falunkba, mi sem adtuk alább: a szomszédok kivonultak és szájtátva hallgatták az élménybeszámolót.

— Hogyhogy nem barnultatok le? — kérdezték értetlenül.

— Tudjátok, mi a tengerparti sziklák árnyékában szívtuk magunkba a tüdőt tisztító, finom, sós, tengeri levegőt, no meg a vényomás miatt is óvakodtunk az erős napfénytől.

— Hát a fényképek?

— Jaj, azokat meg ott felejtettük a lányoméknál...

A szomszédok irigykedve kérdezték, vajon jövőre is elutazunk a Riviérára? Rezigálatlan válaszoltam:

— Még meggondoljuk. A nyaralás igen sokba kerül, és fárasztó is. Meg aztán igaz, anyjuk, kacsintottam a feleségemre: mindenütt jó, de a legjobb otthon...

HAVAS FRIGYES

Etelka néni

Beköszöntött a szeptember, padba szólítva az iskolásokat. Megkezdődött a tanulás, a mindennapi munka. Mi, akik már jó ideje búcsút mondtunk az iskolának, szeptember táján gyakran vissza-visszaidezzük gyermekkorkunkat, iskolás éveinket, egykori tanítóinkat. Bár a legtöbben nincsenek már közöttünk, emléküik elkísér egy egész életet át. Még most is visszacsengenek bölcs szavaik, tanácsaik, mintha most is fognák a kezünket, hogy ne botladozzunk az élet rögzös, buktatókkal tele útján.

Az a kedves tanító néni, akiről most szeretnék megemlékezni, a mi kedves Etelka nénink, Csontos Etelka, Kígyós szülőltje. De sok nemzedéket okított-nevelt emberségre!

Édesapja a falu gépészmestere volt és gimnáziumba íratta a lányát. Ritka eset volt akkoriban, hogy falusi lánygyerek gimnáziumba járjon. Mondták is a faluban: az öreg gépészmester kitett magáért, taníttatta a lányát. Amikor ami korosztályunk elérte az iskolaérettséget, akkor vállalta el Etelka néni a tanítást. Bizony abban az időben kemény feladatnak bizonyult ez, mert közvetlenül a háború után nem volt sem füzet, sem tankönyv, semmilyen segédeszköz. Arégieket nem használhattuk, újakat pedig még nem adtak ki. Úgy mentünk fel az első osztályba, hogy azt sem tudtuk, miképp fogjuk a ceruzát. Etelka néni mérhetetlen nagy türelemmel tanítgatott bennünket. Fogta a kezünket, nehogy a betű valahogy kívülrre kerüljön a vonalon. Mire eltelt a fél év, már ismertünk minden betűt és számjegyet, összeadni és kivonni is tudtunk a tízes számkörben. Ekkora eredményt csakis az ő türelmével, emberszeretetével lehetett elérni.

Etelka néni nemcsak a gyerekeket tanította: igazi néptanító volt ő, akinek gondja volt a falu közösségére. Segített mindenkin, akinek csak szüksége volt rá. Hatalmas szíve van Etelkának — így emlegették őt elismerően a kígyósiak. Szerették, tisztelték is a faluban, hiszen ha egy portán valaki megbetegedett, ő volt az első, aki megjelent, felkínálta a segítségét, beszerezte a gyógyszereket. Mint a falusi nőtanács elnöke addig kilincselte a tanügynél és a kolhoz elnökénél, amíg engedélyt nem szerzett egy falusi óvoda megnyitására. El sem lehet mondani, milyen örömmel fogadták ezt a kisgyermekes anyák. Öreg Zsuzsi néni, a falu cigányasszonya sokáig emlegette: “A vót mán az igazi jó tanítóné, az Etelka Gézáné”. Akkori módi szerint Etelka Gézovna volt a megszólítás, ami ugye, Zsuzsi néni számára nem bírt sok értelemmel.

Csontos Etelka néni jócskán kivette részét a hétoztályos iskola megszervezéséből. Aztán nőtt a tantestület is. Mint legrégebb tanítónak, tapasztalt nevelőnek, az Etelka néni szavának súlya volt a közösségben. Szerették, tisztelték őt a fiatalabb tanárok, kikérték mindenben a véleményét.

Magánélete elégszomorúan alakult: elvált a férjétől, egyedül nevelte fiát, Sándort, aki szintén a pedagógus pályára lépett. Megnősült, s jöttek az unokák. Határtalan volt a család öröme, amikor amásik baba is megszületett. A napfényes, derűs égboltra ráborult a bánat fellege, amikor Sándor megbetegedett. Hiába járt kórházról kórházra, a betegség kéréhetetlen és halálos volt: édesanyja volt mellette a lembergi kórházban, amikor 28 évesen eltávozott a földi életből.

Etelka néni hősieen viselte a vállára nehezédó keresztet. Hatalmas erővel megküzdött a gyászával, folytatta a tanítást, a mások segítségét, a közösségépítést ott, ahol abbahagyta. Öreg napjaira édesapjával, az öreg Géza bácsival élt kettesben, s gondozta hűséggel, míg ki nem kísérte a “tatukát” is a temetőbe. Egyedül maradt. Tavaszjöttével, amikor a napsugár az embereket kicsalogatja a szabadba, ő is kiült a tornác délre néző végébe, szóba elegyedett a jövő-menő emberekkel. A gyerekeket becézgette, az idősebbeket iránt jó szóval érdeklődött. Így együtt volt a falu népével. Nyelvörkődött élete végéig: ha rosszul mondtunk valamit, nyomban szelíden kijavított. Ma is látom gondoktól barázdált kedves arcát, amint a tornác karfájára könyökölve az utcát kémleli.

Az egész falu, de a járás sok ismert embere is elkísérte utolsó útjára. Fiával közös sírban nyugszik, amelynek fejfáján ez olvasható: “Csak az hal meg, akít elfejtenek”.

Így igaz. Emberszeretete, gondoskodása példaként áll előttünk ma is. Amíg tanítványai élnek, ő is élni fog a szívükben.

CSOK BERTALAN

Utazás az alkohol körül, valahol Kárpátalján

Atéma és az alkoholisták az utcán hever. Már-már hozzátartozik az utca képéhez, hogy részegek alusznak a központi park padjain. Néhányvágókép

1. Kocsmakultúra — 2005

“Külvárosi füstös kocsmák, borszagtól nehéz a lég” — gajdolják a régi nótát a törzsvendégek. Az illemhely előtt (mivel a városban csak legfeljebb italmérésekben találunk “nyilvános” vécét, “szorultságunkban” néha ide menekülünk) pénzt kér tőlem egy részeg férfi... cigarettára.

2. Az egyenjogúság jegyében

Délután 4 óra. Allunk a buszmegálló nál, várjuk az autóbust. Mellettünk két fiatal részeg nő összeverekedik valami apróságon, aztán ordináre dalokat üvölt... az egyenjogúság jegyében.

3. Az igazak álma

Délelőtt 11 körül egy lépcsőn arca borulva fiatal férfi alussza az igazak álmát. Egyetlen embernek sem jut eszébe, hogy megnézzék: nem lett-e rosszul, hiszen a zsebéből kikandikál egy megkezdett vodkásüveg. Senki nem veszi el tőle: ennyi kell a boldogsághoz...

4. Klasszikus tinédzser?

Egyik koszorús költőnk (ma már az Írószövetség tagja) tizenéves korában írta örök érvényű (?) sorait:

“Jogar nélkül itél és megvált... a répaszesz”.

Lehet, hogy ő már akkor tudott valamit?

S hogy a zene se maradjon ki az apró tanulmány díszítőelemei közül, ide idézem a Bortal első sorát Johann Strauss “A denevér” című operettjéből: “Inni kell, mert inni jó...”

De vajon tényleg jó inni? És a másik kérdés: ki miért iszik? (Írásomnak ehhez a részéhez Bodrogi Sándor: “Ki miért iszik?” című könyvének adataiból idéztem. — F. M.)

A falusi településeken még ma is előfordul, hogy a síró csecsemőt boros vagy pálinkás cuclival csendesítik. A gyermek tehát ebben a korban azért iszik, mert itatják. Az alkoholisták “alkoholista módon” szeretik gyermekeiket: amíg kicsik, itatják, ha nagyobbakká, kínálják: úgymond, egy pohárka nem árt meg senkinek, sőt, vért csinál...”

Így mire a gyerek kamaszkorba lép, megszokja, sokszor igényli is az alkoholt. A házibulik és a diszkók csak elmélyítik ezt a szokást.

A felnőtt korú alkoholisták számarányát többé-kevésbé becsléssel állapíthatjuk meg, közvetett módon. A gyermekkori italozók arányát felbecsülni is alig lehet. Az alkoholizmushoz vezető útjuk annál világosabb, annál ismertebb...

Ismerjük el: a társadalom sokat tesz az alkoholizmus ellen, ám sokat tesz... érte is. Gyakorlatilag reggel 6-tól este 22 óráig vásárolhatunk szeszes italt a legtöbb élelmiszerboltban, de gombamód szaporodnak a Non-Stop üzletek is. Ha valaki inni akar, lérszerezni, a családja kenyérré szánt pénzét elinni, erre mindenkor van lehetősége.

Egy felmérés során arra a kérdésre, miért iszik a férfi, a következő feleletek hangzottak el: 1. Mert “felnőtt”; 2. Mert van miből; 3. Mert van mit inni; 4. Mert rájött, hogy a “fehér asztal” és az alkohol mellett könnyebben meg tudja oldani munkahelyi vagy személyes problémáit. Arra a kérdésre, miért iszik a nő, a következő válaszokat kapták a kutatók: 1. Mert inni jó; 2. Mert a férje vagy a partnere is iszik; 3. Mert az alkohol feldobja; 4. Mert az alkoholfogyasztásban az egyenjogúság jelét látja; 5. Mert a családban nem azt a szerepet tölti be, amire vágyik; 6. Mert csalja a társát; 7. Mert megcsalják. Miért isznak az öregek? Ennek két alapvető oka van: 1. Mert félnek az étlettől; 2. Mert félnek a haláltól.

S végezetül álljon itt egy idézet kedvenc írómtól, Moldova Györgytől: “Ne tedd meg azt a szívességet ennek a rohadt világnak, hogy rosszul érezd magad benne...”

FÜZESI MAGDA

A Rákóczi-szabadságharc postája

Nemzeti történelmünk nagyszerű eseménye, a kuruc szabadságharc, bámmennyire rövid időt – egy évtizedet sem – ölel fel, a magyar posta történetének különálló korszakát képezi. A szabadságharc postája szervezetében jelentősen eltért a korábbi (királyi és erdélyi), majd a későbbi postától, hálózata pedig összehasonlíthatatlanul sűrűbb volt. Ez utóbbi megállapítás különösképpen jellemző Bereg vármegyére, amelynek területét sem a szabadságharcot megelőző időben, sem a leverését követő évszázadnyi ideig szervezett postajáratát nem érintette.

II. Rákóczi Ferenc a posták szervezésére vonatkozó első ismert rendelkezését Tokajból küldte a vármegyéknek 1703. november 10-én. E rendeletében a postaállomások létesítését és ellátását a megyékre bízta. Egyúttal közölte, hogy a posta igazgatásával „nemzetes vitézlő Szepesi János főpostamester hívünket, bizza meg. A posták szervezetére vonatkozó részletesebb elvi intézkedéseit a Léván, 1705. január 1-jén kelt rendeletéből, továbbá Szepesi Jánosnak Egerben, 1705. március 4-én kelt, a postamesterekhez intézett utasításából ismerjük.

A postaállomásokat – amelyek létesítése és az útvonalak kijelölése fejedelmi engedélyhez volt kötve – egymástól két vagy három magyar mérföldre állították fel (1 magyar mérföld 8,3, kerekén 8 kilométer, 1 postamérföld – egész vagy szimpla posta – két magyarmérföld, azaz 16 km, a másfél posta/postamérföld/három magyar mérföld, azaz 24 km). A nagyobb forgalmú vagy útelágazásokon fekvő állomásokat postamesterek, az ún. veredáriusok tartották fenn. Elő volt írva, hogy kinek-kinek hány lovat kell tartania. A postások fel voltak mentve a hadi szolgálat, a zsoldostartás és az adózás alól.

A korábbi szokásoktól eltérve a fejedelem a postát nem a járatok útvonalába eső községek, hanem az államkincstár, illetve a megyék költségén tartotta fenn. A postamesterek és a veredáriusok járandóságát az országos pénztárból fizették, a vármegyéknek pedig a lovak legeltetéséről, szénajáról és abrakjáról kellett az előírt mennyiségben gondoskodniuk.

A posta elsősorban leveleket szállított, de foglalkozott utasszállítással is. A közönséges leveleket a hetente kétszer (szerdán és szombaton) meghatározott időben induló járatok (ordinária) vitték, a sürgős levelek továbbítására a gyorspostát (staféta) vették igénybe. A letelepített postaállomásokon kívül a hadtestek mellett tábori posták is működtek, kijelölt futárral vagy futárokkal. A fejedelem rendelkezésére 12 futár (kurír) állt, sőt, bizalmas ügyekben alkalmanként főrangú futárokat is igénybe vett.

A postalegények menetlevelet (paleta) vittek magukkal, amely tartalmazta a küldemények felsorolását, a szállított utasok

nevét, valamint a pontos útvonalat. Az ettől való eltérést szigorúan büntették. Az előírt útvonal mentén a postaállomások vezetői óra és perc szerint érkeztek és indították a járatokat, feltüntetve az időpontokat a paletán és a postaállomás naplójában. A lepecsételt levélsomagokat csak a postamesterek bonthatták fel, hogy kivegyék az általuk kézbesítendő leveleket és hozzátegyék a továbbítandókat. Különös dolog, hogy a veredáriusoknak az előírt adminisztráció ellenére sem kellett írástudóknak lenniük, ám ebben az esetben íródeákot kellett alkalmazniuk. Bár a posta elsősorban katonai és közigazgatási célokat szolgált, meghatározott díjjal magánszemélyek is igénybe vehették.

A szabadságharc megyénknek a posta révén is jelentős szerepet juttatott. A fejedelem gyakori munkácsi tartózkodása, továbbá Bercsényi Miklós ungi kapcsolatai szükségessé tették a korábban félreeső megyének a postai hálózatba való bekapcsolását. Ezért a nagyjából nyugat-keleti irányú, Nagyszombat és Erdély között húzódó középső fővonalról Nyírbátortól Ungvárig haladó mellékágot létesítettek. Ennek megyénk területén lévő állomásai: Vásárosnamény, Beregszász és Munkács. Az útvonal azonban nem volt olyan egyenes, mint ahogya a térkép szerint elképzelhetnénk, ugyanis Vásárosnaményből az akkor még Szatmár megyéhez tartozó Tarpa felé vette az irányt, majd áttért Ugocsába és Tiszaújlak tájékán lépte át a Tiszát. A források hol Fancsikát, hol Tiszaújlakot, ritkábban Tiszaújhelyt jelölik meg postaállomásként. Az út innen haladt Beregszász, majd Munkács irányába, onnan Szerednye felé hagyta el Bereg vármegyét és érkezett az ungvári végállomásra.

A fennmaradt paletákon az említett postaállomások feljegyzéseiből és nehezen kiböngészhető aláírásokból ismeretessé vált, hogy a tiszaújlaki veredárius Kozma János, a beregszászi postamester Visky András, az ungvári postamester pedig Baranyi János volt. Egy kis szerencsével valamikor talán sikerül megállapítani, hogy ki volt a munkácsi postamester, illetve a vásárosnaményi és a tarpai veredárius.

A leírások szerint korának színvonalát bőven meghaladó postahálózatot hozott létre a fejedelem: a hírközlés jelentőségét felismerve, a Taxis-postától merített tapasztalatokat saját elgondolásával kiegészítve. Működése azonban korántsem volt zavartalan. A hadihelyzet hullámmása, a megyék vonakodása, a pénzhány, főképpen pedig Szepesi János főpostamester hanyag munkája miatt a posta alkalmazottjai nem kapták meg járandóságukat, a postaállomások állaga, a lovak állapota leromlott, a fegyelem is meglazult. A panaszok miatt a fejedelem leváltotta a főpostamestert és Munkácson,

1707. augusztus 5-én kelt rendeletével Kosovics Márton kisvárdai birtokos nemest bízta meg a magyarországi posták irányításával mint postaigazgatót. Ugyanakkor 27 pontból álló új postautasítást adott ki. Ennek alapján augusztus 30-án Kosovics 24 pontba foglalt postai rendtartást készített a postamesterek és veredáriusok teendőiről.

Mivel a fejedelem a szabadságharcnak ebben a szakaszában már igen gyakran Munkácson tartózkodott, bizvást állíthatjuk, hogy ezekben az években a magyarországi postákat Bereg vármegyéből igazgatták.

Bár Kosovics mindent megtett a posta működésének javítására, a háború elhúzódása, a hadi és a gazdasági helyzet romlása miatt hiábavalónak bizonyultak a szigorú intézkedések. A katonai parancsnokok leveleiket többnyire stafétával továbbították, ez ellen pedig a postamesterek és a veredáriusok tiltakoztak, a lovak túlzott igénybevételére hivatkozva nem akarták ezt a szolgálatot ingyen teljesíteni. A bajokhoz hozzájárult a pestis terjedése, amely 1709 nyarán már a fejedelmi székhely, Munkács környékén is szedte áldozatait. A lakosság úgy vélte, hogy a postafutárok a betegség terjesztői.

Kosovics Bercsényi Miklóshoz fordult a bajok orvoslása végett. A főgenerális meghallgatta a postaigazgatót, majd utasította a Gazdasági Tanácsot, hogy vizsgálja meg a postások anyagi igényeit, kielégítésük lehetőségeit. A vizsgálatba a kancelláriát is bevonták.

A szabadságharc azonban egyre kilátástalanabbá vált. A kuruc csapatok sorra vereséget szenvedtek, a lakosság kimerült. Mindez tükröződött a posta működésén is. A megszűnt postavonalak pótlására Károlyi Sándor parasztposták rendszeresítését javasolta. A fejedelem Károlynak 1710. március 31-én küldött levelében ezt írta: „A levelezések folytatására nézve a parasztposták felállítását jóváhagyom, bárcsak neveket írt volna meg kegyelmed, hogy tudhattam volna kihez küldeni a levelet.”

Sajnos, ez a próbálkozás sem járt sikerrel. Május 29-én kelt levelében így panaszkodik a fejedelem: „... a pestis miatt nincs posta, az kurír is nem járhat, elvesznek, tévelyednek”.

A Rákóczi-postára vonatkozó utolsó dokumentum a fejedelemnek 1710. október 14-én kelt utasítása, amelyben 3122 forint kifizetését rendeli el a kancellária alkalmazottainak, a főhadsegédeknek és a címeres futároknak a Gazdasági Tanács által a posták fizetésére rendelt pénzből, mivel a posták működése teljesen megszűnt. Megszűnt tehát az az intézmény, amelynek a hivatalos nyelve magyar volt, amely hálózatának kiterjedtségével, berendezésével, ügyvitelével Európában még jó ideig úttörőnek számított.

BENDA ISTVÁN

Középkori Akadémia Esztergomban

Igazi kulturális élményben volt részük mindazoknak, akik szellemi feltöltődésnek az idén július 31-től augusztus 6-ig az esztergomi Vitéz János Tanítóképző Főiskolán szervezett Középkori Akadémia előadásait választották. Kárpát-medencei nagy találkozás volt ez a rendezvény, hiszen a Középkori Akadémia Erdélyből, a Felvidékről, a Vajdaságból és Kárpátaljáról fogadott érdeklődő értelmiségieket. Kárpátalját éppen egy tucat pedagógus képviselte, akik elsősorban a Beregvidékről érkeztek, de ungvári oktatók is részt vettek a képzésen.

S hogy miről szoltak az előadások? Az Akadémia nevében is benne van: középkori történelmi eseményekről. Csak néhány témát sorolnék fel: „Hunyadi Mátyás, a reneszánsz uralkodó”, „Vitéz János esztergomi palotája”, „Beatrix királyné”, „Mátyás király, Vitéz János és Bakócz Tamás életműve” és még folytathatnám.

Csemege volt részt venni Réti Árpád színművész Wass Albert írásaiból összeállított előadó estjén, ellátogatni a visegrádi várba, megtekinteni a fellegrát, az alsóvárat, a királyi palotát és a díszkertet.

A Középkori Akadémia résztvevői közül sokan csak „menet közben” tudták meg: a Szent György Lovagrendnek köszönhetik az itt összegyűjtött tudást és a vendégszeretetet. Lovag Körös Cseke László, a Lovagrend kancellárja, dr. Magyar György professzor, a Lovagrend alkormányzója, az előadók (akik között több lovagot tisztelhattunk, Réti Árpád színművész is közéjük tartozik), dr. Bárdos István, aki a szervezésben jeleskedett, mindannyian azon munkálkodtak, hogy a határon túlról érkezett résztvevők egy hét alatt minél több ismerettel gazdagodjanak.

Dr. Magyar Györgytől, a Szent György Lovagrend alkormányzójától megtudtuk: már 12. alkalommal rendezik meg a Középkori Akadémiát. A lovagok fő célja a hagyományápolás, a tudományos kutatások eredményeinek megosztása mindazokkal, akik igényt tartanak erre. Franciaországi lovagok támogatták az idei rendezvénysorozat létrejöttét. Azzal a szándékkal hívtak határon túli értelmiségieket, hogy segítsenek felszámolni a magyar történelem oktatásában tapasztalható fehér foltokat.

A búcsúesten alkalom volt elbeszélgetni néhány résztvevővel. Íme, (dióhéjban) mit hallottam tőlük.

Beke Zoltán rozsnói pénzügyi szakember (Felvidék):

– 1992-től veszek részt a Szent György Lovagrend előadásain. Örülök, hogy bekapcsolódhattam a lovagrend munkájába. Úgy tapasztaltam, hogy, bár mindig új és új személyek képviselik a régiókat, fél-szavakból is megértjük egymást. Nemzet-tudat, feltöltődés. Ezek a kulcsszavak, amelyek évről évre Esztergomba vonzanak.

Dr. Seer Mihály gyergyószentmiklósi pedagógus (Erdély):

– Egyetlen mondatban foglalnám össze, mit jelent számomra a különböző régiókból érkezett nemzetársakkal való együttműködés: le sem tudnánk tagadni, hogy együvé tartozunk!

Négy vajdasági pedagógus vett részt az előadásokon. Ez idő tájt ott már elkezdődtek a magyarverések, így igazából nem voltak valami rózsás hangulatban. **Kormányos Ilna** Bácsgyulafalváról, **Prekajac Mária** Kuláról, **György Mária** Doroszlóról, **Orsovai Bibianna** Zomborról érkezett.

– Nem a „régii” szerbek, hanem a közelmúltban magyar közegbe betelepültek azok, akik nem képesek a békés egymás mellett élésre – magyarázta mindnyájuk nevében Orsovai Bibianna. – De, ahogy mondják: ami gyémánt volt, az is marad! Az igazi értékeket, tudásban, emberségben, senki el nem veheti tőlünk.

Kocsis János, az Ungvári Drugeth Gimnázium történelemtanára:

– A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének székházában hívták fel a figyelmemet a Szent György Lovagrend Középkori Akadémiájának előadásaira. A Drugeth Gimnázium túljutott működésének első tanévén. A szülők összefogása hívta életre ezt a tanintézetet, amit folyamatosan tapasztaltunk a tanév alatt is. Éppen ezért mi, pedagógusok is szeretnénk valami többletet nyújtani azoknak, akik bizalommal voltak az iskola iránt. Igaz, hogy csak heti egy tanóránban oktatunk magyar történelmet, de az is jobb a semminél. A Középkori Akadémián tanultakat szeretném beépíteni a tanórák anyagába. Az előadásokon érdekes volt hallani, milyen lehetett Mátyás király, vagy Beatrix, mint magánember. Őszintén örülök, hogy itt lehettem.

Úgy gondolom, a Középkori Akadémia valamennyi résztvevőjéhez hasonló érzésekkel vett búcsút Esztergomtól. Úgy éreztük, jótékony lelkek egy hétre eltörölték a magyarság közé élkedő dött határokat. Köszönjük!

F. M.

A Hercules kút Visegrádon

A Kárpátaljai Szövetség tagságának jelentős része Kárpátalján született. Logikus tehát, ha lapunk új rovatában a gyökerekről beszélünk: azokról a vérerekről, amelyek máig a szülőföldről kötnek mindnyájunkat. A szövetség hagyományos szeptemberi találkozóján is tapasztaltuk: bárhol is éljünk, ezek az elvarrhatatlan szálak összekötnek bennünket a szülőfölddel. Új rovatunkban beszélgetőtársaink anyaországi életükről, beilleszkedésükről vallanak

GYÖRKE LÁSZLÓ

1947-ben született a történelmi Bereg megyében, Beregújfaluban. Apja református lelkész, anyja tanítónő volt. Apját koncentrációs perben 25 évre ítélték, 1949-ben elhurcolták Sztálin „javítólagereibe”. 1956-ban szabadult. A családban öt gyerek – köztük négy kiskorú – maradt apa nélkül. Beregújfaluból 1955-ben Beregszászba költöztek. Itt érettségizett 1965-ben s még ebben az évben felvételt nyert az Ungvári Allami Egyetem filológiai karának magyar nyelv és irodalom szakára. Tanulmányait 1970-ben fejezte be. Pályafutását pedagógusként kezdte előbb Badalóban, majd Haranglában, közben egy évig katonáskodott. Aberegszászi járási Beregi Hírlap elődjénél, a Vörös Zászló című lapnál volt tudósító, majd rovatvezető a család Magyarországra való áttelepüléséig, 1989-ig. Agnes lánya 1977-ben, Péter fia 1986-ban született. Nyíregyházán előbb a Nyírségi Nyomdában volt korrektor, majd 1990 májusától a Határszél című lap munkatársa. Az újság megszűnése (1991 július) után a Kelet-Magyarországnál kapott munkát, ahol ma is újságíróként dolgozik. Annak idején számos novellája látott napvilágot kárpátaljai lapokban. 2002-ben jelent meg „Élet özönvíz után” című könyve, amelyben a 2001-es tiszai árvíz eseményeit és az azt követő újjáépítést örökítette meg.

– Fel kell tennem a kérdést: miért döntöttél szűkebb hazád elhagyása mellett?

– Ezt egy mondatban aligha tudom megválaszolni, mert a dolog ennél bonyolultabb. Egy kicsit vissza kell térnünk a gyermekkoromhoz. Bár az akkori élmények közvetlenül nem befolyásolták a döntésemet, valószínűleg abba a bizonyos pohárba, amely egyszer csak megtelik, már annak idején is gyűlt néhány csepp.

Apámat, aki református pap volt, és az volt a bűne, hogy nem volt hajlandó kiszolgáltatni ártatlan embereket a kágebének, 25 évre ítélték. A Sztálin halálát követő amnesztia-rendelet lehetővé tette, hogy hamarabb szabaduljon, de így is hét és fél évet töltött a Gulágon. Mire 1956-ban hazajött, édesanyámat már eltemették. Hát ilyen batyuval indultam.

Gyerekként borzasztóan zavart, hogy Beregújfaluban azért néztek ki maguk közül a velem egykorúak, mert én papfiú voltam. Pedig apámat nem is ismerhettem, hiszen két éves voltam, amikor elvitték. A felnőttek-

kel – néhány spicli kivételével – nem volt gondunk, sőt, az újfalusiak áldott jó szívének köszönhetjük, hogy az akkor már betegeskedő édesanyámmal együtt tudtunk maradni. A parókiát széthurcolták, Ács Róza néniék fogadtak be bennünket a két tisztaszobájukba, ők a ház hátsó részében húzták meg magukat. A könyveknek azonban igysem jutott hely, azok más házba kerültek. Emlékszem, Szabolcs bátyám nagy könyvmoly volt, órákig böngészgetett a fűtetlen szobában. Majdnem mindig magával vitt, még mindig az orromban van a könyvtárszoba jellegzetes poros szaga.

Amikor Beregszászba költöztünk –

Balatonföldváron futottak össze a beregszászi járási Beregi Hírlap egykori munkatársai: Bíró László, az Ukrajnai Magyar Krónika főszerkesztője (Beregszász), Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője (Budapest–Beregszász), Bundovics Judit szabadfoglalkozású újságíró (Budapest), Györke László, a Kelet-Magyarország című Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei lap újságírója (Nyíregyháza).

második osztályba már ott jártam a hatosba (ma a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola /a szerk./) –, ott meg azért néztek ki eleinte a gyerekek maguk közül, mert én voltam a falusi, a paraszt. Persze néhány év múlva már voltak barátaim, akikkel azóta is tartom a kapcsolatot. Akkor váltam igazán magabiztossá, amikor beiratkoztam a sportiskolába és egyre jobb eredményeket értem el, elsősorban magasugrásban. Az utolsó két évet esti iskolában jártam, közben pedig asztalos és ács voltam Beregszászban a geológusok lakótelepének építkezésén.

Egyetemista koromban is értek meglepetések. Már másodikos voltam, amikor hivatott a kar dékánhelyettese, akít Auslandernek hívtak. Leteremtett, mert – szerinte – azt hazudtam az önéletrajzomban, hogy az apám éjjeliőr a beregszászi konzervgyárban, holott pap. Hiába bizonygattam: amikor felvételiztem, valóban éjjeliőr volt, csak később helyezték vissza papnak. Az történt, hogy apámat nem sokkal a szabadulása után valóban visszahelyezték

Beregújfaluba lelkipásztornak, de egy régi „barátja” feljelentette, mert a faluban konfirmáltak a fiatalok. A hatalom, ha már nem tudta még egyszer elhurcoltatni, megfosztotta hivatásától. Már nem emlékszem, hány évig, de jó hosszú ideig dolgozott a konzervgyárban. Auslander dékánhelyettes csak akkor ismerte el, hogy a felvételinél igazat írtam, amikor peccétes igazolást kaptam a konzervgyárból.

Diplomaosztás előtt igen szépnek láttam a világot: Balla László főszerkesztő állást kínált a Kárpáti Igaz Szó című megyei lapnál, az ungvári tévétől is volt egy halvány biztatás, Ungvár egyetlen magyar iskolájában is szívesen láttak volna. Nagy volt a csalódás, amikor eljött az ígéretek beváltásának ideje, mert közben lekádereztek és fennakadtam a rostán. Nem mondták meg, mi a gond, csupán annyit: sajnós, jelenleg nem tudnak alkalmazni. Így kerültem friss diplomásként a Badalói Általános Iskolába, ahol mindössze hat magyarórát kaptam a negyedik osztályban. A felső tagozatosokat ugyanis a tanácselnök képesítés nélküli felesége tanította magyarra. Ezért aztán kénytelen voltam angolt (!), fizikát, ábrázoló geometriát tanítani, hogy meglegyen a szükséges óraszám. Két és fél hónap múlva kapva kaptam az alkalmat, hogy Haranglára kerüljek, ahol már 14 magyarórát kaptam a felsőben, amellel rajzot és éneket tanítottam. Ez utóbbihoz érttem is egy kicsit, hiszen zeneiskolába jártam. Aranyos kis iskola volt a haranglábi, tizenhatnál nem volt több tanuló egy osztályban. Csak az volt a gond, hogy messze volt Beregszásztól, a tömegközlekedés pedig pocsek. Az első busz tíz óra negyven

percre ért ki. Vonattal jártam a szomszédos Bótrágyig, ott tartottam a biciklit, s azzal tettem meg a 6 kilométert, ha esett, ha fújt. Emlékszem, egyszer olyan jéges volt az út, hogy a süvöltő szél egyszerűen kivitte alólam a bringát. Tavaszki olvadáskor olyan sár volt, hogy az út menti árokban az úszó jégtáblákon ugrálva jutottam el az iskolába. Az persze kínos volt, ha elhasaltam és vizes ruhában kellett bemennem az órára. De a haranglábi gyerekek nagyon jól neveltek voltak, még a hátam mögött sem kuncogtak rajtam. Amikor végre 1977-ben sikerült bekerülnöm a járási lap szerkesztőségébe, az én áldott jó tanítványaim is megsirattak. Ma sem tudok közömbösen gondolni az utolsó napra. Még arra is volt gondjuk, hogy sebtiben ajándékot adjanak.

– Még nem kaptam választ, mi késztetett arra, hogy az áttelepülés mellett döntésél?

– Végül is az apró mozzanatokot rakom össze. De ha úgy gondolod, ugorhatunk. Nem sokkal azután, hogy 1976-ban

percre ért ki. Vonattal jártam a szomszédos Bótrágyig, ott tartottam a biciklit, s azzal tettem meg a 6 kilométert, ha esett, ha fújt. Emlékszem, egyszer olyan jéges volt az út, hogy a süvöltő szél egyszerűen kivitte alólam a bringát. Tavaszki olvadáskor olyan sár volt, hogy az út menti árokban az úszó jégtáblákon ugrálva jutottam el az iskolába. Az persze kínos volt, ha elhasaltam és vizes ruhában kellett bemennem az órára. De a haranglábi gyerekek nagyon jól neveltek voltak, még a hátam mögött sem kuncogtak rajtam. Amikor végre 1977-ben sikerült bekerülnöm a járási lap szerkesztőségébe, az én áldott jó tanítványaim is megsirattak. Ma sem tudok közömbösen gondolni az utolsó napra. Még arra is volt gondjuk, hogy sebtiben ajándékot adjanak.

– Még nem kaptam választ, mi késztetett arra, hogy az áttelepülés mellett döntésél?

– Végül is az apró mozzanatokot rakom össze. De ha úgy gondolod, ugorhatunk. Nem sokkal azután, hogy 1976-ban

megnősültem, a feleségem kezdte mondogatni, hogy át kellene költöznünk Magyarországra. Egy évtizeden át mondogatta, ám nem tudott meggyőzni. Egészen addig, amíg 1988-ban olyan trauma érte a családot – a nővéremet a hatóság halálba kergette –, amivel betelt a pohár. Következő év januárjában végleg döntöttünk: elindítjuk az áttelepülés ügyét. Az igazat megvallva, még akkor is abban reménykedtem, hátha nem sikerül. Mert akartam is jönni, meg nem is.

– *Milyen volt új hazádban a fogadtatás, nem éreztették-e veled, hogy bekerült, azaz „orosz” vagy?*

– Kassán élő bátyám, aki maga is áttelepült, nagyon bölcsen annyit mondott: nézd, öcsém, végül is a történelmi Magyarországról költöztél a mai Magyarországra. Másik bátyám, az egykori „könyvmoly” kevésbé volt nagyvonalú. De később, amikor kiderült, hogy ezután többet látjuk egymást, mert minden hétvégén hazamentem Beregszászba, és természetesen meglátogattam, még örült is neki.

A fogadtatással szerencsém volt: olyan emberekkel hozott össze a sors, akik megértéssel, sőt, szimpátiával tekintettek a kisebbségi magyarokra. Csak később kaptam meg – ismeretlenektől és névtelenül –, hogy könnyű volt nekem beleülni a jóba. Igaz, egy percig sem voltam munkanélküli, s erre büszke is vagyok. Mikor átköltöztünk, a Nyírségi Nyomdában volt egy korrektori állás. Természetesen elfogadtam. Öt hónap után, 1990 májusában a Határszél című hetilaphoz szegődtem terjesztőnek, persze, közben annyit írhattam, amennyi belém fért. Talán ez az egy év volt a legszebb, hiszen rövid időn belül megszerveztem, hogy a lap rendszeresen eljusson Kárpátaljára. Ez roppant egyszerű volt, mert magam szállítottam. Egyre több cikk jelent meg Kárpátaljáról, s egyre népszerűbb lett a hetilap „rég” hazámban. A csúcs az volt, amikor a főszerkesztőnek, Burget Lajosnak sikerült rávenni a Soros Alapítványt, hogy finanszírozza meg a Kárpátaljára szállított példányokat. Volt olyan, hogy nyolcezer példányból kétezret vittem ki. Ezért is érintett fájdalmasan, amikor 1991 júliusában megszűnt a lap.

Azt mondom, továbbra is szerencsém volt, mert Angyal Sándor, a Kelet-Magyarország főszerkesztője rögtön felvett. Igaz, nem főállású újságírónak, hanem lapkorrektornak, de itt is annyit írhattam, amennyit bírtam. S néhány évig vevők voltak a lapnál a kárpátaljai témákra is. Jó ideig a Kelet-Magyarország pénteki és szombati számát hordtam át Kárpátaljára. Lényegében addig, amíg a Nyírségi Nyomdában készült az újság.

Azt soha nem mondta nekem senki, hogy „orosz”, igaz, valószínűleg kiröhögtem volna. A névtelenül kellemetlenkedni akarókkal pedig soha nem foglalkoztam.

– *Megtaláltad a számításodat?*

– Attól függ, mire számítottunk. Ha a pályafutásra gondolsz, akkor igen is meg nem is. Egy megyei napilap mindenképpen előrelépés az egykori járási laphoz képest. Viszont amióta átköltöztünk, elfelejtettem novellát írni. Igaz, odahaza sem sok széppróza jött ki a tollam alól, de azt ott számon tartották. Viszont bőven kompenzált, hogy 2002-ben megjelent első könyvem, az „Élet özvív után”. Nem széppróza, hanem lényegében riportgyűjtemény, amely a 2001-es beregi árvízről, az újjáépítésről szól. Fotós kollégám, Balázs Attila képei illusztrálják gazdagon. Bár ez itt nem a reklám helye, de egy mondat hadd szóljon a kiadóról, az Épker Kft.-ről is, amely nem arról nevezetes, hogy könyveket ad ki, hanem arról, hogy ez a cég építette újjá szinte az egész Tákos települést.

Azért hadd tegyem hozzá, hogy bár annak idején nem örültem, amikor a feleségem állandóan mondogatta: költözzünk át, viszont bölcs döntés volt, s ha az ő „számítását” veszem figyelembe, akkor telitalálat. Agnes lányom az én nyomdokaimon jár, de sokkal tovább lépett, hiszen ma a Debreceni Egyetem oktatója, készül a kisdoktoriája, tanulmányait komoly nemzetközi szakfolyóiratok közlik. Péter fiam utolsó éves a nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnáziumban. Őt a reál tudományok érdeklik.

Györke Lászlóval Szöllősy Tibor beszélgetett.

Bella István

Halotti beszéd

*néhai Bella István
karpaszományos honvéd
sirtalan sírja fölött*

Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz!
Ha elsírjuk róla a havat, ha a földet
elhányjuk róla, talán találunk
kardbordát, csontsípót, csigolyagyöngyöt,
talán találunk a szíve helyén
Északi Fényt, s fekete csöndet.

Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz!
Az itthoni eget, lehetőséget
emeljük szájához, mint a tükröt,
hátha bepáráll, hátha él még,
hátha elfelhősül a kék ég,
hátha fölül, s hátha ránk ümmget,
csöndbozontú szája ránk mordul,
szakállából, havas hajából
kifésüli a férget, a földet.

Gyere, fiam, menjünk el apádhoz!
Te, a hadiárvagyp, én, a hadiárva föld.
Menjünk – füvekként araszolva,
vakondként a földet púpolva,
menjünk – sírokként hullámolva,
sírbarázdákként ringva, ringlódva,
új temetőként kiáradva,
ó-temetőként kiszáradva,
süppedt sírokként apályolva –

menjünk Donkanyar-apánkhoz,
Voronyezs-Donkanyar-apánkhoz,
Isonzó-Galícia-apánkhoz,
Világos-Temesvár-nagyapánkhoz,
Ob-Jenyiszrej-öregapánkhoz,
Volga-Káma-szüleapánkhoz,
vén-sír-Atlanti Óceán-apánkhoz,
a Szabadság Szobor-kopjafához,
a Fáklya-ravatali gyertyához,
gyere szanaszét-apánkhoz
szanaszét-szívú, szavú apánkhoz.

Egyik lábunk Északnak menjen,
másik lábunk Delelő Délnek,
Balsors-véres-kard kezünket
nyargaltassuk kopjás Keletnek.
Koponyánkat, Gellért hordóját,
gurgassuk keresztres Nyugatnak.

Nincs zöld, hol ne füvelltünk volna,
föld, hol ne röglöttünk volna,
ég, hol páránk ne egessedne,
ág, hol porunk ne leveledne,
eleven ekékkal a tengert
szántottuk sírokkal a tengert,
fölszántottuk sírral a földet,
eleven sírokkal a földet,
s vetettünk bele élő embert,
búzaunokát, rozsszüléket,
arattunk láncot, láncos lángot,
üszög-időt, pipacs-igéket.

Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz!
Gyere velem,
Fiam!

Emlékezés egy volt diák szemével

50 éves a csapi magyar középiskola

A mai gyerekeknek teljesen természetes, hogy iskolába járnak. Hogy mennyire nem így volt ez régen, arról sokat tudnak mesélni azok az egykori diákok, akik még nem azért mentek iskolába, mert muszáj volt, hanem azért, hogy továbbtanulhassanak. A tanulás ugyanis egyáltalán nem volt egyértelmű abban az időben, még öt évtizeddel ezelőtt sem. A Csapi 2. Számú Középiskola fennállásának 50. évfordulója kapcsán diákkori élményeiről, emlékeiről faggattam a tanintézet első kibocsátású végzős osztályában érettségizett diákját, Kádás Erőtt.

— Tiszaásványból jártam Csapra iskolába. Leginkább gyalog, később kerékpáron, télen pedig korcsolyán vagy sítalpon a holt Tiszán tettük meg a városba vezető utat. A hét általános befejezése után, 1953-ban a barátommal, Sebők Imrével — magyar iskola nem lévén — beiratkoztunk az orosz iskolába, de félévkor kimaradtunk és elmentünk dolgozni a kolhozba.

— Hogy telt ez az év?

— Döcögösen, nehezen. Fiatalok voltunk, így mindig oda küldtek minket, ahol igencsak meg kellett fogni a munka végét. Tavasszal a melegágyakat szedtük szét, május végén pedig megkezdődött a kaszálás, majd az aratás. Gyűrtük egészen nyár végéig, amikor is odaértünk Csapnak arra a részére, ahol az iskola épült. Délidőben, ami a többiek pihentek, mi elmentünk megtudni, hogy megnyílik-e szeptemberben az iskola. Azt mondták, igen. Mi akkor abbahagytuk az aratást, már délutánra sem mentünk vissza, olyan nagy volt az örömünk. Másnap beadtuk a papírjainkat és vártuk a tanév kezdetét. Örültünk, hogy tanulhatunk, hisz láttuk a különbséget munka és munka között, s a tanult embert abban az időben — ha csak középiskolát is végzett — többre nézték.

— Mire tetszik legszívesebben visszaemlékezni?

— Minden szép volt. Nincs egyetlen rossz emlékem sem. Az osztályfőnökünk, Medenci Ágnes, nagyon szeretetreméltó pedagógus volt. Sajnos ő már nem lehet közöttünk. A másik osztályt Skotnyár József vezette, aki később igazgatója is volt a tanintézetnek. Nekem falusi gyerekként nagyon sokat jelentett az életemben, hogy továbbtanulhattam.

— Közbejött 1956. Milyen hatással volt a forradalom a tanítás menetére? Hogy magyarították a tanárok a diákoknak a történeteket?

— Nem szünetelt a tanítás, de nagyon szörnyű, sőt rettenetes volt hallani a tankok dübörgését. A városban mindenütt tankokat lehetett látni. Az eseményekhez nem emlékszem, hogy bármilyen magyarázatot fűztek volna a tanárok, de óva intettek mindenkit attól, hogy belekeveredjen valamibe. Felhívták a diákok figyelmét arra, hogy ne álljanak szóba idegenekkel, óvakodjanak a gyanús emberektől.

— Hogy zajlott a ballagás öven évvel ezelőtt?

— Más volt akkor a szokás. Még nem öltöztek a végzősök egyforma ruhába, mindenki azt vett fel, amije volt, természetesen ünneplőbe öltöztünk. Egy szekérre egy csobolyó bort tettünk, azzal jártuk végig az utat a másik iskoláig és vissza. Este bankettet rendeztünk, éjfélkor pedig kimentünk a Tisza-töltésre.

— Változott-e azóta a tanintézet kinézete?

— Ma már sokkal szebb az iskola és környéke. Az épülettel szemben futballpálya van, régebben itt csak a pusztai mező volt. Az évek során bővítették a tanintézetet, többször is hozzáépítettek, osztálytermetet, tornatermet stb. toldottak hozzá. Ez azt jelenti, hogy több a gyerek, illetve hogy igény van a magyar oktatásra, és ezt örömmel veszem tudomásul.

— Ernő bácsi később tanár lett, hosszú éveken át igazgatta a Bótrágyi Általános Iskolát. Egykori osztálytársai közül kiből mi lett?

— 42-en végeztünk a két osztályban s a java részük továbbtanult. Van közöttük repülőmérnök, alezredes, orvos, sok tanár, hivatalnok, tisztviselő, vámos, többen helyezkedtek el a vasúton és a kereskedelemben. Egyszerű munkás nagyon kevés maradt. A harmincéves találkozáson beszámoltunk, hogy kiből mi lett, és megbizonyosodtunk, hogy mindenki megállta a helyét.

B.GY.

Összegyűjtött történelem

Néhány évtizeddel ezelőtt indult el az iskolákban az a hatalmas munka, amelynek eredményeképpen a települések múltjával kapcsolatos tárgyi emlékeket kutatták fel és gyűjtötték össze a tanulók és a pedagógusok. Ezekből a darabokból alakították ki az iskolamúzeumokat. Sajnos, ma már csak kevés helyen maradtak meg az összegyűjtött edények, használati tárgyak, korabeli ruhák, egyéb eszközök, de a Papi Általános Iskolában ma is őriznek minden darabot.

— A múzeumot 1986-ban alapította Kecskés Béla, aki történelmet tanított iskolánkban — tudom meg Lakatos Mária magyartanárnőtől a régiségek között bolyongva. — Azóta nagyon sok tárgy eltűnt, de számos új darabbal is gazdagodott a gyűjtemény. Némi átalakítást kellett végeznünk a folyosónak azon a részén, ahol kialakítottuk a múzeumot, hogy meg tudjuk óvni az értékeket: fallal kerítet-

mondja, a „hálóruha” egy uradalmi birtokról való, a faluban élő földesúr felesége viselte, s az egész csupa hímzés.

Van itt a '30-as évek divatját idéző menyasszonyi ruha is, aminek a fityulája, sajnos, az évek során elveszett. Megmaradt abból a korból egy kötény is, amit az idősebb asszonyok viseltek: akárcsak a mai nők az otthonkát, rávették a felső ruhára, úgy dolgoztak.

tük el a szekrényeket — tájékozot beszélgetőtársam.

Külön polcra tartják a múlt század elejéről származó iratokat, a község történelméhez kapcsolódó dokumentumokat, de megtalálható itt például A Pál utcai fiúk c. könyv korabeli kiadása is.

A falakat kézimunkák díszítik, amelyek a falu ügyes kezű asszonyait, leányait dicsérik. Ők készítették valamennyit, hisz a mai napig hagyomány Papiban a hímzés, a szövés.

A múzeum másik részében déd- és ükanyaink korából való edények — csuprok, korsók, kancsók — háztartási eszközök, konyhai felszerelések találhatók. A tárgyakat olyannyira megvigyázták a lelkes gyűjtők és pedagógusok, hogy azokat akár ma is használhatnánk.

Több rendbeli ruha is helyet kapott a múzeumban.

— Nagyon büszkék vagyunk erre az 1927-ből való darabra és örülünk neki, hogy ilyen jó állapotban maradt meg — mutat a tanárnő az egyik hófehér „bugyogóra” és blúzra. Mint

A múzeum egyik legértékesebb darabja egy szintén múlt századbeli könyv Csehszlovákiai magyar tanítók almanachja, 1918—1933 címmel. Akötet azért olyan féltve őrzött kincs a papi tanároknak, mert a környékbeli falvakban oktató magyar pedagógusok is szerepelnek benne: például Bordán József Hetenyben, Fazekasné Martin B. Kaszonyban tanított azokban az években, de szalókai és bereg-szászi tanítók neve és fényképe is benne van az almanachban.

Mennyire másképp értékelik manapság a pedagógusok munkáját! Pedig sokan közülük igencsak rászorgálnának egy-egy dicsérő szóra, arra, hogy az utókor is emlékezzen a nevükre. Nem is beszélve az olyan lelkes „napszámosokról”, mint Lakatos Mária, aki nem hagyta tönkre-menni múltunk értékeit s tanítványait is arra ösztönzi, hogy ismerjék meg, kutassák tovább a településükkel kapcsolatos eseményeket.

gyöngy

Füzesi Magda

Kósa Anna balladája

Ősz volt. Fényes és diadalmas.
Vonult előre a csapat.
Mögöttük tábortűz. Hatalmas
lángja már-már az égbe csap.

Kósa Anna rakja a máglyát,
fényénél fiát keresi.
A szél felkapja mormolását
és tűzbe hullnak szavai:

“Most viszik Pétert a városba,
elkísérném, de nem szabad.
Kimostam két ingét habosra.
Ne bántsátok a fiamat!

Mondják, messze van az a város,
és hideg szívére ölel.
Csókja megváltó vagy halálos,
s csak kárhozottan enged el.”

... A harmat szállt Péter szemére,
testét hazai föld borítja,
s a többiek—mind Árpád vére—
hús férfi hullott ott a sírba.

“Ti, hangyák, lassan járjatok,
s ti is, irgalmas bogarak:
—a földben rózsátó zokog—
ne bántsátok a fiamat!”

Kósa Anna rakja a máglyát,
görnyedt hátát eső veri.
A szél felkapja mormolását.
A három nap múltát lesi...

Vári Fábrián László

VILÁGTALAN CSILLAG

Mint akit kúvik hangja hív,
mint akit bolygófény vezet,
a gyötrelmek aknamezején
beszélni tanulva lépeget,
aki már régóta nem gyerek,
csak annak láttatja magát,
merthogy egy léghuzat leverte
delelőjéről csillagát.

Az a csillag világtalan,
bujdokol maga is, nem ragyog.
Ti mutassatok jó utat,
szerelmes, nőnemű angyalok,
mert Szeged alatt a bárka vár,
s lódulna máris fölfelé
a megháborodott Tiszán.—
Csakhogy a víz az Istené!

És megfordulnak a habok.
Röpítik átal Szolnokon,
örvény se tépi, nem akad el
Záhonyon túl a zátonyon.
Oly ismerős és dús a táj!
Kecsegeraj ezüstje szárnyal,
s leszáll a vacsoraidő
piruló szalonna illatával.

Péterfálnán most zeng a nyár,
szomjadra forrás ad vizet,
eltitkol minden ölelést,
hallgat a Szerelomsziget.
S ha ingeden rúzsfont virít
hidd el, hogy arra sincs zavunk.
Lépj ki a partra Kiss Ferenc,
Ugocsában itthon vagyunk.

Zubánics László

SZERELEM

Délután volt, a kellemesen áradó melegség már-már a
nyári alkonyt idézte. A levegő telítődött a közeli mezőn
pompázó virágok és a part menti füzes illatával.

Itt, messze a nyüzsgő világ mesterséges zajaitól csu-
pán a széles folyó sodrásának halk morajlása, eltévedt mé-
hek zümmögése és a felszín fölé ugró halak csobbanása
törte meg, érzékeltette a csendet.

Ez a csend, a nyugodt környezet méltó volt félénk mo-
hósággal beteljesülni vágó szerelműkhöz.

Fűzfák alatt ültek. A belső láng egyre forróbban nyal-
dosta egész lényüket, felizzította az arcukat, de moccanat-
lanul, türelmesen néztek egymás szemébe.

Az égbolt világoskékén feszült, mintha a tavaszi esők
kimosták volna belőle a sötét tónusokat. Néha apró, fehér
felhők szaladtak el a Nap előtt, sietősen, árnyékuk alig érint-
tette a fűzfák lombzatát.

A folyó visszatükrözte az égbolt tiszta színét. Ugyanez
a kékség elevenedett meg a lány szemében. A fiúnak úgy
tűnt, ezek a szemek énekelnek, a füzes madaraihoz hason-
lóan szerelmes dalt, amellyel elkápráztatják leendő párju-
kat. A fiú hallani vélte a dallamot, az ő szeme is dalra fakadt.

Ajkukon nem születtek szavak. Hagyták, hogy a két
szempár fejezzen ki mindent, ami kavargó bensőjükből fel-
törni vágyik. A lányt kezdetben kissé zavarta a fiú mélybar-
na nyugalmat árasztó tekintete, ám amint viszonthallotta a
fiú szemének énekét, izgatottsága elillant.

A fiú váratlanul talpra állt, bemezéskedett a vízbe. A
lány aggódva, lélekben felsikoltva nézte. A lengedező szél
is megállt egy pillanatra, mintha kíváncsi lenne, mi történik.
A fűzfák megdermedtek: ők tudták, mennyire veszélyes a
folyó sodrása, amellyel ők maguk is csak erős gyökérze-
tüknek köszönhetően dacoltak.

A fiú éppen csak megmártózott a partközeli, viszony-
lag szelidebb áramlásban. A lány megkönnyebülve látta
visszalépdelni a partra, s amikor tekintetük ismét egymás-
ba fonódott, a szomorúfüzek is megvidámodva engedték
át lombjukat a szél játéknak; mintha a lány hosszú, szőke
haját akarták volna utánozni, amit magasra lebbentett és
szétborzolt a szellő, pajkosan játszadozva a zilált fűrtökkel.
A lány nem törődött vele, a fiúra figyelt.

A fiú riadtan érezte, mennyire elhatalmasodik benne a
vágy: megérinteni a lány haját, arcát, cirógatni piros ajkát,
majd ölelkezve elheverni és szótlánul bámulni — a magas-
ba nyargalászó piciny, áttetsző felhőket.

Szándékká makaesülő vágyát megsejtette a szél; egy
pillanatra széthajtotta az ágakat, utat engedve a lány haját
bearanyozó fénysugaraknak.

Mintha erre a jelre tenné, a fiú keze megmozdult; las-
san, remegősen — mintha mégse tudná, mit akar, akarja-e
valójában — kinyújtotta a lány felé.

A túlsó part azonban elérhetetlenül messze volt.

Kőszeghy Elemér

sámánsírárok

elhagyta
hold-anyám,
nap-apám:
renyhe istenek
morzsáin élek
születésem óta,
porban, koromban
lelem sokszor hazám,
szemem, fülem, ajkam
iszonynal beszórva.
árva vagyok.

így önmagammal játszom
egyre vesztebbül ...
homlokomon szentjel
hiába ragyog:
agyam tengelye
a rontás felé ferdül.
elhagyta hold-anyám,
nap-apám, az istenek
déliab-hajnalából élek.
győzők-e egykeségem
penge-alkonyatán,
vagy elátkoznak züllött,
a tűz és a fény árvája vagyok, árva költemények?...

Tárczy Andor

Maradok

Uram, én maradok glóriásnak,
Fekete kenyéren krónikásnak.
Vacogó, szerető utcalénynek,
Lángnyelő, lányesenő lány csibésznek.

Uram, én maradok tiszta hittel.
Sokszor szidtalak, mégse űz el.
Hagytam és akartam a kísértést.
Lenyeltem s kiköptem minden sértést.

Uram, engem is tövis tépett.
Nekem is kínáltak mákonyt, mérget.
Gúnyoltam. Csúfoltak. Belém rágtak.
Vállamon tipródtak. Úgysem szálltak.

Uram, én maradok glóriásnak.
Nem az ég. Nem a dics. Csak hogy álljak.
Cefetül, cifrában minden másnál.
Legyen szép örömed, hogy megváltásál.

**Bakos Kiss Károly
Csavarok
(Barátainknak)**

Tekerednek a csavarok
Fogaskerekek
Már semmit sem akarok
Csak szeretek
Forogni mozdulatlanul
Ahogy a menetek
Rendje elsimul
Lenni veletek

Népdal

Túl a sok-sok dróthatáron
Anyám jár a kútra nyáron
Vödrét folyton hitbe mártja
Vak hitének fény az ára

Hogy ha nem lesz fény a bére
Nem hajolhat kút vizére
S anyám szomjan hal
a nyáron
Túl a sok-sok dróthatáron

Weinrauch Katalin

Látóasszony

A jeggyűrűt akkor már rég nem viselte az ujján, nem volt ajánlatos aranyat hordani, még ha egy elvékonyodott karika is volt az. Sok szóbeszéd járta, igaz, nem igaz, ki tudja, de hallott olyasmit, hogy a katonák, akik mindent gyűjtenek, — leginkább karórákat, — ha meglátnak valakin gyűrűt, azt “elzabrálják”, kiméltlenül lecibálják a kezéről, néha akár úgy is, hogy a nők ujjá közben eltörlik. Így hát egy zsinigre fűzve a nyakában hordta, mélyen a melle közé eresztve, hogy senki ne lássa. A többi ékszerét apránként, titokban eladogatta, mert enni kellett és a tél is itt volt a nyakukon.

...Ha az urát nem viszik el a többi ártatlan férfival együtt arra a bizonyos háromnapos munkára és ő nem megy utána túl a hágón kétszer is abba a lengyel nevű városba, talán megmaradt volna még egy-két darab a kislány számára is. Elpocsékolta, mindent elpocsékolta és milyen feleslegesen! A lágerparancsnok csak ígérte, hogy hazaengedi az ő Jós-káját, amikor odaadta neki a férje arany Doxa zseboráját: nyugodtan menjen haza, legkésőbb három nap múlva otthon lesz az embere. Olyan becsületesnek látszott; jól beszélt németül, így megértették egymást. Hogy reménykedett a kislánnyal, mennyire várták a karácsonyt, hogy a Jézuska hazahozza apukát. Ennyire csalódni egy emberbe, pedig igazán jó emberismerőnek tartotta magát... eddig...

Már olvadt a hó, február vége, vagy március eleje lehetett, amikor egy szerdai napon a piacon valaki egy cédulát dugott a kezébe. Azóta sem tudja, ki volt az, egy pillanat alatt történt az egész. Kásás latyak borította az egész piacot, arra figyelt, hogy a hólé be ne csorogjon bokáig érő hócipőjébe, így csak a lába elé nézett, amikor valaki erőteljesen meglökte hátulról és megszorította kötött kesztyűjébe bújtatott kezét.

Méltatlankodva fordult vissza, goromba szavak tolultak a szájára, de nem volt kinek

mondani, mert közvetlenül mögötte akkor már nem állt senki. Tanácstalanul nézegetett maga körül, hülye vicc, gondolta, ám ekkor markában megzizzent a papír. Úgy érezte, megfordul vele a föld, amint rápillantott a kissé elkoszolódott, gyűrött cetlire. Ezer közül is megismerte volna Jóska írását. Kabátzsebébe rejtve, markában görcsösen szorítva a darabka papírt, szinte futva ment hazáig és csak benn, a meleg konyhában, amikor becsukta maga mögött az ajtót, vette elő a zsebéből. Letette a konyhaasztalra, aztán remegő kézzel kisimította és lassan olvasni kezdte.

Az asszony utána sokáig ült mozdulatlanul, dermedt lélekkel és gyűjtögette magában az erőt, hogy a kislánynak is képes legyen elmondani, megmondani az igazat, amit az apja írt. A levelet egy lágerkórházból küldte az ura, valahonnan az Urálon túlról. A halálos ágyán írta búcsúszavait; már úgy érzi, az életben nem látja többé szeretett feleségét, aranyhajú kislányát. Istenem, tördelte az asszony a kezét, hogy mondjam meg Eszternek, aki imádja az apját és minden este azért imádkozik elalvás előtt, hogy a Jóistenke hozza vissza, vezérelje haza apukát... Hogy mondjam meg ezt egy öt évesnek, Istenem, hogyan?

Az asszony ezt már hangosan kiáltva mondta és vádolón meredt az ablakon benéző közönyös, szürke égre. Arcát égette szünni nem akaró, patakzó könnye, lelkére sziklaként nehezedett a tehetetlen fájdalom, vállá megroskadt a bánat súlya alatt. A szürke felhőkön keresztül egy pengevékony, fénylő sugár utat vágott magának, beszökött a bepárasodott tüveg keresztül a konyhába és megcirógatta a konyhaszéken kuporgó asszony szomorú arcát. Az asszony felémelte a fejét, hallgatózva figyelt, aztán a maga számára is váratlanul elmosolyodott: cinke, egy kis cinke énekelt a barackfán. Ruganyosan állt fel a székről, mintha kicserélték volna, mintha nem is az előbbi asszony lenne. Döntött: nem

szól Eszternek! Úgy érezte, az apja nem halt meg, haza fog jönni!

Eszter hatodik születésnapja után járta be a hír a várost a látóasszonyról. Az asszony nem hitt ezekben az újonnan feltűnedező, ki tudja honnan jött, mindentudó jósnőkben — magában csak sarkatánoknak hívta őket, — de az asszonyok, akik elmentek hozzá, csodákat regéltek és hárman is voltak az ismerősei között, akik megesküdtek rá, hogy pontosan bekövetkezett, amit megjósolt nekik: mindhármuknak hazajött az ura a lágerből...

A júliusi rekkenő meleg rátelepedett a városka poros utcáira, az epres fái szórakozott unalommal potyogtatták fehér és lilásfekete, mézédés termésüket az alattuk hancúrozó gyerekekre, akik reggeltől estig az epresben játszottak. Az asszony nem tudta, nevensene, vagy sirjon, amíg Eszter hajából, testéről és nem utolsósorban ruhájáról igyekezett lemosni, eltüntetni a sötét gyümölcsfoltokat, mert a gyerekekre véletlenül sem a fehér eper hullott, csakis a lila. Megáldott veled az Isten, te lány, hogy nézel ki, hogy vigyelek így magammal? Csüggedten nézte a gyerek lila foltokkal tarkított pipaszárvékony lábát: hogy adjak rád fehér zoknit, szandált?

— Sehogy — nevetett a gyerek. — Miért nem mehetek mezítláb?

A por selymes volt és szürke. A gyerek élvezettel taposta meztelen talpával a puha port, időnként felkacagott, amikor lábujjai közül, mint tűzhányó kráteréből a láva, kilőtt a por és legyezőként széjjelnyílván kavargott a levegőben, majd lustán visszahullva vastagon megült a lábfején, lábujjain.

— Rosszabb vagy, mint egy utcagyerek, mit mondana apád, ha látná...

— Semmit! — rázta meg a gyerek csapzott, szőke fejét. — Aki meghalt, az már nem tud mondani semmit!

— Mit beszélsz? — cövekelt le az asszony az út közepén. — Ki mondott neked ilyet? — markoltam meg vak dühvel a gyerek vékonyka karját.

— Ne, anya, fáj! Joli mondta, hogy apa már nem él. Ezt mindenki tudja, folytatta a kis-

lány dacosan, te is tudod, hiszen te beszéltél az anyjával...

— Apa él, érted, és hazajön!.. Most azért megyünk el ahhoz a... a... jósnőhöz, hogy ő is megmondja, megerősítsen hitemben. Azt akarom, hogy te is halljad, azért viszlek magammal.

Az asszony hangja elvékonyodott és az utolsó szavaknál bizonytalanná vált. A gyerek szánakozva nézett az anyjára és hangja öregesen, sokat megélt emberek tapasztalatával csegett, amikor halkán válaszolta:

— És ha nem azt mondja, amit hallani szeretnél...

A látóasszony a Vladekek házában lakott, ez volt az utca legalacsonyabb háza. A járda színelt az utcai ablakkal és az udvarra négy lépcsőfokon kellett lemenni. A ház végén volt a kis külön bejáratú szoba, amit a sokgyerekes Vladekek máskor is kiadtak alberletbe, így került oda a jósnő is.

Vastag, durva pokróc volt az ajtóra akasztva, hogy a bezúduló meleget felfogja, az ablakot sötét papír takarta, így a kinti vakító napfény után, belépve a szobába teljes sötétben találtak magukat. Vaksin álldogáltak a küszöbön, a szoba mélyén ágy lehetett, mert hallatszott, ahogy megreccsen, aztán két meztelen talp csusszan le a padlóra.

— Na, mit álldogálnak ott, lépjenek már beljebb — zendült fel egy mély, kissé érdes hang, amelynek gazdáját még mindig nem látták. Dallamosan felnevetett:

— Igaz, hiszen nem láthatnak semmit a kintyi világosság után. Várjanak. Így ni.

Gyufa lobbant: sercegve, kínlódva pislákolni kezdett egy aprócska gyertya, amelynek halvány fényénél végre látni lehetett a szoba mélyében meghúzódó asszony sziluettjét, s a szoba szegényes bútorzatának körvonalait.

— Oda üljön le, mutatott ujjával egy szőke, a gyerek álljon a háta mögé.

Hangja nem volt parancsoló, inkább halk és monoton, mégis valami megmagyarázhatatlan szuggesztív erő rejtett benne.

— Régen várom. Sokáig töprengett, eljőjjön-e... Adja ide a levelet, amit az ura küldött. Biztos, hogy az ő írása?

■ A nő leült az asztal túlsó felére, a gyertyát beljebb tolta az asztal közepéig és egy nagy, vékony falú üvegpotharát helyezett mellé, amelyet egy kancsóból félig megöntött vízzel. A derengő fényben kinyújtotta a kezét: a karikagyűrűt is kérem! Újra felnevetett azon a bűgő, dallamos hangon, amelyet már egyszer hallott, amikor beléptek hozzá:

— Ne féljen, nem veszem el, nyugodtan emelje ki a selyemszálat a melle közül, oldja le róla a gyűrűt; e nélkül nem tudom megidézni az urát, nem tudhat meg róla semmit...

Az asszony merev ujjakkal, céltalanul kotorászott ruhája kivágásában a gyűrű után: a szomszédoktól tudhatja, csak tőlük, hogy itt hordja. De hiszen senki nem tudja, csak Eszter, ő mondhatta el...

— Nem, senki nem mondta el, ne törje rajta a fejét — hallotta a látóasszony közönyös hangját. — Na végre, csakhogy megtalálta — csipentette két ujjá közé a vékonyka karikát, aztán szeméhez emelte és a gyűrűn keresztül bele nézett a gyertya lángjába.

A kislány szája elé kapta a kezét, hogy fel ne sikoltson. Mintha egy óriási nagytűn nézett volna az asszony, akkora nagynak tűnt a szeme az arany keretben és élettelenül, mozdulatlanul meredt a rebegő lángba. Lassan emelte el a szeme elől és halk csobbanással ejtette bele az üvegpothárba. A víz vad hullámszázba kezdett, felfutott majdnem a pohár széléig és olyan sötét lett, mint a feketekávé. Aztán ahogy csilapodott a hullámszáz, úgy lett egyre világosabb, egyre tisztább a víz és a pohár alján jól kivehetően egy sírdomb jelent meg. Elhanyagolt, gázos földhalom volt, a fejfa helyén egy kis fatábla volt a földbe szúrva, melyen valami írás látszott.

Eszter anyjának szájából fájdalmas, panaszos sikoly tört elő, kezét kétségbeesett mozdulattal nyújtotta a pohár felé, de a jósnő hangja megállította: nem a maga férje, nem látja?

Az asszony közelebb hajolt a pohárhoz: a felirat cirill betűs volt, és "M" betűvel kezdődött, tehát biztos, hogy nem a Jóska sírja. De akkor kié és ő miért látja?! Zavartan fordult a

jósnő felé, s a homály takarásában ülő asszony nem is késett a magyarázattal: egy ezredes; lassan kibetűzte a nevet és a halál pontos időpontját. Mond magának valamit ez a név?

Eszter feszülten várta anyja válaszát, mert biztos volt benne, hogy már hallotta tőle ezt a nevet: a légerparancsnok volt, neki adtam Jóska arany zsebóráját, mondta halkan az asszony. Azon a napon halt meg, amikor én ott jártam, vajon mi történhetett vele? Rendesen embernek látszott, megbíztam benne. Hát ezért nem... már nem tudta elengedni az uramat... szegény... A víz csendes hullámot vetett, amellyel elmosta a sírhalmot, helyette narancsszínű fényvillant fel az előbbi kép helyén: akna, mormolta a jósnő. Nyilván ez végzett vele.

A víz újra megmozdult, tarajos tajtékot vetett és hallhatóan nekiütődött a pohár szélének, aztán mintha láthatatlan kéz kavarná egy láthatatlan kanállal, forogni kezdett körbe-körbe, majd a pillanat egyetlen töredéke alatt lecsitult és olyan mozdulatlan, sima lett a teteje, mintha olajat öntöttek volna rá.

Egy kórteremnek látszó helyiséget láttak a pohárban. Szorosán egymás mellett fehér vaságyak álltak, mindegyiken feküdt valaki és a gyerek, átölelve anyja vállát, igyekezett közelebb hajolni a pohárhoz, hogy lássa, melyik ágyon ismeri fel az apját. Az asszony rákönyökölt az asztalra, úgy kereste az ismerős arcot, de egyikben sem ismerte fel emberét. Ekkor egy szikár, beesett arcú alak jelent meg az ágyak között, fehér köpenyt viselt és valamit osztott a betegek között.

— Jóska, apa — hangzott fel egyszerre az asszony és a gyerek hangja.

Mintha a színpad elé függönnyel húztak volna, úgy sötétedett el a kép és tűnt el a látomás. A gyertya halkan sercegett és az asztalon ott állott egy üvegpothár félig megtöltve vízzel.

— Nos, megkapta a választ, megnyugodhat — hallatszott a jósnő érzelmeiktől mentes, majdhogynem közönyös hangja. — El apád, láthatod,

címezte a gyerekek mondanivalóját és haza fog jönni... A pénz tettyék oda az asztal szélére, fölösleges közelebb jönni. Vigye a gyűrűjét, levelét, itt ne feledje...

A kinti fény elvakította az asszonyt és a kislányt. A gyerekek a küszöbről vállá fölött még vetett egy kíváncsi pillantást háta mögé a titokzatos szobára, de benn a gyertya már nem égett, csak a sötét ásitott utánuk.

Vladekné kinn állott az utcán, a kapufát támasztva pipázott.

— No, mindent megtudott? — fordult Eszter anyjához.

— Meg. De mondja csak, Vladekné, ki ez a jósnő, honnan jött? Fiatal ez vagy öreg?

— Tudja a fene. — Pipáját ki véve szájából sercintett egyet a porba, úgy folytatta: — Egy vénasszony szokott jönni hozzá, az vette ki neki a szobát is. Nem járkál el ez sehova, az asszony vásárolgat neki ezt-azt... Késő este néha kijön a szobából, de olyan későn, hogy akkor mi már többnyire alszunk. Meg néha hajnalban... Nem tudom, milyen, mert mindig egy vastag fekete berlinerkendőt borít magára, ami alól még az orra sem látszik ki... Nagyon titokzatosnak teszi magát, de engem nem érdekel, mert rendesen fizeti előre a házbért. Nagyot szortyogtatva a pipáján megcsóválta a fejét:

— Az biztos, hogy amit megmond, az úgy igaz, az hét-szentség!

A szeptember kegyes volt az emberekhez, nem hozott esőt, ködöt. Eszter anyja mellett kuporgott a konyhaszéken és kiskutyaként szimatolta a fazékban fővő szilvás gombóc és a piruló zsemlemorzsa menyeyi illatát. A nyitott konyhajtó előtt heverő kutya is felfelemelte a fejét és lehunyt szemmel élvezte a napot meg a konyhából áradó ígéretes szagokat. Az utcaajtó váratlanul megnyikkant, Bodri a hangra odakapta a fejét, kettőt kaffantott, aztán ismét a konyhának szentelte minden figyelmét.

Biztosan a szomszéd, gondolta az asszony, azért nem ugat a kutya. Kikukkantott az udvarra, ám legnagyobb meglepetésére egy rongyokba bur-

kolt, emberi formájából kivetkőzött, dagadt lábain járnai alig bíró koldust pillantott meg a szomszédasszony helyett.

— Uram Isten, de szerencsétlen... még nálunk is szerencsétlenebb. Eszter, vigyél neki egy darab kenyeret, szegény, biztosan éhes... Az asszony a szívéhez kapott: Jézusom, de hiszen a kutya nem enged fel idegent az udvarra, most meg nem ugat... Teremtőm, el ne hagyj!

— Zsuzsikám, hát nem ismereszte meg, én vagyok, Jóska, hazajöttem...

Az asszony úgy vetette magát a koldus karjaiba, mintha maga a walesi herceg nyújtotta volna ki feléje ölelő karját.

— Hazajöttél, édes Istenem, hát itt vagy, igazat mondott a látóasszony...

— Apa, apukám — ismerte fel a koldusban végre a gyerek is az apját. Aztán, mintha csak az lenne a legfontosabb, izgatottan kérdezte:

— Mondd, mit sztozgattál te a kórházban a betegeknek, tudod, akik ott feküdtek sorban a fehér vaságyakon...

— Orvosságot. Szanitéc voltam egy német orvos mellett... De miért kérdezed és te ezt honnan tudhatod, kislányom...

— Láttam. És anyu is látta... A látóasszony mutatta.

— Gyere, Eszter — fogta meg anyja pár nap múlva a kislány kezét — vigyünk egy kis szőlőt a jósnőnek, biztosan örülni fog neki. És elmondjuk, hogy igazat mondott. Igaz a kórház, ahol apa dolgozott, de a legfontosabb: él, hazajött!

Vladekné úgy támasztotta a kapufát, szájában elmaradhatatlan pipájával, mintha nem pár hónapja, csak pár perce hagyták volna ott.

— Ne kérdezzék — rántotta meg a vállát —, nincs az már itt... Ahogy jött, úgy ment el... Pedig kifizette előre az októbert is... Ki tudja, merre jár. Kár érte, kár, igazán jó lakó volt, ilyet keresve sem igen talállok többet — dűnyögte maga elé és nagyot szívott a pipáján.

A városban sokáig emlegették, sőt, keresték is a titokzatos látóasszonyt, de soha többé nem hallott róla senki. Ki volt, honnan jött, örök rejtély marad.

Jó tudni

A cékláról

A 16. századtól "római répa" vagy vörös répa néven emlegetett, eredetileg Kis-Ázsiában őshonos cékla valódi világkarriert futott be. Igénytelensége folytán szinte mindenütt megtermő, kedvelt táplálék, amelyet azonban különösen finoman és változatosan készítenek a skandináv, orosz és lengyel konyhák.

* A csúnyácska barna gumók héja alatt bíbor színű, fenségesen finom és sokoldalú zöldség rejtőzik, amelyből pompás ivólé, leves, saláta, köret, egytálétel és savanyúság készíthető. Édeskés íze ellenére csekély az energiaértéke (30–45 kcal/100 g), viszont jó sok rostanyag, kálium, folsav és (a női szervezet számára különösen fontos) vas van benne. Tartalmaz továbbá A-, C- és B-vitaminokat, foszfort, kalciumot, valamint némi szénhidrátot is, egyszóval rendkívül egészséges táplálék.

* A céklát héjában megfőzve vagy sütve, az egyes receptek útmutatása szerint készítjük, de nyersen is finom (a reformkonyha egyik nélkülözhetetlen alapanyaga). Jól harmonizál a hagymával, almával, olajos magvakkal, tormával, köménymaggal és a citrusfélékkel, elsősorban a narancssal, illetve a tejjel- és kefirfélékkel is. Erős festőképessége miatt használják színes szárzészta készítésére, sőt, természetes ételfestékként még cukrászati célokra is. Friss levelei is rendkívül finomak, így a spenóthoz hasonlóan készíthetünk belőle köretet, salátát vagy éppen saggal megtölthetjük, mint a káposzta-, karalábé- vagy szőlőleveleket.

* Bár a cékla nyoma citromlével csaknem maradéktalanul eltávolítható kezünkről, az egyszerűség kedvéért tanácsos gumikesztyűt húzni, mielőtt hámozni-darabolni kezdenénk.

Borscs

(káposztás céklaleves)

Hozzávalók (4–6 személyre): 300 g marhalábszár (leveshús), 500 g marhacson, 400 g cékla, 300 g fehérekáposzta, 50g sárgarépa, 50 g fehérrépa, 1 kis fej hagyma, 50 g paradicsompüré, 50 g olaj vagy vaj, 30 g liszt, 20 g cukor vagy kevés édesítőszer, 2 dl tejjel, 1 csokor petrezselyem, 1 babérlevél, só, bors, kevés ecet vagy citromlé.

A megmosott húst és csontot 2–2,5 l vízben feltesszük főni: ha a víz felforr, mérsékeljük a tüzet, hozzáadjuk a babérlevelet, néhány szem borsot, ízlés szerint sót, és lassú, gyöngyöző forralással puhára főzzük. A húst félretesszük — melegen tartjuk —, a csontot kidobjuk, a levest leszűrjük.

A fele mennyiségű, felforrósított zsiradékra rádobjuk a nyers, gondosan megmosott, meghámozott, vékony csíkokra vagy szeletekre vágott céklát, hozzáadjuk a cukrot, a paradicsompürét, meghintjük néhány csepp ecettel vagy citromlével — hogy szép színe maradjon! —, néhány percig együtt pirítjuk, majd fedő alatt, mérsékelt tűzön, saját levében puhára pároljuk. A maradék zsiradékon üvegesre pároljuk a megtisztított, finomra vágott hagymát, rádobjuk a megtisztított, vékony hasábkra vágott répafélét, néhány percig pirítjuk, hozzáadjuk az apróra felkockázott káposztát, felengedjük a húslével, ízlés szerint sózzuk, borsozzuk, és fedő alatt, lassú tűzön az egészet puhára főzzük, végül beletesszük a készre párolt céklát a levéllel együtt. A tejfölt simára keverjük a liszttel, behabarjuk vele a forrásban lévő levest, utána sózzuk, borsozzuk, savanyítjuk, jól összeforraljuk. Hozzáadjuk a vékony szele-

tekre vagy kisebb kockákra vágott marhahúst, tetejét meghintjük vágott petrezselyemmel, és forrón tálaljuk. Külön csészében további tejfölt kínálhatunk mellé.

Megjegyzés: ennek a tipikus orosz nemzeti ételnek a jellegét a cékla, a káposzta és a zöldségek együttes, enyhén savanykás ízhatása adja meg. Számátlan változata létezik. Ime néhány:

* **Savanyú káposztával.** A friss káposztát részben vagy egészben helyettesíthetjük savanyú káposztával, melyet előzőleg egy kissé kimosunk, egy kevés zsiradékon, saját levében puhára párolunk és a céklával egyidejűleg adunk a leveshez.

* **Füstölt csonttal, virslivel, sonkával.** A marhacson helyett füstölt csonttal készítjük, a kész levest főtt, karikára vágott virslivel és felkockázott sonkával tálaljuk.

* **Húsgombóccal.** Marhahús helyett darált sertés- vagy birkahúst használunk, amelyből finomra vágott hagyma, 1 gerezd zúzott fokhagyma, tojás, ízlés szerint só és bors hozzáadásával masszát készítünk, diónyi gombócokat formálunk. A csontlében kifőzött gombócokat szitakanállal kiemeljük, melegen tartjuk.

* **Babbal.** Az előző este beáztatott babot külön edényben, 1 babérlevéllel, 1 gerezd fokhagymával, néhány szem borssal és egy kevés sóval ízesített vízben puhára főzzük, levét leszűrjük. A habarás előtt adjuk a leveshez.

* **Szalonnával, burgonyával.** A zöldségeket a felkockázott, kipirított szalonna zsírján pirítjuk meg. Ha a zöldségek félig megpuhultak, a leveshez adjuk a megtisztított, kockákra vágott burgonyát.

Jó étvágyat!

A szénsavmentes ásványvíz könnyebben megromlik

Talán a vezetékes víz minősége is közrejátszik abban, hogy mind több ásványvizet fogyasztunk. Sajnos a legtöbb palackon nem találni olyan feliratot, amely bizonyos betegségekben szenvedőket figyelmeztetné, hogy számukra az adott víz nem ajánlott.

Aki az egészséges életmód híveként vagy akár divatból is kizárólag ásványvizet iszik, nézze meg, milyen anyagokat tartalmaz, és kérdezze meg háziorvosát, nem árt e vele magának.

Magas vérnyomásban szenvedők feltétlenül figyeljék meg, hogy mennyi nátriumot tartalmaz a kiválasztott ásványvíz.

Ha túl sok kalcium van az ásványvízben, ne igyák azok, akik hajlamosak a vesekőképződésre.

Epekőhajtó hatása lehet a magnéziumtartalmú víznek.

Fluortartalmú vizet ne adjunk olyan gyerekeknek, aki a fogorvos tanácsára szedi a fluortablettát.

Sokan a szénsavmentes ásványvízre esküsznek, mert tartanak a buborékkal dúsítottak puffasztó hatásától. Nem árt azonban tudni, hogy ezek a vizek könnyebben megromolhatnak, ügyelni kell tehát a szavatossági időre.

Alumínium a konyhában

Lassanként kezdenek kimenni a divatból az alumíniumból készült lábasok, teaforralók, evőeszközök. Persze nem egészségügyi okokból. Inkább arról van szó, hogy egyre drágább a bauxit, és energiaigényes a feldolgozása; jó, ha futja sörösdobozra, alufóliára, villanydrótra stb. Ennek ellenére még mindig sok helyen forralnak teát vagy tejet alumíniumedényben.

Főleg az idősebb emberekre jelent veszélyt a kioldott alumínium. Szervezetünk nem képes megszabadulni tőle, és a csontokban, idegszövetekben felhalmozódva akár Alzheimer-kórt, memóriazavart is okozhat!

Itt az idő tehát lecserelni az alumíniumedényeinket, de még az elektromos krumplisütőt (fritőz) is.

Bánjunk óvatosan az alufóliával is! Ne süssünk benne krumplit, s főleg ne zöldségeket, gyümölcsöket, mert a sav segíti az alumínium kioldódását. Emiatt kerüljük a dobozos söröket, üdítőitalokat, hiszen mind-egyikben van citromsav vagy más oldószer!

Érdemes figyelni a teflonbevonatú lábasokra, sütőkre is; bevonatuk könnyen sérül, s akár a kavargatás, akár a tálalás során belekerülhetnek darabjai az ételünkbe!

Kárpátalja az élen!

Mérlegmegvonásra került sor az Ungvári Központi Információs Irodában. 2002. január 1-jétől az összesített adatok alapján összesen 123 683 személy igényelt magyar igazolványt, illetve magyar hozzátartozói igazolványt. Dupka György irodaigazgató bejelentette, hogy a hivatalos statisztika szerint 151 500 magyar él Kárpátalján, 75 százalékuk már rendelkezik magyar igazolvánnyal. A Kárpát-mendében a magyar lakosság számarányához viszonyítva a benyújtott kérelmek tekintetében Kárpátalja vezet az erdélyi, horvátországi, vajdasági, szlovákiai és szlovéniai magyar közösségek előtt.

A fiatal magyarok jönnek át hazánkba

A legtöbb bevándorló a környező országokból érkezik Magyarországra. Életkorukat tekintve majdnem 50 százalékuk 20–35 év közötti. Háromnegyed részük magyar nemzetiségű és többségük „előkészített” környezetbe jön, vagyis rokonok, ismerősök fogadják be őket vagy szereznek számukra otthont, netán munkát.

Jönnek a családtagok is. A magyarországi bevándorlás önmagát fenntartó folyamatá kezd válni azzal, hogy a letelepedetteket egyre nagyobb számban követik családtagjaik és barátai – derül ki a Központi Statisztikai Hivatal jelentéséből. 1998 és 2002 között összesen 295 ezer bevándorló érkezett Magyarországra, 71 százalékuk a környező országokból, döntő többségük magyar.

Elfogy a kinti magyarság. A Magyarországra bevándorlók 72,5 százaléka olyan településről érkezett, ahol szinte csak magyarok, többségében magyarok, vagy legalább felerészből magyarok éltek. Ez a szórványosodás általánossá válásához vezet.

Ennek a folyamatnak a végeredménye eléggé egyértelmű: rövidebb időn belül főlászló a délvideki és a kárpátaljai magyarságot.

Kárpátaljáról esetenként szinte teljes létszámú végzős osztályok jönnek át Magyarországra – nyilatkozta Tóth Pál Péter, a „Bevándorlás és beilleszkedés” című kutatás egyik készítője.

A mostani folyamatok alapján a következő 25 évben mintegy félmillió magyar vándorol át Romániából Magyarországra.

(A *Metró* című lap nyomán)

Diplomás falusi vendéglátók

Diplomaosztó ünnepséget tartottak Visken a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ és a helyi Zöld Falusi Turizmus szervezésében. Összesen 32 hallgató vette át a Budapesti Gazdasági Főiskola kereskedelmi, vendéglátóipari és idegenforgalmi karának kihelyezett tagozatán szerzett bizonyítványt. A diplomának köszönhetően falusi vendéglátással, turizmussal foglalkozhatnak a végzett hallgatók. A diplomaátadásnál jelen volt dr. Hanusz Árpád, a Nyiregyházi Tanárképző Főiskola tanszékvezetője, dr. Tóth József, a Pécsi Tudományegyetem természettudományi karának professzora, valamint Dupka György, a KVK és a MÉKK elnöke.

Megemlékezés és képzőművészeti kiállítás Fótón

A Fótón működő Kárpát Medencei Művészek Alkotóközössége Veres Péter beregszászi festőművész halála egyéves évfordulója kapcsán megemlékezést, a főtí művészeti alkotótábor öt éves fennállása alkalmából kiállítást rendezett. Veres Péter 2001-től három évben át, haláláig volt az alkotótábor művészeti vezetője.

Fodor Erzsébet a kiállítást megnyitó beszédében ékes szavakkal méltatta Veres Péter munkásságát, különösen kihangsúlyozva a művész magyar mondavilágból merített, színekben gazdag alkotásait.

Meleg szavakkal emlékezett Veres Péterre Elek Erzsébet, a Lisai Elek János Alapítvány elnöke, akinek a művész által alkotott befejezetlen portréját is megtekinthették a kiállítás látogatói.

A tárlat keretében a nézők megismerhették Márton László (Erdély), P. Ábri Judit (Horvátország), Pácl Julianna (Horvátország), Kothencz Imre (Vajdaság), Szepessy Ferenc (Budapest), Semes-Bogya Eszter (Dunakeszi), Pintémé Csonka Kata (Fót) festőművészek, illetve fafaragók munkáit.

Schober Ottó

Beregszászban a közelmúltban megrendezték Szajkó Tibor fotóművész tematikus kiállítását. A színes fotókról Beregszász, a beregi táj és a Kárpátok ismerős helyszínei köszönnek vissza. A felvételen a beregszászi katolikus templom látható.

Magyar történelem tanszék nyílt az ungvári egyetemen

Szabó Vilmos, a Miniszterelnöki Hivatal határon túli magyarok ügyeiért felelős politikai államtitkára október 1-jén magyar történelem tanszékét nyitott meg az Ungvári Nemzeti Egyetemen ünnepélyes keretek közt.

A magyar kormány anyagi támogatásával létrehozott történelem tanszékét megnyitó beszédében Szabó Vilmos hangsúlyozta annak fontosságát és jelképes jelentőségét, hogy egy állami egyetemen belül jöhetett létre magyar történelmet magyar nyelven oktató részleg. Mint mondta, a magyar történelem tanszék megnyitásával eggyel bővült a kárpátaljai magyarság megmaradását, sajtó értelmiségének kinevelését szolgáló anyanyelvi és tudományos intézmények köre, egyúttal újabb kapcsolattal erősödött Magyarország és Ukrajna államközi viszonya. Örvendetesnek nevezte, hogy az ukrán kormány támogatja Magyarországnak a határon túli magyarság megsegítésére irányuló törekvését. A politikai államtitkár reményét fejezte ki, hogy belátható időn belül a most megnyílt tanszék magyar egyetemi karrá fejlődik.

A tanszéken, amelyen az ukrán történelmet kivéve minden tárgyat magyarul oktatnak, 26 diák kezdte meg tanulmányait, köztük 20 állami finanszírozással.

A magyar kormány 23 millió forinttal járult hozzá az intézmény megeremlékezéséhez. A magyar történelem tanszék vezetőjévé a kijeji egyetemeken oktató, Kárpátaljáról elszármazott Vidnyánszky István professzort nevezték ki.

A megnyitó ünnepség részeként Szentgyörgyi Lajos, a Határon Túli Magyarok Hivatala elnökének főtanácsadója a magyar kormány adományaként egy szélessávú műholdas internet-rendszert adott át a tanszéknek, amely egyebek mellett 12 nagy könyvtár állományához biztosít szabad hozzáférést a diákoknak és oktatóknak.

(MTI)

Ne vessünk

– Doktor úr, borzasztóan félek. Életemben most fekszem először műtőasztalon.
— Nyugodjon meg, asszonyom, én is most operálok életemben először.

— Hány cigarettát szív naponta? — kérdezi a doktor a beteget.

— Tízet — vallja be a páciens.

— De hiszen a kúra idejére csak ötöt engedélyeztem.

— Igaz, de voltam egy másik orvosnál is, és az engedélyezett még ötöt.

Súlyos beteghez hívják az orvost. Miután megvizsgálta a beteget, azt mondja a családnak:

— Sajnálom, de itt már nem segíthet a tudomány...

— Tudjuk, doktor úr. Azért hívtuk önt!

Egy lap szerkesztősége számára talán nincs is nagyobb öröm annál, mint amikor visszajelzések érkeznek az olvasóktól. Alább néhány levélből közlünk részleteket.

További sikeres működést kívánva...

Most érkezett meg postán a Kárpátaljai Hírmondó első száma, amit örömmel és érdeklődéssel lapozgattam, olvastam. Mint láttam, a lap csupán 500 példányban jelenik meg és nyilvánvalóan postázása költséget jelent. Ezért szívesen járulnék hozzá a lap megküldése biztosításának érdekében ennek fedezéséhez. További sikeres működést kívánva és szívélyes üdvözzel:

CHOLNOKYTAMÁS
Greenwich, Connecticut 06830

Mindenkit érintő és érdeklő valós beszámolókat várunk

Nagy örömmel vettem kézbe a régen várt és végre megszületett Kárpátaljai Hírmondó 1. számát. Mindenkit érintő és érdeklő valós beszámolókat várunk. Az írói, költői, képzőművészeti alkotások bemutatásához és a kárpátaljai tehetséges, szorgalmas magyarság életének ismertetéséhez, emberpróbáló munkájukhoz kívánok valamennyi munkatársnak erős hitet mindannyiunk örömeire és megnyugvására.

ANTONIKNÉ POLONYI KATALIN,
a Kárpátaljai Szövetség alapító tagja,
4600, Kisvárd, Mártírok u. 18. sz.

Debrecenbe kéne menni...

avagy élményeim Hajdú-Bihar megye székhelyén

Már régen szerettem volna eljutni Debrecenbe, ezért örültem, amikor meghallottam, hogy iskolánkban kirándulást szerveznek a civis városba.

Korán reggel indultunk Beregszászból autóbusszal. Amegszigorított ellenőrzések miatt hosszú ideig kellett várunk a határon. Gyönyörű őszi időben érkezünk meg a városba, ahol nagyon sok helyen jártunk, rengeteg élménnyel gazdagodva.

Első úticélunk a Debreceni Református Kollégium volt, ahol finom ebéddel vártak bennünket. Ezt követően megtekintettük a Református Nagytemplomot. A templom egyszerű, mégis nagyon szép. A programon belül ismertették a templom nevezetességeit, valamint történetének kiemelkedő eseményeit. Megtudtuk, hogy a templomot Pécsi Mihály tervezte és mintegy 20 évig épült. Egyik nevezetessége a 4280 síp-ból álló orgona, amely Bécsből származik. A templom harangja 60 mázsás, amelyet ágyúkból öntöttek. 1849-ben Kossuth Lajos itt tartotta beszédét, itt kiáltották ki a Habsburg-ház trónfosztását. Ebben a templomban volt 1991-ben a magyar reformátusok találkozója, valamint ekkor járt itt II. János Pál pápa, aki először volt református templomban és vett részt az istentiszteleten. A templom történetéről szóló előadást nagy érdeklődéssel hallgattuk végig. Felmentünk a templom tornyába is, ahová 213 lépcsőfokon lehet feljutni. Innen gyönyörködhettünk a kilátásban.

Kirándulásunk részeként ellátogattunk a Déri Múzeumba, ahol szakszerű tárlatvezetést kaptunk. Megtekintettük Munkácsy Mihály festményeinek időszakos kiállítását, ahol portrékat, szalonképeket, tájképeket láthattunk. A nap fénypontjaként lehetőségünk volt megtekinteni a Krisztus-trilógiát, amely az Ecce homo, a Krisztus Pilátus előtt és a Golgota festményekből tevődik össze.

Ezt követően a Svetits Katolikus Leánygimnáziumba mentünk, ahol — mint utóbb kiderült — óvoda és általános iskola is működik. A gimnázium egyik nővére beszámolt az iskola történetéről és működéséről. Megnézhettünk néhány osztálytermet, az iskola tornatermet és kertjét. A gimnáziumban is gazdagon terített asztal várt ránk. Miután elköszöntünk, városnézés következett. Sétáltunk Debrecen utcáin, megnéztük a város nevezetes helyeit, amelyeket nagyon gyönyörűnek találtam.

Az úton hazafelé megosztottuk egymással élményeinket. Érdemes volt elmenni erre a kirándulásra, hiszen megismerhettem egy számomra ismeretlen várost és új barátokat szerezhettem. Ezúton szeretném megköszönni a lehetőséget, amit az iskola biztosított számomra, és bízom abban, hogy hasonló programokat a jövőben is fognak szervezni.

SZEMERE JUDIT,
a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos
Középiskola diákja

Magyarnak lenni Kárpátalján

Örömmel lapozgattam a Kárpátaljai Hírmondó első számát. Közben arra gondoltam, talán a lap hasábjain keresztül elmondhatnám régen érlelődő gondolataimat arról, mit jelent magyarnak lenni a szülőföldön, Kárpátalján. Előre elnézést kérek, ha valakit megbántanék véleményemmel.

Magyarnak lenni az anyaországban, ez a világ legtermészetesebb állapota. De mi, akik Magyarország határain kívül élünk, mostohagyermekként lettünk elkönyvelve. Pedig ezer esztendeje ezen a területen éltek őseink. Trianon óta megpróbáltak beolvasztani bennünket, de mi, kárpátaljaiak, különleges ötvözetből valók vagyunk, minket a tűzben csak edzeni lehet!

Jut eszembe: Kölcsy Ferenc Beregszász szomszédságában, Szödemeteren, a mai Románia területén született, Kölcse, nem messze a mi vidékünkől halt meg, de azért földinknek tekintjük, olyan költőnek, aki örökségül ránk hagyta a magyar Himnuszt. Ez az imádság keserű leszámolás a múlttal és bizakodó fohász a jövődökhöz. A Himnuszt a kárpátaljai magyarok mindig fennállva éneklék, ha a rádióban vagy a

tévében hallják. Ezt az érzést csak kisebbségben, egész életét másodrendű állampolgárként leélő magyar tudja igazán átélni és torokszorító, zokogó, eufórikus hatás alatt énekelni.

Itt, ahol születtünk, mágyári, azaz magyarok vagyunk, tehát nem az államalkotó nemzet részei. Ha átmegyünk az anyaországba, sokszor megkapjuk azt a titulust, hogy muszkák. Ilyenkor érezzük, hogy minket sehol nem vesznek ember-számba. Bár magyarországi nemzetársaink néha megjegyzik: milyen jól beszéltek magyarul! Sajnos, sok magyar állampolgárnak fogalma sincs arról, hogy ősapáink is itt élő végvári magyarok voltak és Trianon óta sem tudták megingatni önbecsülő igaz magyarságunkat.

Az anyaországgal összekötő köldök-zsinór elsorvadni látszik: igaz, hogy a Magyar Rádió és a Magyar Televízió adásai még eljutnak hozzánk, de a magyarországi könyvek, napilapok, folyóiratok, amelyeket az előző nomenklátúra idején általunk is megfizethető áron szerezhettünk be, ma már remittendaként sem jutnak el Kárpátaljára.

Egy magyarországi állampolgárnak

nehéz felfogni, hogy a határon túli magyar emberek nemzedékről nemzedékre úgy születnek és halnak meg, hogy soha nem voltak magyar állampolgárok, sőt, egész életük úgy telik el, hogy soha nem jártak az anyaországban.

Sokszor elgondolom: miféle emberek lehetnek azok a kényurak, akik ott, Trianonban önkényesen ítélkeztek 5 millió magyar ember sorsa fölött? Kegyetlen dolog, ha egy népcsoport, képletesen szólva, olyan hajóra születik, amelyet előzőleg kalózkodók vettek birtokukba, mivel mindannyian eleve gályarabok lesznek.

De vajon ismerik-e a magyar nemzet vezetői Declasse egykori francia külügyminiszter ama mondását, mely szerint egy nemzet nem akkor van megalázva, ha legyőzték, vagy ha aláírt, késsel a torkán egy végzetes békeszerződést, hanem ha becsstelenné válik, ha nem tiltakozik, ha tönkretételéhez maga is hozzájárulását adja, mivel nem a veszítés a bukás, hanem a lemondás?

HARSÁNYI FERENC,
a beregszászi Petőfi
Nyugdíjasklub tagja

“Én Kárpátalján is elégedett voltam...”

Beszélgetés Kádas Kati festőművésszel

Kádas Kati festőművész, grafikus Beregszászban született. 1997-ben települt át Magyarországra. Jelenleg Nyíregyházán él és alkot.

– Ez az interjú, vagy ha úgy tetszik, beszélgetés rendhagyó lesz, ugyanis évek óta követem pályádat, sokat tudok rólad, olvastam irodalmi alkotásaidat, rendszeres látogatója vagyok kiállításaidnak, olvasok rólad a napi sajtóban. Tudom, hogy eddig 21 tárlatod volt. Két versesköteted látott napvilágot: az első 1995-ben *Ego címmel Kárpátalján*, a második, a *Megfestelek 2000-ben Nyíregyházán saját grafikáiddal és festményeiddel illusztrálva*. Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy át tanulmányozhattam egy prózai művedet is, amelyet áttelepüléséről írtál és eddig még nem láthatott a széles körű olvasótábor. Ez egy színes lírai szöveges, mindamellett egy kész interjú is lehetne, hiszen „benne van minden”. Hogy jutottál el idáig?

– Gyerekkorom óta rajzolgatok. Ha megkérdezte tőlem valaki, mi leszel, ha nagy leszel, határozottan válaszoltam: én bizony „festőművésznő”! Talán ebből adódóan imádtam a természetet, mindig is rácsodálkoztam a világ egyedülálló szépségeire, a színek szimfóniáira, mikrovilágom titokzatos változatosságaira. De inspirálóan az is közrejátszott, hogy apám, aki kertész volt, erősítette bennem a természet iránti vonzalmamat és Drávai Gizi néni, illetve Horváth Anna képzőművész személyében nagyszerű, feledhetetlen tanáraink voltak. Ők indítottak és kísérték művészi pályám kezdetén. Anyám is ezt tette, aki szép reményekre jogosítóan indult énekesnői pályáján a Magyar Artista Egyesületben. Bennem látta megvalósulni elvetélt álmait, hiszen a háború szörnyűségei előtt szülővárosából, Budapestről menekülnie kellett.

Mindig ceruzákkal, rajztömbökkel „jártam a világot”, hogy megörökítem a pillanatot, a jelenségeket, a virágokat, a hegyeket. Mikor a magyar iskolában befejeztem a nyolc általánost, felvételiztem az Ungvári Képzőművészeti Szakközépiskolába. Bár sikeresen levezgáztam, nem vettek fel, mert nem volt protekcióm. Ma már úgy gondolom, hogy ennek a fiaskónak egyik oka magyar származásom lehetett. A kudarc annyira megviselt, hogy egy évig nem vettem a kezembé ceruzát, ecsetet. Időközben leérettségiztem, kezdtem öntudatosodni. Éreztem és tudtam, hogy életem egyik meghatározó örömforrása a festészet, a rajz. Nehéz pillanataimban mindig mellettem voltak szüleim, tanáraink. Rendszeresen látogattam a kárpátaljai alkotótáborokat, olyan kiváló

művészekről tanulhattam, mint Glück, Kocka, Soltész, Manajlo, Szvida. Közben rengeteget olvastam, komolyan vettem a képzőművészetet. 1967-től részt vettem a járási, a megyei, a köztársasági kiállításokon, díjakat, elismerő okleveleket kaptam, munkáim kikerültek külföldi közös tárlatokra is. Az 1980-as évektől pályám kezdett kiteljesedni, felfelé ívelni. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy magyarságom miatt nem tudtam érvényesülni. Én személy szerint ezt nem tapasztaltam. A régi rendszer negatívumai ellenére is boldog, sikeres és ismert ember lettem Kárpátalján. Bizonyítani akartam – és tettem is –, hogy az ember kisebbségben is tud érvényesülni, ha akar. 1994-ben a Beregszászi járásban élő képzőművészekkel, barátaimmal civil szervezetet hoztunk létre.

– Erről Horváth Anna egyik kiállításod katalógusában így ír: „... Közéleti szereplései megteremtették azt a tekintélyt, hogy ma már a Bereg Alkotóegyesület elnöki tisztjét tölti be...”

– Így volt. Elnökként is tettem a dolgom: kiállításokat, művészbálokat, tombolaesteket szerveztem. Munkáim elkerültek a világ különböző országaiba, például Svájcba, Izraelbe, Belgiumba, grafikáim, festményeim, művészettel kapcsolatos cikkeim jelentek meg újságokban, irodalmi és művészeti folyóiratokban...

Városomból soha, sehová nem szándékoztam elmenni. Sőt, elítélem azokat is, akik elhagyták, ha nem is a hazájukat, de a szülőföldjüket és külföldre települtek. Alapjában véve hűséges típus vagyok, ragaszkodom az emberekhez, a tájhoz, a tárgyakhoz, a szülőföldhöz. Persze, azt sem akarom, hogy felrúgjam a már kialakított egzisztenciámat és ismeretlenként lépcsőről lépcsőre, újra kezdjek mindent. Bár időközben rájöttem, hogy nem is újakezdés ez, hanem folytatása a már elkezdett feladatnak. Meg kellett értenem, hogy életem felénél kárpátaljai küldetésem véget ért. Végül is az lett a sorsom, hogy áttelepültem.

– Kényszer hatására...

– Az én kitelepülésemet 1997 augusztusában egy műtéttel járó, korunk „pestisének” nevezett betegség motiválta. Mivel a műtétet és az utókezelést nem tudtam fedezni, úgy döntöttem, elhagyom a szülőföldem. Meg kellett tennem, ha élni akartam. Gulácsi rokonom befogadó nyilatkozatot adott az áttelepüléshez, a többi pedig már automatikusan ment. Egy hét leforgása alatt megkaptam az ideiglenes letelepedési engedélyt, azzal a kikötéssel, hogy felgyógyulásom után véglegesítem az itt-tartózkodásomat, ami 2001-ben meg is történt. Humánus cselekedete volt ez a magyar hivatalnoknak, amiért egész életemben hálás leszek, ugyanúgy, mint azoknak az embereknek, akik befogadtak, segítettek a kezdeti nehézségekben. Mert volt belőlük bőven: nem volt lakásom, nem volt munkahelyem, évekig ingáztam Beregszász és Nyíregyháza között, ami megviselt. Csak az adott erőt, hogy közben nem tettem le az ecsetet, a tollat. Fél gyógyulást jelentett a tudat, hogy jólelkű emberekkel vagyok körülveve.

– Pedig voltak tuskék is...

– Hogyne, voltak és vannak ma is. Tizenhét évesen utaztam először Magyarországra és nagyon meglepett, amikor a magyar vámos megjegyezte: milyen szépen beszélek magyarul. Majd érettebben, amikor gyakrabban látogattunk az anyaországba, tapasztaltam, hogy sokan nem nagyon örülnek a látogatásainknak. Volt eset, hogy a kocsim ukrán rendszámabláját látva indulattól eltorzult arccal küldtek vissza abba az országba, ahonnan jöttem. Megalázó és fájó volt.

(Folytatás a 40. oldalon.)

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

MÁJUS

* A határ menti és a határokon átívelő együttműködés, a fejlesztés stratégiája a Kárpátok térségében 2004–2011 között volt a fő témája az Ukrán-Magyar Területfejlesztési Iroda által szervezett ungvári konferenciának. A résztvevők nagy hangsúlyt helyeztek a Kárpátok Eurorégióban működő jószomszédsági program feltételrendszerének kialakítására, a regionális fejlesztési programok összehangolására a határ mindkét oldalán, figyelembe véve a kibővített Európai Unió feltételrendszerét. Kiemelt figyelem kísérte az öt szomszédos ország határ menti régiói fejlesztéseinek összehangolását is.

* A II. Rákóczi Ferenc Főiskola szerződést kötött az Euro Nyelvizsga Központtal egy beregszászi vizsgahely létrehozásáról a főiskola bázisán. A kezdeményezés lehetővé teszi, hogy a kárpátaljai fiatalok helyben tehessenek nyelvvizsgát, amelyet Magyarországon és az Európai Unió számos országában elismernek.

* Nagyszabású gálakoncerttel méltatta megalakulásának fél évszázados jubileumát az Ungvári Művészeti Iskola.

* A munkácsi Szent Márton Székesegyházban megrendezték a VII. Kárpátaljai Római Katolikus Egyházzenei Találkozót.

* Szolyván megnyílt Duliskovics György helyi festő tárlata, aki egyébként Turja-Remetén született, de Szolyván nevelkedett. Művészi erővel örökíti meg a Róna havast, a Volóc környéki hegyeket. Emellett portrékat is fest.

* Kétoldalú ukrán-magyar tárgyalásra került sor Oleg Ribacsuk, az európai integrációért felelős ukrán miniszterelnök-helyettes és Baráth Etele, a Magyar Köztársaság európai uniós kérdésekkel foglalkozó minisztere között. A megvitatott kérdések között szerepelt a Tisza-program, az V. közlekedési folyosó kiépítése, a Csap és Záhony közötti Tisza-híd megépítése is.

* Ungváron a Zádor Dezső Zeneművészeti Szakiskola kistermében hangversenyt adott Szokolai Balázs budapesti zongoraművész és néhány tanítványa. Szokolai Balázs, a Zeneművészeti Akadémia professzora, brüsszeli, müncheni és más rangos zenei versenyek díjnyertese.

* A KMPSZ szervezésében Rahón megrendezték a szórványban élő fiatalok szavalóversenyét.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán Hobo József Attila estjére került sor.

* Ivan Petrovci ukrán, illetve ruszin költő 60 éves. Petőfi műveinek ismert ukrán tolmácsolója lefordította Babits Mihály, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc, Kosztolányi Dezső, Illyés Gyula, József Attila, Radnóti Miklós költeményeit. Kárpátaljai költők verseit is átültette ukrán nyelvre, köztük Kovács Vilmos, Balla László, Horváth Sándor, Kószeghy Elemér, Dupka György, Vári Fábán László, Zselicki József, Balla D. Károly, Kecskés Béla, Füzesi Magda alkotásait.

JÚNIUS

* Budakalászon rendezték meg az V. Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Közművelődési Célsszervezetek Fórumát. Kárpátaljáról részt vett Dupka György, a MEKK elnöke, illetve Horváth Sándor és Musz Antal, akik helyzetjelentést adtak az általuk képviselt szervezet szerteágazó tevékenységéről, illetve a kárpátaljai magyarság aktuális kérdéseiről.

* Dupka György, a MEKK elnöke az Európai Protestáns Szabadegyetem meghívására részt vett a svájci–német–francia hármashatárszögben lévő németországi Rheinfelden városkában megrendezett “Európai kisebbségek identitása” című konferencián.

* Június 2–6. között tartották meg Budapesten a 76. Ünnepi Könyvhétet. Az idei könyvhét hivatalos katalógusa 254 kiadványt tartalmazott 229 magyarországi és határon túli kiadótól. Kárpátaljáról a zsűri a következő Internix-könyveket ajánlotta az ünnepi könyvhétre: Bartha Gusztáv: Kékben, feketében (versek), Becske József Lajos: Barlangok mélyén (versek), Igyártó Gyöngyi: A máramarosi koronavárosok, Dupka György: “Keressétek fel a sírom...” Szolyvai emlékkönyv a sztálinizmus kárpátaljai áldozatairól.

* A Magyarok Világszövetségének székházában bemutatták

Vári Fábán László Fecskehajtó idő című kötetét, amely a régebbi versek mellett újakat is tartalmaz.

* A könyvhéten bemutatásra került Kovács Sándor Ahol a Tisza születik. Kárpátaljai barangoló a forrásvidékeken c. munkáját és Balla D. Károly Szembesülés c. új regényét.

* Dupka György, mint a MIKICS felelős titkára a Magyar Írószövetségben folytatott tárgyalásokat. A felek abban állapodtak meg, hogy Budapesten megrendezik a magyar írók estjét, illetve október folyamán Ungváron sor kerül magyarországi írók bemutatkozó estjére és a Szabó Dezső-emléktábla felavatására.

* A II. Rákóczi Ferenc Magyar Kárpátaljai Főiskola és a beregszászi római katolikus plébánia meghívására Beregszászba látogatott Oloffson Placid bencés szerzetes, aki a GULAG-on szerzett tapasztalatairól beszélt az érdeklődő közönségnek.

* Lezajlott a Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja Kisvárdán. A fesztiválon a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata Örkeny: Tótek c. darabjával szerepelt.

* A KMPSZ szervezésében immár 12. alkalommal került sor az Irka című gyermeklap születésnapjára. A rendezvényt P. Punyó Mária, az Irka főszerkesztője nyitotta meg. Ebből az alkalomból a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Vidnyánszky Éva vezette gyermekstúdiója tartott előadást.

* A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága Pomogáts Béla, illetve Komlós Attila elnökletével Budapesten megrendezett elnökségi ülésén többek között újabb tagfelvételi ügyekben is döntött. Kárpátaljáról a rangos társaság tagja lett Ötvös Ida Viskről, Varga Éva Mezőváriból, Kótun Jolán Munkácsról, Arpa Péter és Musz Antal Ungvárról. A testület munkájában részt vett Dupka György, a MEKK tagja, aki kárpátaljai körutazásra hívta meg Pomogáts Béla elnököt.

* Ungváron ünnepség keretében szentelték meg a felépítendő közös római és görög katolikus templom alapkövét.

* Budapesten ülésezett a Magyar Tudományos Akadémia Anyanyelvünk Európában elnöki bizottsága, amelynek munkájában neves nyelvészek mellett az MTA valamennyi szakosztályának képviselői részt vesznek. A testület meghívta Cserniczkó Istvánt, az MTA köztestületi tagját, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorhelyettesét, aki a Rákóczi Főiskola Hodinka Antal Intézetében folyó nyelvészeti kutatómunkáról számolt be.

* A MEKK nevében Dupka György elnök, az Országos Széchényi Könyvtár nevében pedig dr. Monok István főigazgató együttműködési megállapodást kötött arról, hogy ezentúl az Együtt c. kulturális folyóirat digitális változata, az OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár gyűjtőrendszerébe kerül.

JÚLIUS

* Kárpátaljára látogatott Bársony András, a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának politikai államtitkára. Programját az Ungvári Drugeth Gimnáziumban kezdte, majd részt vett a IV. Nemzetközi Gyermekbarát Fesztivál ünnepélyes megnyitóján, végül külön-külön megbeszélést folytatott Gajdos István parlamenti képviselővel, az UMDSZ elnökével és Kovács Miklóssal, a KMKSZ elnökével. Felhívta a tárgyalópartnerei figyelmét a kibékülési tárgyalások megkezdésének fontosságára.

* Július 9–10 között Szlovákiában vendégszerepelt az eszenyi Ritmus táncgyűttes Szabó Tibor művészeti vezető irányításával. Részt vettek a 47. Gombaszögi Országos Kulturális Ünnepélyen, amely a Csemadok szervezésében zajlott le.

* Salánkon megtartották az Irka Anyanyelvi Tábor a szórványban élő magyarul tanuló gyerekek részére.

* Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola impozáns kiállítótermében megnyílt Magyar László festőművész, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Társasága elnökének önálló, jubileumi kiállítása.

* Újabb tárlat nyílt Ungváron a Megyei Szépművészeti Múzeumban “A kárpátaljai festészet nagyjai” címmel. Őt teremben állították ki többek között Boksay József, Erdélyi Béla, Manajló Fedor, Soltész Zoltán, Glück Gábor, Kassai Antal, Habda László és más jeles alkotók műveit.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

* Neupauer Kamill, a Kijevi Szlavisztikai Egyetem ungvári fiókinstitutának tanszékvezetője háromévi munka eredményeként elkészítette a Gesta Hungarorum ukrán fordítását. Az ungvári Kárpáti Kiadó gondozásában megjelent kiadványt Jenei Mónika illusztrálta.

* Július 28-a és augusztus 7-e között a "Jeles napok a Beregben" címmel rendezvényt sorozatra került sor, amelynek keretében Tarpán ukrán-magyar jószomszédsági napokat is tartottak. Az ukrán és a magyar fél gazdag programmal készült erre az eseményre, amelyre az ország függetlenné válása óta első ízben került sor.

* A magyarországi Pro Hungaris Alapítvány jóvoltából új könyvekkel gazdagodott a Kárpátaljai Megyei Könyvtár magyar és idegen nyelvű osztálya.

AUGUSZIUS

* Geszti Zsófia, az Eötvös Loránd Tudományegyetem folklor tanszékének oktatója tanítványaiival, Vaszil Viktóriával és Legeza Mártával néprajzi gyűjtésen vettek részt a beregszászi járási Tiszacsomán. A néprajzkutatók korábban Tiszabökényben és környékén végeztek felméréseket. Tapasztalataikat, elemzéseiket tanulmányokban összegezték. Létrehozták a Jankó János Néprajzi Egyesületet, amelynek célja a kárpátaljai néprajzkutatás ösztönzése és összehangolása.

* Kárpátalján vendégszerepelt Szokolay Balázs világhírű zongoraművész, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Akadémia zongora tanszakának professzora.

* Megrendezték a XVI. Munkácsi Zenei Tábor. Az 1990-ben Kesselyák Gergely karmester által alapított, és azóta minden évben megtartott tábor idén is rendkívül sikeres volt.

* Az Ungvári Nemzeti Egyetem államilag finanszírozott képzési helyein az új tanévben 93 magyar diák kezdheti meg felsőfokú tanulmányait. A vizsgaeredményeik alapján a magyar fiatalok a nappali tagozaton 144 egyetemi helyet szereztek. A levelező tagozatra 30 magyar diák nyert felvételt.

* A Szolyvai Emlékpark-bizottság megtartotta hagyományos nyárvégi szemléjét Tóth Mihály elnök vezetésével.

* Vári Fábán László József Attila-díjas költő elnökletével megtartották az Együtt című irodalmi folyóirat szerkesztőbizottságának soros ülését.

* Révkomáromban a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság szervezésében lezajlott a jubileumi X. Anyanyelvi Konferencia. A tisztújító közgyűlésen Dupka Györgyöt ismét elnökségi taggá választották. Kárpátaljáról Kovács Katalin is tagja lett a negyvenöt fős választmány-nak.

* Halálának évfordulóján emlékeztek a neves kárpátaljai festőművészre, Szemán Ferencre. A megemlékezésre a Boksay József

Mezei Szépművészeti Múzeumban került sor.

* Nagyszőlős város alapításának 743. évfordulóját ünnepelte.

SZEPTEMBER

* A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Határon Túli Magyar Könyvtár Tanács kárpátaljai alkutatóriumuma huszonhárom kéziratot javasolt támogatásra. Vári Fábán László szerint igen sokrétűek voltak a pályaművek, örvedetesnek nevezte a nívós honismereti és szépírói munkák újbóli megjelenését.

* Karácsonykor Nemzetközi Fesztivált rendeztek.

* 55. születésnapját ünnepli Fodor Géza, Kárpátalja jeles költője.

OKTÓBER

* Svédországban turnézott a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Társulata. Másfél hetes ott-tartózkodásuk alatt nyolc városban, többek között Stockholmban, Kristianstadban, Göteborgban, Jönköpingben és Malmöben mutatták be Örkény István Tóték című darabját Vidnyánszky Attila rendezésében.

* A HTMH fejlesztési hivatalának köszönhetően a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium szélessávú internettel gazdagodott.

* Az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola képviselői kutatási és oktatási együttműködésről szóló szerződést írtak alá.

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán fényképkiallítás nyílt a II. Rákóczi Ferenc fejedelem személyéhez és az általa vezetett szabadságharcához kapcsolódó emlékhelyekről.

* Őszi Kárpát-medencei Fesztivált rendezett a Magyar Kultúra Alapítvány Budapesten. A fesztiválon sor került a kárpát-medencei kulturális folyóiratok szerkesztőinek tanácskozására is, majd könyvbemutatót tartottak.

* Az 1956-os szabadságharcra és forradalomra emlékeztek Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola dísztermében. A megemlékezés ünnepi szónoka Pozsgay Imre professzor, a Károli Gáspár Református Egyetem tanára volt.

* Ösbemutatóval nyitja meg új idényét a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. Háty János "A Pityu bácsi fia" című drámáját Bérces László budapesti vendégrendező vitte színre.

* Wass Albert vers- és prózamondó versenyt rendezett a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Nyelvészeti Tanszéke.

* Katolikus ifjúsági találkozót tartottak a munkácsi római katolikus székesegyházban.

* A Kárpátaljai Református Egyházkerület Tanügyi bizottsága szervezésében keresztény pedagógus-konferenciára került sor Beregszászban.

D. Gy.

In memoriam Horváth Anna

Életének 81. esztendejében, hosszas be-

tegség után elhunyt Horváth Anna szobrászművész, Ukrajna Érdemes Művésze, mindannyiunk szeretett "Anuska nénije".

Horváth Anna Beregszászban

született 1924-ben. Szobrász- és keramikusművész. Tanulmányait Beregszászban, Iglón és Kassán végezte. 1944-ben érettségizett a Beregszászi Magyar Gimnáziumban. Erettségi után a vasútállomáson, majd 1946-tól a beregszászi téglagyár csempékészítő műhelyében dolgozott.

1958-ban vett részt először a járás amatőr képzőművészeinek kiállításán. Azóta állandó résztvevője a járási, megyei, országos kiállításoknak. 1963-tól tagja a Szovjetunió Képzőművészeti Szövetségének és Ukrajna Képzőművészeti Szövetségének. Számátalan alkalommal volt résztvevője külföldi kiállításoknak.

Kárpátalja számos településén őrzik a keze munkáit. Ő alkotta a beregszászi Sevcenko-emléktáblát, a 14 táblás Krisztus-stációja a helyreállított nagyszőlősi római katolikus templom féltett kincse.

Kitűnő grafikus is volt. Több alkalommal készített díszleteket a Beregszászi Népszínház társulata által bemutatott darabokhoz. Az utóbbi években a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola diákjainak oktatóként művészettörténetet. A Bereg Alkotóegyesület egyik tiszteletbeli tagja, a fiatal képzőművészek egész generációjának példaképe és tanítója.

Közíróként is ismert volt. Kisprózái, dolgozatai a Kárpáti Igaz Szó hasábjain és a Kárpáti Kalendáriumban láttak napvilágot. 1965-ben jelent meg "Megtört a csend" című kötete, amelyben Beregszász művelődési életéről írt. 1996-ban az Intermix Kiadó gondozásában került kiadásra "Az a régi nyár..." című, gazdagon illusztrált könyve.

1996-ban a Magyar Köztársaság művelődési minisztere Pro Cultura Hungarica emléklappal tüntette ki. 1997-ben megkapta az Ukrajna Érdemes Művésze címet. 1997-ben Beregszász város képviselőtestülete Pro urbe-díjjal ismerte el több évtizedes munkásságát. 2005-ben a Magyar Művészeti Akadémia tagja lett.

Halála betölthetetlen űrt hagyott maga után. Emlékét örökre megőrizzük!

“Én Kárpátalján is elégedett voltam...”

Beszélgetés Kádas Kati festőművésszel

netéből, természetesen érdekel is. Ám a beszélgetések során rájöttem, az „igaz” magyarok milyen keveset tudnak Kárpátaljáról, sőt, egyáltalán nem érdekli őket ez a „téma”.

– **Mindemellett boldog ember benyomását kelted...**

– Határozottan állítom, hogy boldog vagyok, elégedett, sőt még szerencsésnek is tartom magam. Jól érzem magam a bőrömben, itt, Magyarországon, de Kárpátalján is. Színeseket álmodom: álmaimban gyakran vagyok Beregszászban, rácsodálkozom a Kis- és Nagyhegyre, a Kerekhegyre, a Kuklyási, a Gulácsi hegyre, a valamikori kristálytiszta vizű Vérkére. Ha Kárpátalján örök elégedetlenségben éltem volna, azt magammal hozom Magyarországra, de akár Amerikába is. Mindegy, hol élek rossz, elégedetlen lélekkel. Szerintem nem a hely határozza meg létünket, hanem mi alakítjuk, formáljuk azt, a

(Folytatás a 37. oldalról.)

Többek között ezért sem akartam áttelepülni: nem szerettem volna egy hazának nevezett országban idegenként és ismét csak kisebbségben élni.

– **És most?**

– Szembesülök olyan esetekkel, jelenségekkel, ami talán el is szomorítana, ha nem megértő félként kezelném ezeket. Otthon, Kárpátalján el kellett fogadnunk, hogy „megtúrtek” vagyunk. Az anyaországban élve viszont azt tapasztalom, hogy sokan az itteni munkanélküliséget, az alacsony nyugdíjakat és a lakáshiányt az áttelepült „ukrán” és „román” magyarok rovására írják. Szerintük minden kedvezményt mi kapunk, nem pedig az itteni „igaz” magyarok. Pedig ahhoz, hogy például jómagam magyar állampolgár lehessenek, komoly szóbeli és írásbeli vizsgát kellett tennem magyar történelemből, alkotmány-alapismeretekből. A vizsga sikerült, hiszen otthon is sokat tudtam Magyarország törté-

helytől függetlenül. Ki jól, ki jobban, vagy rosszabbul. Én boldog ember voltam és az is vagyok. A boldogság pedig nem más, mint a lelki béke.

– **Végül hadd kérdezzem meg, mi a véleményed a kettős állampolgárságról, amelynek felvetéséről annyit írnak és beszélnek az utóbbi időben?**

– Az anyaország végre tehet valamit a külföldi magyarokért az Alkotmányba foglalt szellemében: „Magyarország felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért...” Márpedig ha ez így van, nincs szükség népszavazásra: dönthet az ország legfelsőbb fóruma, az Országgyűlés és reményeim szerint a képviselők igennel voksolnak. Amúgy értetlenül állok a riogatások előtt: ez azok fegyvere, akik nem ismerik a külföldi viszonyokat, nem akarnak azonosulni a határokon túlra kényszerített nemzettársak gondolatvilágával. Félremagyarázás az, hogy a ket-

tős állampolgárság megszavazása terhelné a magyarországi államháztartást, hiszen mindenki ott kap egészségügyi és szociális juttatást, nyugdíjat az államtól, ahol lakik, ahol társadalombiztosítást fizet. Magyarországnak a volt szocialista országokkal a szociális ellátásokra vonatkozóan ma is vannak olyan egyezményei, amelyek kölcsönösen többféle jogot biztosítanak az ukrán, szlovák, román és más állampolgárságú személyeknek, függetlenül attól, hogy milyen nemzetiségűek. Ami fontos: a kettős állampolgárság intézménye nem irányul senki ellen, összhangban van az európai szabadság szellemével. Nem értem, miért kell újra feltalálni azt, ami már régen működik?

– **Kati, köszönöm a beszélgetést és újabb alkotói sikereket kívánok!**
Szöllősy Tibor

